

**KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
GYŐRI IGAZGATÓSÁGA**

**A NYUGAT-DUNÁNTÚLI MEGYESZÉKHELYEK
TÁRSADALMA ÉS GAZDASÁGA**

GYŐR

2008. március

© Központi Statisztikai Hivatal Győri Igazgatósága, 2008

ISBN 978-963-235-167-4

Felelős szerkesztő: Nyitrai József igazgató

További információ: Kása Katalin szerkesztő (96/502-423, katalin.kasa@ksh.hu)

Internet: <http://www.ksh.hu>
tajekoztatas.gyor@ksh.hu

TARTALOM

Megjegyzések – Jelmagyarázat	4
Bevezetés.....	5
Összefoglaló.....	6
Győr város társadalmi–gazdasági jellemzői.....	8
Népesség, népmozgalom	8
A lakosság iskolai végzettsége.....	10
Lakáshelyzet.....	11
Infrastrukturális jellemzők, ellátó rendszerek.....	13
Gazdasági szerkezet, vállalkozási környezet	18
A főbb nemzetgazdasági ágak jellemzői	20
Munkaerőpiaci jellemzők	27
Közlekedés, környezet	31
Szombathely város társadalmi–gazdasági jellemzői.....	36
Népesség, népmozgalom	36
A lakosság iskolai végzettsége.....	38
Lakáshelyzet.....	39
Infrastrukturális jellemzők, ellátó rendszerek.....	41
Gazdasági szerkezet, vállalkozási környezet	46
A főbb nemzetgazdasági ágak jellemzői	49
Munkaerőpiaci jellemzők	55
Közlekedés, környezet	58
Zalaegerszeg város társadalmi–gazdasági jellemzői.....	62
Népesség, népmozgalom	62
A lakosság iskolai végzettsége.....	64
Lakáshelyzet.....	65
Infrastrukturális jellemzők, ellátó rendszerek.....	67
Gazdasági szerkezet, vállalkozási környezet	71
A főbb nemzetgazdasági ágak jellemzői	72
Munkaerőpiaci jellemzők	78
Közlekedés, környezet	81
Táblázatok.....	83
Módszertani megjegyzések.....	96

MEGJEGYZÉSEK

Az adatokat a 2007. január 1-jei közigazgatási beosztásnak megfelelően közöljük.

A százalék- és viszonyszámok számítása kerekítés nélküli adatokból történt.

Az adatok és a megoszlási viszonyszámok kerekítése egyedileg történt, ezért a részadatok összegei eltér(het)nek az összesen-adatoktól.

Az egyes táblákra vonatkozó megjegyzések a táblák alján találhatóak.

JELMAGYARÁZAT

- = A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- .. = Az adat nem ismeretes.
- 0; 0,0 = A mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.

BEVEZETÉS

A nagyvárosok gazdasági és társadalmi befolyásoló ereje vitathatatlan. Az ország ilyen központjai akár megyei vagy régióhatárokon túl hatást gyakorolnak egy-egy térség gazdasági potenciáljára, lehetőségeire, illetve az ott élők körülményeire.

A megyeszékhelyek gazdasági és társadalmi meghatározó szerepe nem pusztán népességkoncentrációjukból ered. Ezek a városok intézményi, szolgáltató központjai saját megyéjüknek, az átalakulóban levő közigazgatás tekintetében pedig egy-egy területen már regionális feladatokat látnak el. Nagyobb vállalkozási aktivitásuk, tőkekoncentrációjuk révén kedvezőbb munkalehetőségeket nyújtanak, mely ide vonzza az aktív korú munkaképes népességet. Mindemellett a képzési, kulturális lehetőségek, valamint a gazdasági és személyi szolgáltatások szélesebb kínálata is jelentős vonzerővel bír. A feltételek alakulása egymásra is kölcsönhatással van, a nagyvárosok munkaerő-kapacitása, fejlett szolgáltatásai a népesség számának növekedését eredményezik a megyeszékhelyek és az azokat körülvevő települések együtteseiben.

Kiadványunkban képet adunk a három nyugat-dunántúli megyeszékhely – Győr, Szombathely és Zalaegerszeg – gazdasági, társadalmi jellemzőiről, az elmúlt néhány évben bekövetkezett legfontosabb változásokról. Helyzetüket összehasonlítjuk a magyarországi megyeszékhelyekkel, rámutatva a hasonlóságokra és különbségekre. Részletesen bemutatjuk a városok saját megyéjükben, illetve a nyugat-dunántúli régióban betöltött szerepét is.

ÖSSZEFOGLALÓ

A három nyugat-dunántúli megyeszékhely jelentős gazdasági és társadalmi befolyásoló ereje nem pusztán népességkoncentrációjukból ered. Mindhárom város intézményi, szolgáltató központja saját megyéjének, ezen túl az átalakulóban levő közigazgatás tekintetében már egy-egy területen regionális szerepkörrel bír. A városok munkaerő-kapacitása, illetve fejlett szolgáltatásai a népesség számának növekedését eredményezik a három városban és azok környezetében található települések együttesében.

2007. január 1-jén a régió lakosságának 27,0%-a élt a három város valamelyikében, az agglomerációs övezeteket tekintve azonban ennél is nagyobb a sűrűség, a népesség közel négytizede élt a Győri agglomerációban, illetve a Szombathelyi és a Zalaegerszegi agglomerálódó térségekben. A három város népességvonzó ereje jelzi a régió társadalmi-gazdasági helyzetére gyakorolt hatásukat.

A nyugat-dunántúli foglalkoztatási helyzet országos összehasonlításban a legkedvezőbbek közé tartozik. Magasabb a foglalkoztatottak aránya, a munkanélküliségi ráta az egyik legalacsonyabb. A három város foglalkoztatásban betöltött szerepe kiemelkedő saját térségükben, a helyben lakókon túl a környező településeken élők számára is munkalehetőséget kínálnak. A nagyobb állás kínálat következtében az itt élők gazdasági aktivitása nemcsak a régió átlagánál nagyobb, hanem az ország megyeszékhelyei között is a legjobbak közé tartozik. A magasabb foglalkoztatási arány kedvezőbb munkanélküliségi helyzettel párosul. Az állás keresők hányada mindegyik nyugat-dunántúli megyeszékhelyen kisebb az adott megye átlagánál. A régió munkavállalóinak több mint háromtizedét a megyeszékhelyeken foglalkoztatták. Ez a hányad megyei összehasonlításban Győr és Szombathely esetében az egyharmadot is meghaladja. Az előnyösebb foglalkoztatási lehetőségek egyúttal az átlagosnál magasabb keresetet jelentenek az itt dolgozók számára. Az itteni bérek nemcsak a vizsgált városok körében tartoznak a legmagasabbak közé, hanem a három megyeszékhely mindegyikében meghaladják a Nyugat-Dunántúltra jellemzőt, 2006-ban a különbség 25 és 55 ezer forint között szóródott.

A munkaerő-piaci helyzet kedvező volta az élénk vállalkozási aktivitásra, a jelentős mértékű befektetésekre és a külföldi érdekltségű szervezetek kiemelkedő érdeklődésére vezethető vissza. A régió megyeszékhelyein nagy számban telepedtek meg új vállalkozások, a regisztrált gazdasági szervezetek ezer lakosra vetített száma mindhárom városban jóval magasabb az ország megyeszékhelyeire jellemzőnél. A szervezetek koncentrációja erőteljes, mely különösen a társas vállalkozások, illetve a nagyobb létszámmal működők esetében szembetűnő. 2006. év végén 46,3 ezer szervezetet tartottak nyilván a három városban, a régióban bejegyzettek négytizedét. Ez az arány a társas vállalkozások esetében 42,8%. A régió nagyfoglalkoztatói a munkaerő kínálatához igazodva e városokban telepedtek meg, majd minden második legalább 250 fővel működő vállalkozás itt tevékenykedik, s ők foglalkoztatták az alkalmazásban állók felét.

A más országból származó működő tőke erőteljes jelenlétére utal a külföldi érdekltségű vállalkozások számának és befektetéseik nagyságának koncentrációja. A rendszerváltást követően az ország észak-nyugati térsége a külföldi beruházók kedvelt célterülete volt, befektetések jelentős része az iparba, ezen belül is annak gépipar és

fémalapanyag, fémfeldolgozási termékek gyártása alágazatába áramlott. Ez jelentősen befolyásolta a foglalkoztatottak számának gazdasági ágazatok közötti eloszlását is. A legtöbb munkavállaló ugyan szolgáltatási területeken dolgozik, emellett azonban az országosnál jóval nagyobb hányaduk számára biztosít kereseti lehetőséget az ipar is. A szolgáltatások közül kiemelhető a három megyeszékhely központi szerepéből eredően nagyobb jelentőséggel bíró szállítás, raktározás, posta, távközlés, a kereskedelem, javítás és az oktatás, valamint az egészségügyi, szociális ellátás. A városok ellátó szerepét a közigazgatásban dolgozók jelentős száma is jelzi, a költségvetési szerveknél 31,2 ezer főt foglalkoztattak a három város valamelyikében, mely a régió e területen alkalmazásban álló munkavállalóinak közel fele. Győr és Szombathely munkaerőpiaca némiképp eltér a zalaegerszegitől. A tőkebefektetések előbbi két városban elsősorban ipari célokat szolgáltak, amelyeket jellemzően gépipari, valamint villamos műszeripari fejlesztésekre fordítottak. Ennek következtében a legnagyobb foglalkoztatók is e nemzetgazdasági ágazatokban tevékenykednek.

A régió idegenforgalma élénk, melyből a három megyeszékhely részesedése azonban meglehetősen csekély. A szálláshely-kapacitás mindössze nyolcada található a három város valamelyikében és a vendégforgalom is hasonló arányt képvisel. A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek ezer lakosra vetített száma a régió átlagának felét sem éri el. Mindez jelzi, hogy a történelmi, kulturális kínálat ellenére a vendégeket nem elsősorban a nagyobb városok vonzzák, hanem a régióban nagy népszerűségnek örvendő fürdőhelyek egyike, a Balaton, valamint a térség változatos környezeti szépségei.

A kiskereskedelmi szerepkör lényegesen nagyobb az előbbinél. Az elmúlt években több hipermarket és nagy bevásárlóközpont települt a nyugat-dunántúli megyeszékhelyekre, mely a forgalom koncentrációjában is megfigyelhető. A belvárosok kisebb üzletei mellett a boltok nagy tömegét összpontosító és azokat szolgáltató egységekkel kiegészítő üzletközpontok várják a vásárlókat.

A nyugat-dunántúli régió infrastrukturális ellátottsága országos összehasonlításban kiemelkedő. A három megyeszékhely helyzete kedvező, a vezetékes víz-, gázellátás és a közcsatornázottság tekintetében is jó az ellátottság. A kommunikációs technológiák használata is szinte teljes körűen biztosított.

Mindegyik város saját megyéjének oktatási, kulturális, egészségügyi központja. A lakosság részarányához viszonyítva az ellátó intézményrendszer kapacitása, kínálata jóval nagyobb. Ez részben a törvényi kötelezettségek teljesítése, részben az igények kielégítésének eredménye. Az alapfokú ellátást a háziorvosi rendszer, a bölcsődei hálózat, az óvodai és általános iskolai nevelés, oktatás mellett az ellátást nyújtó szociális intézmények biztosítják. Ezen túl mindhárom város középfokú szintű ellátásokat is nyújt lakosai, valamint szűkebb-tágabb környezetében élők számára.

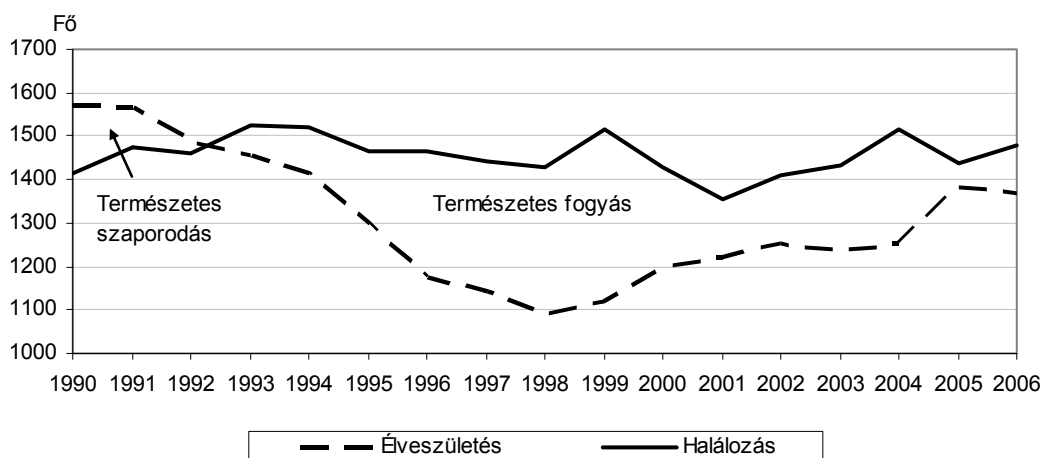
GYŐR VÁROS TÁRSADALMI-GAZDASÁGI JELLEMZŐI

Népesség, népmozgalom

Győr lélekszáma az ország vidéki városai között az ötödik legnagyobb. 2006. december 31-én a megye lakosságának 29%-a, 128 265 fő élt itt. Népsűrűsége a megyeszékhelyek átlagos értékét (539 fő/km²) meghaladja, egy km²-re átlagosan 735 lakos jutott, mely hétszerese a Győr-Moson-Sopron megyeinek.

A népességszám alakulását, a lakosság korösszetételét nagymértékben befolyásolják a népmozgalmi események. A várost, a megyét, valamint a megyeszékhelyeket összességében vizsgálva megállapítható, hogy 2002-2006 közötti időszakban ezen folyamatok tendenciái mindenhol megegyeztek, s többnyire pozitívan alakultak. Noha a halandóság enyhe emelkedése jellemezte az öt évet, az elveszületések számának növekedése következtében a népességfogyás üteme mérséklődött. Győrben 2006-ban 1 370 gyermek született, a születési ráta 10,7 ezrelék volt. A megyét és a megyeszékhelyek átlagát tekintve is megfigyelhető a születési gyakoriság enyhe emelkedése, ami a hetvenes évek demográfiai hullámának idején születettek legaktívabb szülőképes korba (25-29 évesek) lépésével magyarázható. 2006-ban 1 480 fő veszette életét, 5%-kal több, mint öt évvel korábban. (A halandóság az elmúlt években 2004-ben volt a legmagasabb.) A halálzási arány (11,5 ezrelék) valamivel alacsonyabb volt, mint a megyében, értéke pedig megegyezett a megyeszékhelyekre jellemzővel.

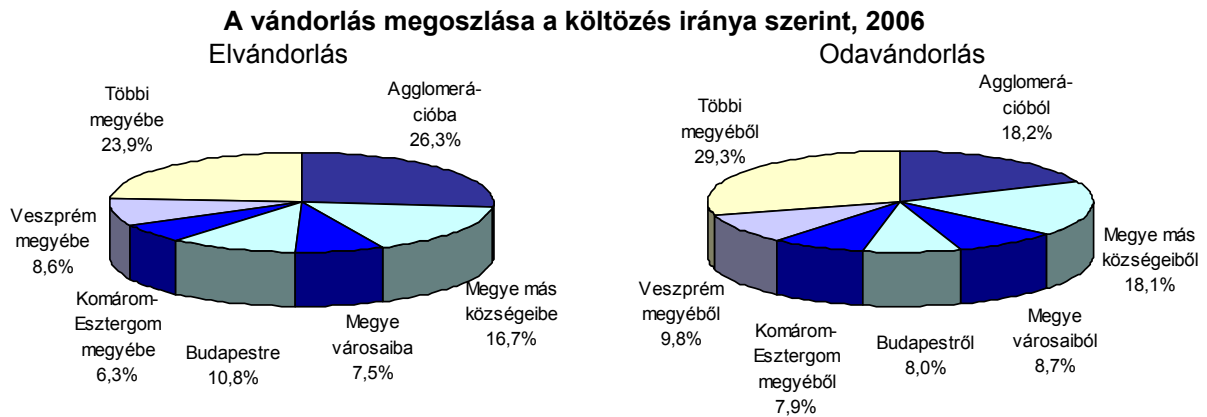
Főbb népmozgalmi folyamatok alakulása Győrben

Győr vándorlási egyenlege hullámzóan alakult a vizsgált időszakban. 2002-ben és 2005-2006-ban a beköltözők száma meghaladta az elköltözőkét, ez azonban nem tudta ellensúlyozni 2003. és 2004. vándorlási veszteségét, így annak 1 000 lakosra jutó mértéke öt év átlagában 0,9-et tett ki. Ez az érték hozzávetőlegesen megegyezik a megyeszékhelyek átlagával, azonban a megyei átlagnál (évi 3 fő nyereség) jóval kedvezőtlenebb.

A város vándorlási vesztesége főleg a kilencvenes évek második felében indult és az ezredforduló után felgyorsult szuburbanizációval magyarázható. A városközeli falvakba történő kitelepülések fő iránya Szigetköz (Győrzámoly, Vámoszabadi, Győrújfal, Győrladamér), valamint Sokoróalja (Győrújbarát, Nyúl) volt. Ezek közül is a legkedveltebb

település Győrújbarát, ami szinte már teljesen egybeépült a közigazgatásilag Győrhez tartozó Ménfőcsanakkal. (2006-ban a megyeszékhelyről 342-en települt ide, míg innét 192-en költöztek a városba.) Az agglomerációba való kiköltözés főleg a fiatal és középkorú, kisgyermekes családokra jellemző.

2006-ban a városba költözők száma 6 614 fő, az elvándorlók száma pedig 6 563 fő volt. A vándorlási nyereség az előző évinél alacsonyabb volt, ami főleg az ideiglenes jelleggel költözők pozitív egyenlegének csökkenésével magyarázható. Az állandó jellegű költözések közül minden évben az elvándorlás, míg az ideiglenes jellegű költözések közül a 2003. év kivételével minden évben a bevándorlás dominált.

A Győrből 2006-ban elvándorlók legnagyobb hányada (mintegy 2 800 fő) a megye községeibe, azon belül is főleg az agglomerációba települt (közel 1 700 fő). Ez a közeli helyekre történő kiköltözés főleg a fiatalabb korcsoportokra jellemző, akik továbbra is a városhoz kötődnek (például ott van munkahelyük), azonban az olcsóbb telekárak és a kellemes természeti környezet miatt felvállalják az ingázást. A megye többi városába majdnem 500 fő, míg Budapestre több mint 700 fő költözött el. Jelentős számban települtek át a szomszédos Veszprém és Komárom-Esztergom megyékbe is. Az odavándorlások tekintetében is hasonló volt a helyzet, a legtöbben megyén belülről érkeztek, Budapestről pedig mintegy 500 fő települt át.

Mivel a vizsgált öt évet végig természetes fogyás jellemezte, valamint a vándorlási különbözet átlaga is negatív volt, a település lélekszáma a 2002. évihez képest fél százalékkal (648 fővel) csökkent. A megyeszékhelyek lakossága ugyanezen folyamatok következtében 1,2%-kal lett kevesebb.

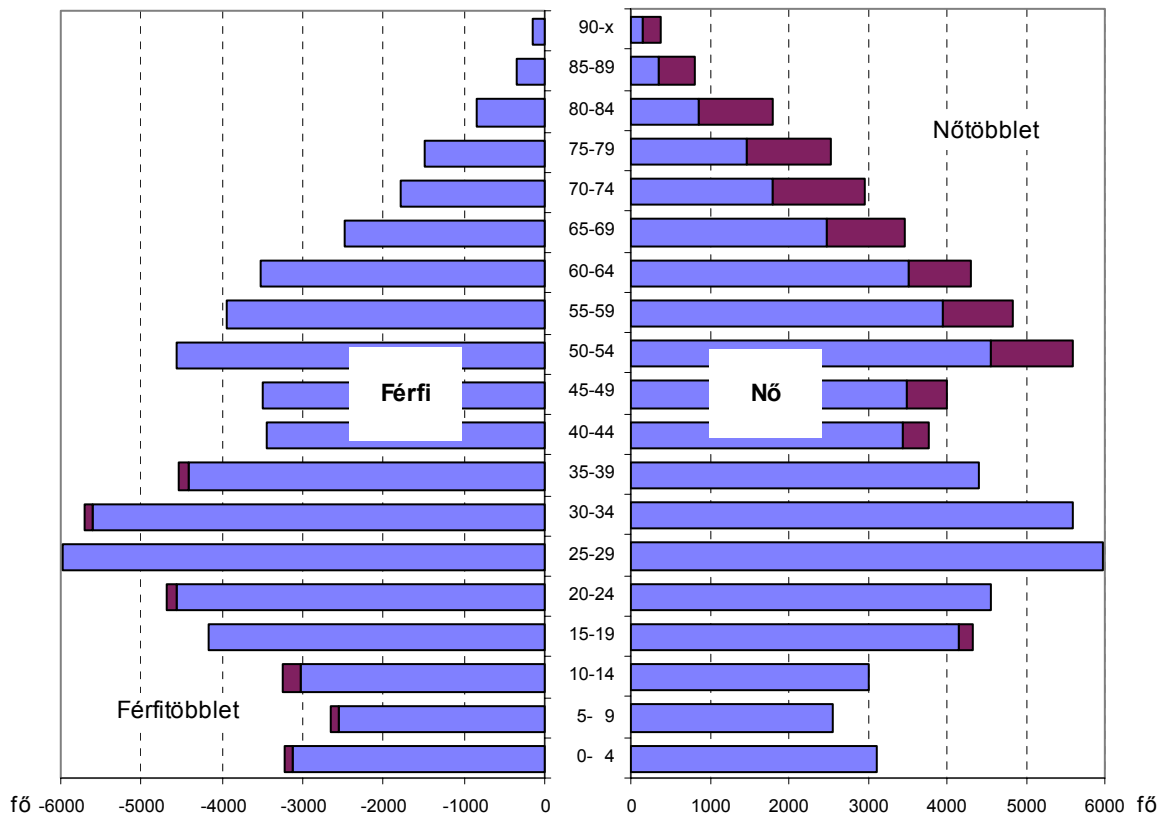
A város korfája szemléletesen ábrázolja az előregedő, fogyó népességet. A születéskori fiú többlet a magasabb férfihalandóság következtében az életkor előrehaladtával kiegyenlítődik, majd 40 éves kor felett ugrásszerűen kialakul a nőttöbblet.

A népesség korösszetétel-változása az elmúlt években kedvezőtlenül alakult, öregedési folyamat jellemezte. A 14 éven aluliak száma 2002 óta 4,0%-kal csökkent, a 65 éven felülieké ugyanakkor 6,8%-kal növekedett. E folyamat mögött a jellemzően fiatalabb korú, gyermekes családok városból történő kiköltözése húzódik meg. A város korszerkezete azonban még így is kedvezőbb, mint a többi megyeszékhelyé átlagosan, mivel az aktív népesség részaránya valamivel magasabb. Az idősek hányada mindkét esetben meghaladta a gyermekkorúakét.

A főbb korcsoportok egymáshoz viszonyított arányából olyan mutatók képezhetők, melyek jól szemléltetik, hogy a lakónépesség öregedési folyamatának mely fázisát éli. Győr város tekintetében – az ország megyeszékhelyeihez hasonlóan – az öregedési index

nagyfokú romlása figyelhető meg, míg a vizsgált időszak elején 100 gyermekkorú lakosra csupán 96 időskorú jutott, addig 2006-ban már 107.

Győr város korfája, 2006. december 31.

Az eltartottsági ráta függ a gyermek- és idős népesség, valamint a 15-64 éves népesség megoszlásától. Győrben a mutató értéke valamivel a megyeszékhelyekre jellemző érték (41,5%) alatt maradt, száz felnőttkorúnak átlagosan 20 gyermeket és 21 időskorút kellett eltartania.

A népesség főbb korcsoportok szerinti megoszlása

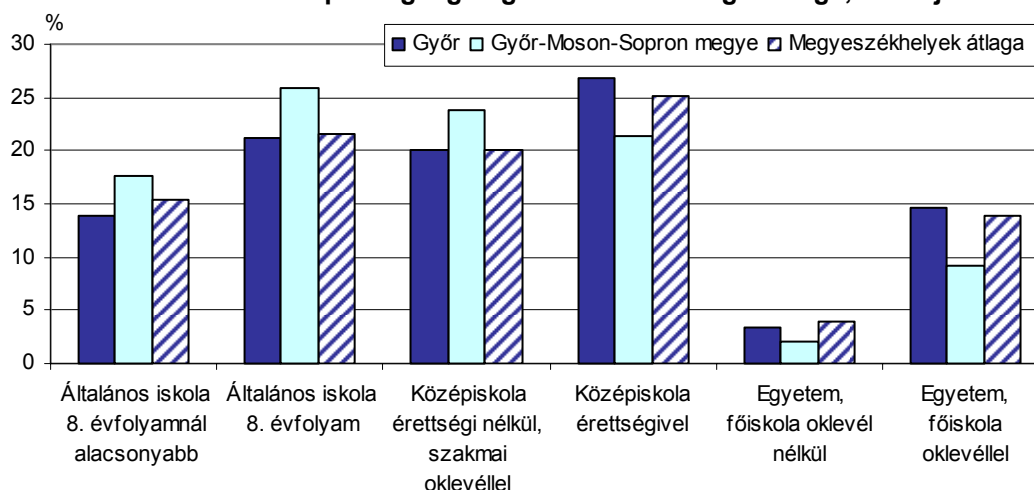
Megnevezés	0-14		15-64		65-x		Öregedési index	
	évesek aránya, %						2002	2006
	2002	2006	2002	2006	2002	2006		
Győr	14,4	13,9	71,8	71,3	13,8	14,8	96	107
Megyeszékhelyek átlaga	15,0	14,2	70,9	70,7	14,1	15,2	94	107

A lakosság iskolai végzettsége

Győr lakosságának iskolázottsága az egyik legjobb az országban, 2001. év elején a 7 éves és idősebb népességből a középfokú és a felsőfokú végzettségűek aránya mind a megyeszékhelyek átlagánál, mind a megyei középértéknél magasabb volt, míg az alacsonyabb végzettségűek hányada azok alatt maradt. A lakosság 1%-a az általános iskola

első évfolyamáról sem, míg több mint egyötöde legfeljebb a 8. osztályról rendelkezett bizonyítvánnyal. A népesség legnagyobb hányada középfokú végzettségű volt, minden ötödik lakos szakmai oklevéllel, minden negyedik pedig érettségivel rendelkezett. Az összes érettségizett 58%-a nő volt, míg az érettségi nélküli, szakmai oklevéllel rendelkezők között 60%-os részarányban a férfiak voltak túlsúlyban. A 7 éves és idősebb népesség 18%-a – mintegy 22 ezer fő – rendelkezett felsőfokú végzettséggel, ez az arány közel megegyezett a megyeszékhelyek átlagával, a megyei értéket pedig 7%-kal haladta meg. Ezer diplomás férfira 924 diplomás nő jutott.

A 7 éves és idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége, 2001. január 1.

Egy város, térség foglalkoztatottságát, gazdasági növekedését nagymértékben meghatározza a lakosság kvalifikáltsága. 2001-ben Győrben mind az érettségizettek, mind a diplomások aránya magasabb volt a megyeszékhelyek átlagánál, azonban azok rangsorában csak az ötödik, illetve a hetedik helyet foglalta el. A foglalkoztatottak legnagyobb hányada (36,4%-a) gimnáziumi, vagy szakközépiskolai érettségivel rendelkezett, míg minden negyedik munkahellyel rendelkező szakmunkás, vagy szakiskolai végzettségű volt. A diplomások foglalkoztatottakon belüli részaránya 23,7%-ot tett ki.

Lakáshelyzet

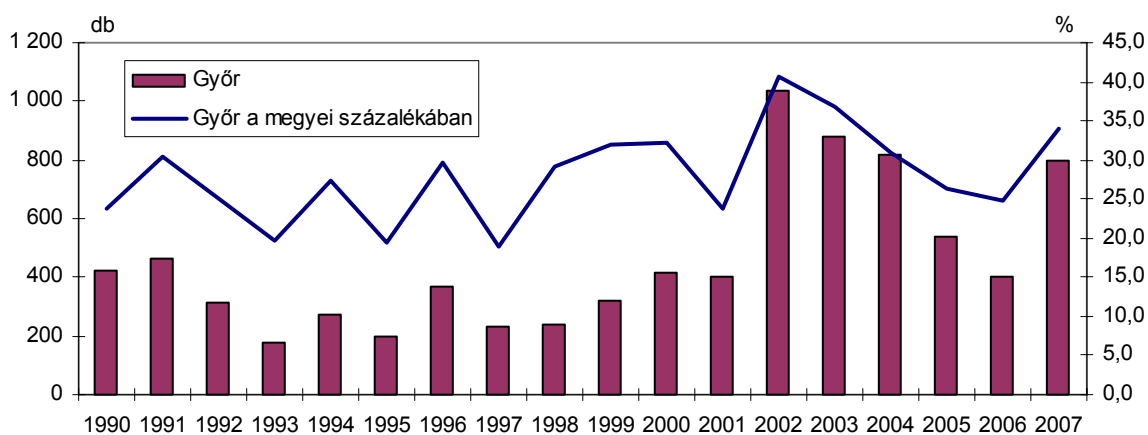
2006. év végén Győr város lakásállománya meghaladta az 54 400-at, mely a megyei valamivel több mint háromtizedét tette ki. Száz lakásban átlagosan 236 személy élt, hárommal több az ország megyeszékhelyeire jellemzőnél.

A lakásállomány kor és nagyság szerinti összetételét meghatározóan befolyásolta az 1960-as években kezdődött panelprogram. A 2001. évi népszámlálás adatai alapján a több mint 47 ezer lakott lakás négytizede lakótelepi övezetben helyezkedett el. Ezen lakások szinte kizárólag 1960 és 1990 között épültek, több mint 50%-uk az 1970-es évtizedben. A házigyári technológiával nagy tömegben épített lakások alapvetően meghatározták a lakások alapterület szerinti megoszlását. A népszámláláskor lakott lakások háromtizede 50-59 m²-es, további ötöde 60-79 m² nagyságú volt.

Az 1990-es évtized végén kezdődött lakásépítési fellendülés a piaci célú építkezések felfutásával Győrött különösen érzékelhető volt az ezredforduló után is. 2002-2006 között évi átlagban 735 új lakást adtak át a kisalföldi megyeszékhelyen, 1,7-szer annyit, mint az

országos átlag. Tízezer lakosra vetítve szintén jelentős a különbség, Győrött évi átlagban 57,3 új építést jelentett a vizsgált időszakban, a megyeszékhelyekre jellemző 44,2-del szemben. A város Győr-Moson-Sopron megyei meghatározó súlyát jelzi, hogy a vizsgált időszakban minden harmadik lakást a megyeszékhelyen vettek használatba. Az új építések területileg a peremkerületekre, és a belvárosra koncentrálnak. A családi házas környezetben új építési telkek kialakítása, a belvárosban ipari területek új hasznosítása, illetve előregedett lakóépületek elbontása adott lehetőséget az építkezésekre.

Az épített lakások száma és aránya a megyeszékhelyen

A vizsgált öt évben a kiugró értéket képviselő 2002 után, amikor több mint ezer új otthonot adtak át a városban, folyamatosan csökkent az építkezések száma, 2006-ban összesen 405 új lakás épült. Ebben az évben azonban jelentős beruházások kezdődtek meg a városban, melyek következtében a jövőben dinamikusan bővülni fog az új lakások kínálata. Ennek jele 2007-ben tapasztalható volt, amikor összesen 795 új otthonot vettek használatba, mely jelentős fellendülésre utal. Az erőteljes növekedés új városrészek beépítésének, elsősorban a felfutó társasházi építkezéseknek köszönhető.

Az építetők összetétele a Győr-Moson-Sopron megyei átlaghoz hasonlóan alakult, szinte kizárólagosan a lakosság és a gazdasági szervezetek építetnek a városban. Egymáshoz viszonyított arányuk tekintetében a természetes személyek mind nagyobb részt képviseltek az építetők körében, ezzel szemben a gazdasági szervezetek aránya a piaci kínálat növekedésével folyamatosan csökkent. 2006-ban a két építetői kör mintegy hattized-negyttized arányban részesült az új lakásokból. Az építető személye meghatározza az építés célját is. 2002-2006 között összesen közel 1 600 új lakás készült eladásra, ez évi átlagban 315-öt jelentett. Saját használatra ennél is nagyobb számban építkeztek, öt év alatt több mint 2 000, évi átlagban 412 lakást építettek magáncélból.

A helyi önkormányzatok és központi költségvetési szervek által építetett lakások hányada mára elenyészőre apadt, Győrött öt év alatt egyetlen lakás épült költségvetési finanszírozásból. Az ország megyeszékhelyein e két építető ugyanezen időszakban mintegy 1 200 lakást épített, amely az összes mindössze 3,1%-a. Zömük 2002-2003-ban készült, a salgótarjáni, kaposvári és nyíregyházi építkezéseknek köszönhetően.

Az építetői kör meghatározza az új lakások nagyságát, szobaszám szerinti összetételét. A gazdasági szervezetek jellemzően értékesítési céllal építenek lakásokat, amelyek a piaci kereslethez igazodva a lakosság által saját használatra készültéknél kisebb alapterületűek. A kisalföldi megyeszékhelyen ezért az ezredfordulót követő években adták át a legkisebb alapterületű otthonokat, amikor a piaci célú építkezések hányada a legnagyobb volt. 2002-2006 között átlagosan 80 m²-es lakások épültek Győrött, 6 m²-rel kisebbek az

ország megyeszékhelyeire jellemzőnél. Az új lakások szobaszám szerinti összetétele nem mutat kiugró különbséget, a négy és több szobával épültek hányada azonban Győrött kisebb, a három és annál kevesebb szobával épülteké viszont nagyobb. 2006-ban a használatba vett lakások 37,3%-a négy vagy több szobával épült, a három szobásak hányada pedig meghaladta az egyharmadot. Az ország megyeszékhelyeinek átlagát tekintve az egyszobásak aránya jóval nagyobb, a két szobával készültké pedig három százalékponttal magasabb a győrinél.

Az épített lakások főbb jellemzői

Megnevezés	Győr		Az ország megyeszékhelyeinek átlaga	
	2006	2002-2006 évi átlag	2006	2002-2006 évi átlag
Épített lakások száma	405	735	357	436
Ebből %:				
1 szobás	4,4	10,0	10,0	9,5
2 szobás	24,2	25,7	27,2	25,6
3 szobás	34,1	33,8	30,1	30,9
4 és több szobás	37,3	30,5	32,7	34,0
gazdasági szervezet által épített ^{a)}	39,3	51,0	52,9	45,2
természetes személy által épített	58,8	45,0	44,2	47,2
értékesítési célból épített	42,7	42,8	55,8	46,6
többszintes, többlakásos formában épített	60,7	68,0	56,6	54,8
családi házas formában épített	32,8	25,6	33,0	36,0
Épített lakások száma tízezer lakosra	31,6	57,3	36,4	44,2
Épített lakások átlagos alapterülete, m ²	82,7	79,6	81,9	85,5

a) Lakásszövetkezetekkel együtt.

Az önkormányzat kezelésében levő lakásállomány évről-évre kevesebb, 2006. végén Győrött 745 lakóépületet tartottak nyilván, a lakásbérlemények száma pedig 4 661-et tett ki. 2002-2006 között összesen 4 lakóépületet, illetve 262 lakásbérleményt újítottak fel a városban. A legnagyobb mértékű beruházások 2003-ban történtek, ekkor 241 lakásbérleményt renováltak.

Infrastrukturális jellemzők, ellátó rendszerek

Egy adott térség közművi hálózatának kiépítettsége nemcsak gazdasági lehetőségeit befolyásolja, hanem a lakosság életminőségére is alapvető hatással van. Győr-Moson-Sopron megye **közműves ellátottsága** országos viszonylatban kiemelkedő. Győr város mutatói a megyei átlagot is meghaladják, mely jól jelzi a lakosság kedvező infrastrukturális ellátottságát.

A vezetékes ivóvízellátás a város teljes területén, minden lakásban megoldott. 2006-ban a megyeszékhely 385 km-es hálózata révén több mint 7,3 millió km³ vizet szolgáltatottak, melynek fele lakossági fogyasztás volt. Az 1990-es években a közműellátásban a legfontosabb célkitűzés a csatornahálózat fejlesztése volt. Az elmaradott területek és a peremkerületek csatornázása 1992-ben kezdődött és az évtized végére fejeződött be. Ennek eredményeként a közműhálózat jelentősen zárult, 2006-ban 1 km ivóvízvezeték-hálózatra már

933 m szennyvízcsatorna-hálózat jutott, és a lakások 96,5%-át rákötötték a hálózatra, amely az ország megyeszékhelyeinek átlagánál jóval kedvezőbb ellátottságot jelez. Környezetvédelmi szempontból nagy jelentőségű, hogy az elvezetett szennyvíz teljes mértékben tisztításra kerül.

A villamosenergia ellátás alapvetőnek számít, a hálózatok fejlesztéséről itt már csak új területekre épített lakások és zöldmezős beruházások esetében beszélhetünk. A fogyasztásban a lakosság képviseli a kisebb hányadot: a több mint 66 ezer háztartási fogyasztó a szolgáltatott 773,1 millió kWh mennyiségű áram mindössze 16,1%-át használta fel, a többi jellemzően ipari célokat szolgált.

Győr közműellátottságának főbb jellemzői megyei és országos összehasonlításban, 2006

Megnevezés	Közüemi vízálózatba	Közüemi szennyvíz-csatorna-hálózatba	Vezetékes gázfogyasztó a lakásállomány %-ában	Rendszeres hulladék-gyűjtésbe bevont lakások aránya, %
	bekapcsolt lakások aránya, %			
Győr	100,0	96,5	93,5	99,3
Győr-Moson-Sopron megye	98,4	80,9	72,8	96,1
Az ország megye-székhelyeinek átlaga	97,2	86,7	84,0	95,2

A város gázellátását 547 km hosszú hálózat biztosítja, mely 2006-ban összesen 54,1 ezer fogyasztót szolgált ki. A közel 51 ezer háztartási gázfogyasztó több mint fele lakását ezzel az energiaforrással fűti. Lakásállományhoz viszonyított arányuk (93,5%) szintén kiemelkedő ellátottságra utal, jelentősen meghaladva nemcsak a megyei, hanem a megyeszékhelyek országos átlagát is.

A lakásállományt egy-két kivételtől eltekintve teljes mértékben bevonták a rendszeres hulladékgyűjtésbe, amely szintén kedvezőbb a megyeszékhelyekre jellemzőnél. A városban a rendszeres szemétszállítást a Győri Kommunális Szolgáltató Kft végzi. A megyeszékhelyen két lerakó üzemel, a hulladékégető pedig égetéssel ártalmatlanítja, illetve hasznosítja a keletkezett hulladékot.

Győr város lakosságának **egészségügyi ellátása** az alapellátástól kezdve a járóbeteg szakellátásig és a fekvőbeteg intézeti ápolási lehetőségig teljes körűen megoldott. 2006-ban az egészségügyi alapellátást 59 háziorvos és 27 házi gyermekorvos biztosította. A megye felnőtt praxisainak több mint negyede, a gyermek háziorvosi körzeteknek pedig közel fele működött a városban, mely kedvező ellátottságra utal, egy háziorvosra és házi gyermekorvosra átlagosan 1 491 lakos jutott, a megyei 1 616-tal szemben. Minden körzetnek saját orvosa van, akik 2006-ban összesen mintegy 900 ezer esetet regisztráltak. A 18 évesnél fiatalabb gyermekeket több mint 194 ezer esetben látták el a rendelésen vagy látogatták meg otthonukban. Öt év alatt mind a felnőtteket, mind a gyermekeket egyre kevesebb alkalommal keresték fel az orvosok lakásukon, a rendelésen történő megjelenések száma ezzel szemben nőtt. 2006-ban a háziorvosok átlagos napi gyógykezelési forgalma (47 fő) eggyel a megyei átlag alatt maradt, a gyermekorvosoké (29 fő) pedig kettővel haladta meg azt.

A városban a fekvő- és járóbeteg szakellátás a megyei önkormányzat által fenntartott, regionális feladatokat is ellátó Petz Aladár Megyei Oktató Kórházban folyik. 2004-ben a járóbeteg szakrendelők vizsgálati eseteinek száma mintegy 1,59 millió volt, egy gyógykezelésre pedig átlagosan 8,9 percet fordítottak. A kórházban a fekvőbeteg ellátás – a

szívsebészet kivételével – az egészségügy összes szakterületére kiterjed, 2006-ban ehhez a megyében található működő ágyak 46%-a, 1 566 állt rendelkezésre. Tízezer lakosra 122 kórházi ágy jutott, mely a megyeszékhelyek rangsorában Békéscsaba és Szeged után a harmadik legalacsonyabb volt. Az ágykihasználtság a megyeszékhelyek átlagánál öt százalékponttal alacsonyabb, 66,3%-ot tett ki.

2006-ban a megyeszékhelyen 13 **bölcsőde** biztosította a kisgyermek napközbeni ellátását, kettővel kevesebb, mint 5 évvel korábban. A férőhelyek száma jelentősen (16%-kal) csökkent, azonban a bölcsődés gyermekeké emelkedett, mivel a szülők munkahelyük közelében igyekeznek felügyeletet keresni gyermekük számára, valamint az anyák egy része már a gyermek három éves kora előtt visszatér munkahelyére. 2006-ban 816 gyermeket írtak be a győri intézményekbe, 56-tal többet, mint öt évvel korábban. A bölcsődék zsúfoltsága nagymértékben nőtt, 100 férőhelyre a 2002 évinél 30-cal több, 140 gyermek jutott.

A szociálisan rászorultak segítésére Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata a törvény által meghatározott, kötelezően előírt szociális alap- és szakosított szolgáltatások biztosítása mellett nem kötelező jellegű feladatokat is ellátott, például **ápolást, gondozást nyújtó intézményeket** (Idősek Otthonát, Hajléktalanok Otthonát) működtetett. Az alapellátások közé tartozó étkeztetést mintegy kétharmaddal többen (897-en) vették igénybe, mint öt évvel korábban, házi segítségnyújtásban pedig 200-an részesültek, a korábbi 115 fővel szemben. A szakosított feladatok ellátására nappali ellátást, illetve átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működtek. Előzőek elsősorban saját otthonukban élők részére biztosítanak napközbeni tartózkodást, étkezést, társas kapcsolatokat, utóbbiak pedig – a hajléktalanok éjjeli menedékhelye és átmeneti szállása kivételével – ideiglenes jelleggel (legfeljebb egy évig) nyújtanak teljes körű ellátást a rászorulóknak. A városban nappali ellátást 14 idősek klubja (395 férőhellyel), egy nappali melegedő, valamint két fogyatékosok napközi otthona (75 férőhellyel) biztosított. A 13 tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthon közül 12 funkcionált idősek otthonaként, melyek férőhelyeinek száma összesen 802 volt, egyötöddel több, mint öt évvel korábban.

Az önkormányzattól 2006. évben június 30-ig átlagosan 340-en kaptak rendszeres szociális segélyt, július 1-től pedig az új feltételű segélyre (melynek elbírálása során már nem az egy főre jutó jövedelmet, hanem a család tényleges összjövedelmét veszik alapul) 463-an voltak jogosultak. A város összességében az év folyamán mintegy 103 millió forintot költött az egészségkárosodott, vagy nem foglalkoztatott személyek rendszeres szociális segélyezésére, a 2002. évi 58 millió forinttal szemben, melyet átlagosan 252 személy támogatására fordították.

A győri **oktatás** szerkezete az ezredfordulóra jelentősen átalakult. A zömében állami intézményként működő óvodák és általános iskolák mellett 1991-től a középiskolák többsége is a városi önkormányzat fenntartásába került. A korábbi gyárakban, vállalati keretek között működő óvodák, tanműhelyek megszűntek, valamint megjelentek az alapítványi és magánfenntartású intézmények. Az egyházak is visszakapták korábbi épületeiket, amelyekben újraélesztették oktató-nevelő munkájukat.

2006-ban a kislalföldi megyeszékhelyen 43 **óvoda** működött, közel 4 900 férőhellyel. Az intézményekben félnapos, vagy egész napos szolgáltatást lehet igénybe venni, a kötelező iskolai előkészítőn minden öt éves gyermek részt vehet. A demográfiai folyamatok hatására az óvodás korú gyermekek száma hosszú távon csökken, amely a beiratkozásokra is hatással van. A győri óvodák ellátási közege azonban túlnyúlik a város határain, az itt dolgozó szülők ugyanis munkahelyükhöz közel keresnek nappali felügyeletet gyermekeik

számára. Ez utóbbi következtében a győri óvodákba beírt gyermekek száma nem csökkent a 2002-2006 közötti időszakban, sőt 8,6%-kal növekedett. 2006-ban már 4 303 gyermek járt a győri óvodákba, így száz férőhelyre 88 gyermek jutott, amely 8-cal kedvezőbb a megyeszékhelyek átlagánál. Egy csoportba átlagosan 22 gyermek járt, egy óvodapedagógusra pedig átlagosan 10 gyermek felügyelete, nevelése jutott.

A 2002-2006 közötti időszakban a gyermeklétszám fogyásának hatására az **általános iskolai feladatellátási helyek** száma is csökkent, a vizsgált időszak végén 37 működött a városban, négyvel kevesebb, mint öt évvel korábban. A tanulók száma ugyanezen időszakban 13,0%-kal fogyott, 2006-ban mintegy 10 500-an tanultak a megyeszékhely általános iskoláiban. Mivel az általános iskolai oktatás nem minden településen helyben megoldott, valamint a szülők ma már szabadon választhatnak az egyes intézmények között, a tanulók egy része napi bejárással közlekedik iskolájába. Ezt részben a nagyvárosok oktatási intézményeinek „elszívó hatása”, részben az ellátottság területi különbségei is eredményezik. Győr város oktatásban betöltött szerepét jól jelzi, hogy a naponta bejáró általános iskolai tanulók hányada 17,2%, amely közel másfélszerese az ország megyeszékhelyeire jellemző átlagnak. A helyi általános iskolákban egy osztályban átlagosan 21 gyermek tanult, és egy pedagógusra 9,5 gyermek jutott.

Az alapfokú oktatástól eltérően a **középfokú oktatás** helyszíne jellemzően a város, azon belül is a nagyobb lélekszámú és központi szerepet betöltő települések, ebből következően a középfokú nevelésben a megyeszékhelyek szerepe kiemelkedő. 2006-ban Győrött 41 középiskolai és 16 szakiskolai, speciális szakiskolai feladatellátási hely működött. A megyeszékhelyen található a Győr-Moson-Sopron megyei gimnáziumok és szakközépiskolák 54,7%-a, a szakiskolák mindössze fele működött a megyeszékhelyen kívül. A koncentráció a tanulók számában is tükröződik, a város középfokú oktatási intézményeiben tanult a megyei diákok 58,7%-a.

Az oktatás létszámadatainak alakulása Győr városban

Megnevezés	2006	A 2002. évi %-ában	A megyei %-ában
Óvodás gyermek	4 303	108,6	31,1
Általános iskolai tanuló	10 408	87,0	30,3
Szakiskolai és speciális szakiskolai tanuló	3 291	86,4	56,0
Gimnáziumi tanuló	5 308	102,6	58,2
Szakközépiskolai tanuló	6 781	100,3	60,4
Felsőoktatásban tanulók száma minden tagozaton	17 004	128,7	70,0

Öt év alatt a különböző képzési formákban résztvevők összetétele kismértékben megváltozott. A szakiskolákban tanulók száma jelentősen csökkent, 2006-ban 3 291-en tanultak ezen intézményekben, 13,6%-kal kevesebben a 2002. évinél. Ezzel szemben a gimnáziumokba és szakközépiskolákba járók létszáma valamelyest növekedett vagy szinten maradt. A megfelelő korú népesség fogyásával párhuzamosan nőtt az érettségi adó képzésekben résztvevők száma, aránya. A megyeszékhely gimnáziumaiban 5 308, a szakközépiskolákban 6 781 diák tanult 2006-ban.

A gimnáziumi képzés súlya a hat- és nyolcosztályos intézmények 1990-es évtized közepén történő megjelenésével növekedett. Több győri iskola lehetővé teszi, hogy a diákok az első osztálytól az érettségiig egy intézményben tanuljanak. A helyi gimnáziumi képzés

magas színvonalát tükrözi a felvételi vizsgák sikeressége alapján képezett országos iskolai rangsorban elfoglalt előkelő helyük is.

A nyugat-dunántúli régió **felsőoktatása** Győr-Moson-Sopron megyében, azon belül is Győrött és Sopronban összpontosul. Győr városban található az itteni székhellyel működő Széchenyi István Egyetem, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolai Kara, valamint a Győri Hittudományi Főiskola. Ez utóbbi a város legrégebbi felsőoktatási intézménye, a győri papnevelés több évszázados múltra tekint vissza. Az intézményben kis létszámban, teológiai és hittanár szakon folyik képzés. Az Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolai Kar a nagy múltú győri tanítóképzés folytatója, melynek képzési palettája mára kiszélesedett. Az 1997-ben a Nyugat-Magyarországi Egyetemhez integrálódott intézmény a hagyományos tanítóképzésen túl művelődésszervező, gyógypedagógiai, szociálpedagógiai, valamint turizmus-vendéglátás szakokon képez diplomásokat. A város legfiatalabb és egyben legnagyobb felsőfokú oktatási intézménye a Széchenyi István Egyetem, mely az 1974-ben megnyílt Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola utódja. A 2002-ben egyetemi rangot nyert iskolában 5 karon folyik felsőoktatási képzés, jogtudományi, gazdaságtudományi, műszaki tudományi, egészségügyi és szociális, valamint zeneművészeti területeken.

A győri felsőoktatási intézmények vonzereje túlmutat a nyugat-dunántúli térségen, melyet a hallgatók számának folyamatos gyarapodása is jelez. A 2006-2007. tanévben a győri felsőoktatási intézményekben összesen 17 ezren tanultak, közel háromtizeddel többen, mint öt évvel korábban. Az egyetemi, főiskolai képzésekben résztvevők létszáma egynegyedével nőtt, összesen 16,1 ezret tett ki, közülük 8 és félezren nappali tagozaton tanultak.

A város kulturális életét részben az állandó rendezvények, kiállítások részben a rendszeresen ismétlődő fesztiválok – Győri Nyár, Győri Tavaszi Fesztivál, Mediawave – határozzák meg. 2006-ban 10 múzeum 78 kiállítással várta a látogatókat, mely jelentősen bővült az elmúlt években. A tárlatokat több mint 94 ezren tekintették meg. A városban három állandó színház is működik, 2006-ban együttesen 700 előadást rendeztek, melyekre 180 ezer néző váltott jegyet.

Az elmúlt években a mobiltelefonok térnyerése következtében a vezetékes telefonok száma kismértékben (5%-kal) csökkent, ennek ellenére az ellátottság országos viszonylatban is kiemelkedő. 2006-ban ezer lakosra 428 **távbeszélő fővonal** jutott a városban, ez a megyeszékhelyek átlagát 57-tel, a megyeit pedig 71-gyel haladta meg. Az 55 ezer fővonal mintegy kétharmada egyéni, közel 9%-a üzleti, 0,6%-a pedig nyilvános funkciót látott el. Az ISDN vonalak aránya (26%) az elmúlt négy évben nem változott, számuk viszont valamelyest csökkent, 2006 végén 14 300 alatt maradt.

Győrben a lakásállomány közel nyolctizede, 42,3 ezer rendelkezett **kábeltelevíziós** összeköttetéssel. A hálózatba bekapcsolt lakások aránya a megyeszékhelyeken és a megyében is alacsonyabb, csupán 71, illetve 63%-os volt. A városban az ezer lakosra jutó előfizetők száma az elmúlt öt évben folyamatosan emelkedett, a mutató értéke 2006-ban már 330 volt, 79-cel több, mint a megyében.

A megyeszékhelyen az ismertté vált **bűncselekmények** száma öt év alatt hullámzóan alakult, az első három év csökkenő tendenciáját 2005-ben kiugróan magas érték (több mint 7 000 bűneset) követte, majd számuk ismét mérséklődött, 2006-ban 6 328 fordult elő. A megyében ismertté vált bűncselekmények több mint negytizedét Győrben követték el. A kistelepülési megyeszékhely az átlagnál biztonságosabb városnak mondható, 100 ezer lakosra vetítve a megyeszékhelyek átlagánál 8%-kal kevesebb, 4 933 **bűneset** jutott. Ezzel a

18 vizsgált város rangsorában Győr a középmezőnyben, a nyolcadik legjobb helyen helyezkedett el.

Az ismertté vált közvádas bűncselekmények legnagyobb hányadát (62,6%-át) itt is a vagyon elleniek tették ki. Közülük a lopás és a csalás a leggyakoribb. Az összбүнözésen belül a második legnagyobb – egyötödös – részarányal a közrend elleniek szerepeltek. A gazdasági бűncselekmények a бűnesetek 6,5%-át tették ki, számuk az elmúlt öt évben jelentősen emelkedett. A közlekedési бűncselekmények gyakoribbak voltak a megyeszékhelyeken, mint Győrben, ezek mintegy felét ittas vezetés okozta. A személy elleni бűncselekmények száma az utóbbi években mérséklődött, 2006-ban az összбүнözésen belül mintegy 3%-ot tettek ki.

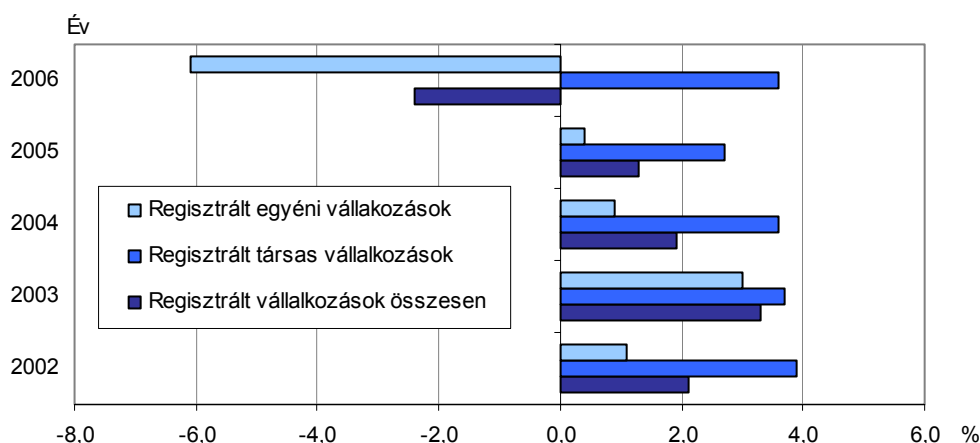
Győr város térségben betöltött központi szerepét fejlett **intézményhálózata** is igazolja. Az államigazgatási szervek átszervezését követően néhány korábban megyei hatáskörben működő intézmény helyett regionális szervezetek jöttek létre. Ez utóbbiak többségének Győr a központja (úgy mint a Nyugat-Dunántúli Regionális Közigazgatási Hivatal, az APEH Nyugat-Dunántúli Igazgatósága, valamint az Államkincstár, az ÁNTSZ és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal nyugat-dunántúli illetékességgel működő helyi szervezeteié). Az közfeladatokat ellátó intézmények egy része (Rendőr-főkapitányság, Földhivatal, Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Egészségbiztosítási Pénztár ma is megyei tagozódásban látja el feladatait, melyek közül a Győr-Moson-Sopron megyei illetékességűek központja jellemzően a megyeszékhely.

Gazdasági szerkezet, vállalkozási környezet

2006. év végén győri székhellyel több mint 22 ezer gazdasági szervezetet tartottak nyilván, mely a megyében regisztráltak négytizede. A vizsgált időszakban a megyei folyamathoz hasonlóan a székhelyén is évről évre nőtt a szervezetek száma. Az emelkedés lanyhuló tendenciát mutatott, s az utolsó évben már csökkenés történt. Ez az egyéni vállalkozások alapítási kedvének csökkenésével, illetve megszűnésükkel magyarázható.

Győrött a regisztrált vállalkozások száma öt év távlatában 4,1%-kal nőtt, amely 2,4 százalékponttal kedvezőbb, mint az ország megyeszékhelyein. Ennek oka, hogy a társas vállalkozások száma dinamikusabban, 14,3%-kal bővült, míg az egyénié kevesbé, 2,0%-kal csökkent.

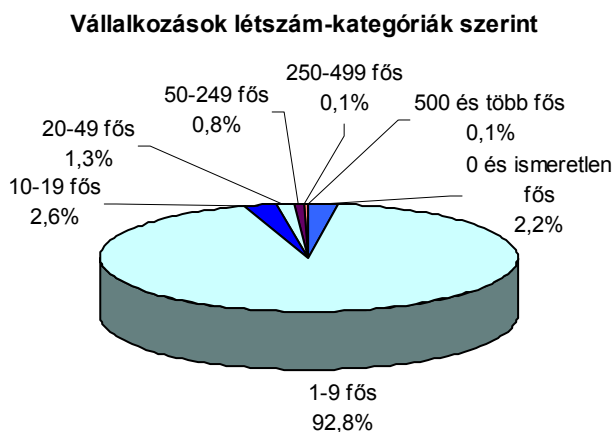
A gazdasági szervezetek számának változása a megyeszékhelyen

Élénk vállalkozási aktivitást jelez, hogy 2006 végén 1000 lakosra 174 gazdasági szervezet, azon belül is 67 társas vállalkozás jutott. Mindkét arányszám felülmúlta az azonos ranggal rendelkező városok átlagát, ahol 159 szervezetet és 60 társas vállalkozást regisztráltak ezer lakosonként.

A 21 ezer győri **vállalkozás** négytizede társas, hattizede egyéni formában volt bejegyezve. A társas gazdálkodási formák közül a korlátolt felelősségű társaságok a leggyakoribbak (45,2%), s kedveltségük a megyeszékhelyeken összességében jellemzőnél is nagyobb. További négytizedük működött betéti társaságként, s csupán 54 mint részvénytársaság. Az egyéni vállalkozások négytizede volt fő-, 45,7%-a mellékfoglalkozású és 14,5%-a nyugdíjas. Fő- és melléktevékenységként magasabb arányban tevékenykedtek, mint az azonos rangú városokban.

A vállalkozások többsége, 46,1%-a az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás nemzetgazdasági ágba tartozott. További 16,4%-uk a kereskedelemben, egyaránt 6–7%-uk az iparban és az építőiparban tevékenykedett. A megyeszékhelyekre átlagosan jellemzőnél Győrött jóval elterjedtebbek az ingatlanügyletekkel, gazdasági szolgáltatással foglalkozó cégek, de az ipari, építőipari területen működők is gyakoribbak.

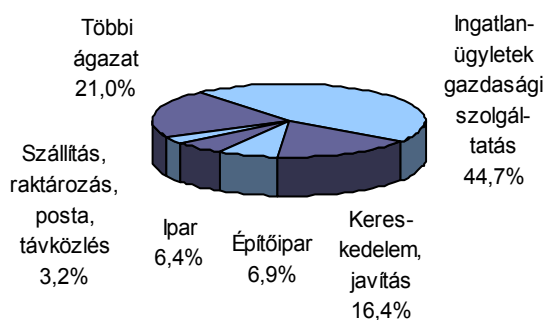
Győrött jóval elterjedtebbek az ingatlanügyletekkel, gazdasági szolgáltatással foglalkozó cégek, de az ipari, építőipari területen működők is gyakoribbak.

A szervezetek zöme kis- és középvállalkozás, azon belül is mikrovállalkozás, amelyek létszáma 10 fő alatti. 2005. évi adatok alapján a 13 ezer győri székhelyű cégből több mint 12 ezer működött 1–9 fővel, míg a nagyvállalatok száma mindössze 25 volt. A nagyobb szervezetméretet megkövetelő, tőke-

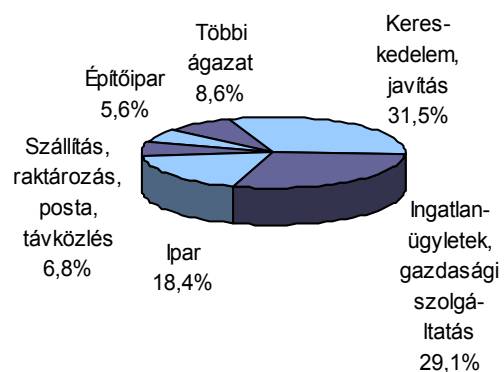
igényesebb termelő tevékenységet folytató vállalkozások közül 12 foglalkoztatott 250–499 főt, s 13 alkalmazott 500-nál is több munkavállalót. A középvállalkozások (50–249 fő) száma és aránya ennél magasabb volt: 108 ilyen szervezet működött Győrött. Ez utóbbiak részaránya valamelyest nagyobb a megyeszékhelyekre átlagosan jellemzőnél.

A vállalkozások számának megoszlása gazdasági ágak szerint

Regisztrált vállalkozások

Külföldi érdekeltségű vállalkozások

Győr különösen vonzó célpontja a **külföldi befektetőknek**, amit kedvező földrajzi fekvése, közlekedési, infrastrukturális, valamint demográfiai, munkaerőpiaci adottságai eredményeznek. 2005. év végén 337 külföldi érdekeltségű vállalkozást tartottak nyilván, a

Győr-Moson-Sopron megyében regisztráltak háromtizedét. A külföldi tőke erőteljes jelenlétét ennél jobban tükrözi a befektetések volumene: a megyében kihelyezett külföldi tőke 86,4%-a a megyeszékhelyen realizálódott. A szervezetek saját tőkéje 835 milliárd forintot tett ki, melyből 98,3% a külföldi részesedés. A cégek tulajdonosi összetétele szintén a külföldi működő tőke koncentrációjára utal: hattizedük kizárólag külföldi, közel egynegyedük többségében külföldi, 15,1%-uk pedig elsősorban belföldi tőkével működött. Ugyancsak jelzésértékű, hogy egy vállalkozásra 2 434 millió forint befektetett külföldi tőke jutott, míg a megyében 814 millió forint.

A külföldi érdekeltségű vállalkozások egyaránt háromtizede a kereskedelem, javítás és az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ágban, s egyötöde az iparban működött. A szervezetek tőkeereje azonban más képet mutat, hiszen a saját tőke 95,2%-a, a külföldi tőkebefektetéseknek pedig 96,3%-a az iparban (döntően a feldolgozóiparban) összpontosult. A külföldi tőke részesedése és az egy vállalkozásra jutó külföldi tőke értéke is itt volt a legmagasabb, 99,4%, valamint 12 737 ezer forint.

A főbb nemzetgazdasági ágak jellemzői

Győr gazdasági életére kezdetektől fogva alapvető hatással volt kedvező földrajzi fekvése. Ez előnyösen befolyásolta az 1990-es évtizedben bekövetkezett gyors gazdasági átalakulást is. A szerkezetváltást elősegítette a külföldi befektetések jelentős nagysága, a többnyire zöldmezős beruházásként megvalósult munkahelyteremtő investíciók. A város erős ipari hagyománya a mai gazdaságszerkezetben is tetten érhető. A gazdasági helyzetet ma is elsősorban az ipar teljesítménye határozza meg.

Győr-Moson-Sopron megye az ország egyik legiparosodottabb megyéje. 4 fő feletti ipari vállalkozásainak termelése 2006-ban 2 072 milliárd forintot ért el. A legalább 50 fővel működők teljesítménye a döntően meghatározó, az 5-49 fős kisvállalkozások súlya ugyanis 4%-nál is kisebb. A megye legnagyobb **ipari centrumának** vitathatatlanul a megyeszékhely tekinthető. Az 1990-es évtized elején országosan bekövetkező visszaesés itt kevésbé volt érzékelhető, mivel a gyorsan jelentkező külföldi tőkebefektetések hatására elsőként indult meg a fellendülés. Az összességében beáramló 820 milliárd forint túlnyomóan az ipari fejlesztéseket szolgálta. Közel 95%-a a feldolgozóiparba, további mintegy 14 milliárd forint pedig az energiaszektorba áramlott. 2005-ben a külföldi érdekeltségű ipari szervezetek több mint hattizede kizárólag külföldi tőkével rendelkezett, míg a többségében belföldi tulajdonban lévők aránya 14,5% volt. A feltételek megteremtődésével az átalakulási folyamat az ipari vertikumban gyorsan lezajlott, így Győr az egyik legiparosodottabb megyeszékhellyé vált.

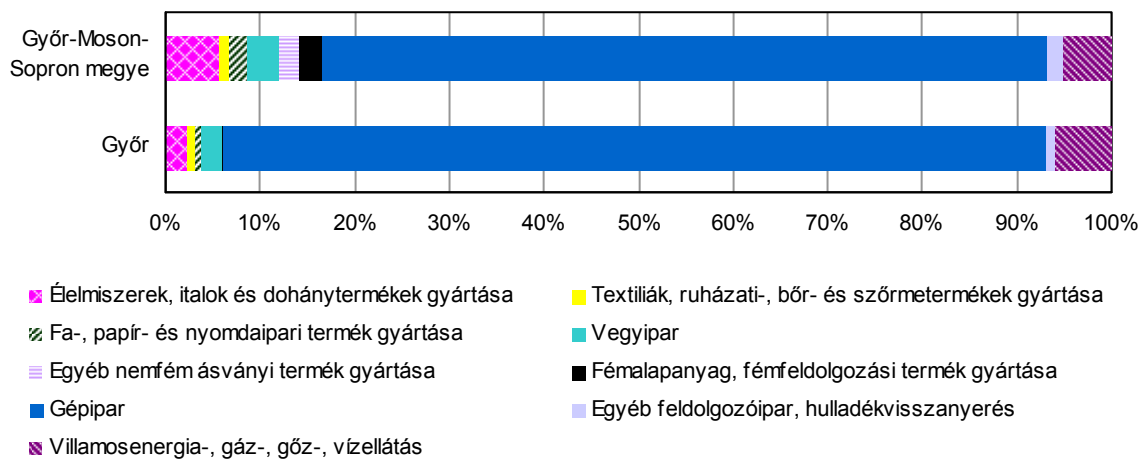
A megyeszékhelyen bejegyzett, termelést folytató ipari vállalkozások száma ma meghaladja az ezret. Túlnyomó hányaduk 1-9 fős mikrovállalkozás, illetve ismeretlen létszámú szervezet. Egytizedük 10-49 fős kisvállalkozás, fennmaradó részük legalább 50 főt foglalkoztat. Közel tíz létszáma az 500 főt is meghaladja, ez utóbbiak döntően befolyásolják a termelés nagyságát, az értékesítés irányát.

Az ipari szervezetek ágazati megoszlása a megyeihez sokban hasonlít, de néhány tekintetben eltérő képet mutat. Győrben közel egynegyedük, a megyében valamivel több mint egyötödük gépipari vállalkozás. Számukat tekintve közel azonos súlyúnak tekinthetők a textília, ruházati termék-, valamint a fa-, papír-, nyomdaipari termék gyártásban. Az élelmiszeripari, a vegyipari, a fémalapanyagot és fémterméket gyártó cégek aránya Győrben,

míg a nemfém ásványi termékeket, egyéb feldolgozóipari termékeket előállítóké a megyében jelentősebb.

2006-ban az iparba sorolt 50 főnél többet foglalkoztató győri székhelyű ipari vállalkozások termelési értéke meghaladta az 1 612 milliárd forintot, ami a megye ipari produktumának nyolctizede. Így közel háromszor akkora termelési érték (12,6 millió forint) jutott egy lakosra mint a megyében (4,5 millió forint). Az ipari termelés 94%-át a feldolgozóipar, a fennmaradó 6%-át a villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás állította elő. A feldolgozóiparon belül az 1 400 milliárd forint értékű termelést felmutató gépipar teljesítményével kimagaslik a többi ágazat közül. Tevékenységét az autóipar, valamint annak beszállítói határozzák meg. A nagyságrendileg egymással összevethető vegyipar és élelmiszeripar az ipari termelés közel azonos hányadát – 2,1, illetve 2,4%-át – adta és ugyanez mondható el az egyéb feldolgozóiparról is, a már 1%-nál kisebb részesedéssel bíró textil- és ruházati termék gyártásával történő összehasonlításban.

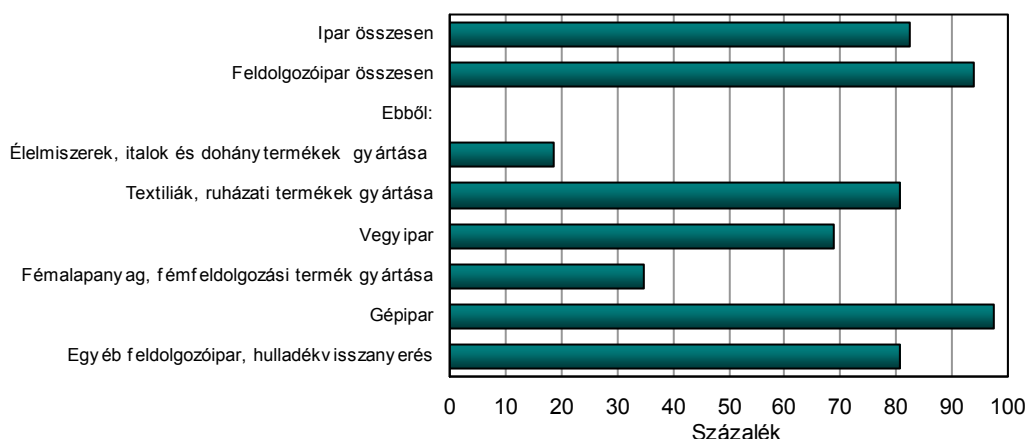
Az ipari termelés szerkezete Győrben és Győr-Moson-Sopron megyében, 2006

2006-ban a legalább ötven főt foglalkoztató ipari vállalkozások közül több mint hatvan működött a megyeszékhelyen. Legtöbbjük (19) a gépiparban, míg annak mintegy fele a textil-, ruházati termék gyártásában, illetve a vegyiparban tevékenykedett. Győrött hagyományosan jelentős szerepet töltött be az élelmiszeripar. Az itt tevékenykedő kiemelkedő vállalkozások zöme mára bezárta kapuit, illetve finanszírozási problémákkal küzd. A folyamat a termelésben betöltött súlyuk változásában is megfigyelhető. 2006-ban a város ipari termelésének alig néhány százalékát adta az élelmiszeripar, míg öt évvel korábban részesedésük nagyobb volt. A város textiliparában is hasonló folyamatok zajlottak, a győri szervezetek a nemzetközi tendenciákhoz hasonlóan mind a belföldi, mind a külföldön versenyhátrányba kerültek, melynek révén tevékenységük elenyészőre zsugorodott.

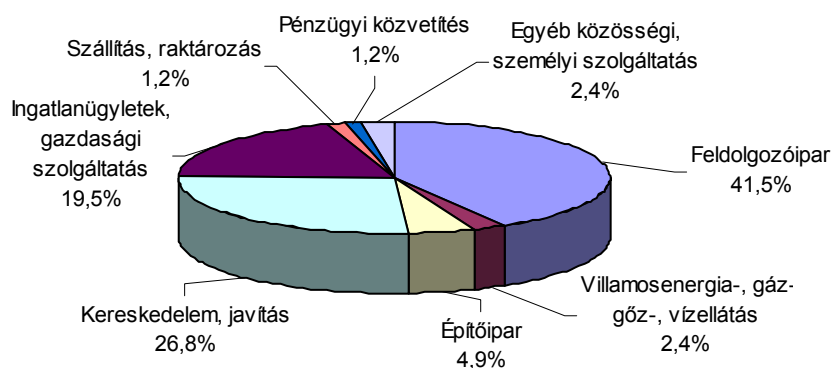
2006-ban a legalább 50 főt foglalkoztató megyei székhelyű vállalkozások 2 100 milliárd forint árbevételt realizáltak. A győri székhellyel rendelkezők ennek 82%-át adták. Az eladások megyeinél is nagyobb hányada, több mint nyolctizede exportból folyt be. Az ipar belföldi értékesítésének ágazatos megoszlása jelentősen eltér a kivitelétől. A gépipar ugyanis kiugró, több mint 97%-os exportarányal értékesítette termékeit, ezzel szemben az energiaszektor kizárólag hazai igényeket elégített ki. A gépipar mellett ugyancsak magas, 81%-os kiviteli ráta jellemezte a textil-, ruházati termék gyártását és a máshova nem sorolt feldolgozóipart is.

Az ipar értékesítésének exportaránya ágazatok szerint

Közép-Európa első működő **ipari parkját** 1992-ben adták át Győrben, Nyugat-Magyarország központjában. A kezdetben harminchat hektáros terület magas színvonalon kiépített, teljes infrastruktúrát kínált az ide települő vállalkozásoknak. Kiváló földrajzi elhelyezkedése, autópályával és korszerű vasútvonallal való közvetlen kapcsolata, már akkor vonzóvá tette. Fő előnyei közé tartozott és tartozik most is a gyors rugalmas helyhatósági ügyintézés, a letelepedés előtti és a letelepedés utáni, a Park üzemeltetője által nyújtott széleskörű szolgáltatás. A Győrben működő színvonalas szakképzés, az 1968-tól megvalósuló főiskolai szintű mérnöki képzés korábban is a helyi gazdaság munkaerőbázisának alakítására szolgált. A Győri Ipari Park vonzerejét növelte, hogy 15 km-re Péren lehetőség nyílt legfeljebb 70 fő szállítására alkalmas repülőgépek fogadására.

A Győri Ipari Parkban letelepedett vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint

A park létrejötte óta jelentős fejlődésen ment át. Az elköltöző vállalkozásokat folyamatosan újak váltották, de éves távlatban mindig többen jöttek a távozóknál. Az évek során számos nagyobb és kisebb vállalkozás bővítette kapacitását, vásárolt újabb területet gyártócsarnokai számára vagy kiegészítette tevékenységi körét. A park folyamatos bővülésével felmerült a helyszínen elérhető szolgáltató cégek iránti igény is. Ezt szolgáltatta a Szolgáltatóház és Innovációs Technológiai Központ, amelyet 2000-ben adtak át. A kormány tárcaközi bizottsága által 1997-ben Ipari Park cím elnyerésére kiírt pályázaton a Győri Ipari Park első között nyerte el az elnevezést.

2007. szeptemberében 158 hektár területen tíz ország 82 vállalata szerepelt a letelepedett cégek között. Az eddigi összes beruházási összeg 320 millió USD-t tett ki. A letelepedett főbb gazdasági ágak, ágazatok közé sorolandó az autóbészállító ipar, a gépipar,

a textilipar, az elektronikai ipar a műanyagipar, a szállítmányozás, disztribúció és a nagykereskedelem. A park vállalkozásai jelenleg 6 000 főt foglalkoztatnak.

A legalább 50 fővel működő győri ipari vállalkozások közül az Ipari Parkban található 12 vállalkozás az itt letelepedett cégek termelésének jelentős hányadát adja. 2006-ban ezek a társaságok 124 milliárd forint termelési értéket állítottak elő, értékesítésük pedig meghaladta a 178 milliárdot. Van közöttük, aki elsősorban vagy kizárólag belföldi piacra termel és van aki fordítva jórészt vagy teljes egészében exportra.

Győr másik ipari parkját 2005-ben alapították 81 hektáros alapterületen, ahol jelenleg 13 cég működik. A főbb gazdálkodók a Rába utódszervezetei, illetve újonnan betelepült vállalkozások. Itt található a Rába Futómű Gyártó és Kereskedelmi kft, a Rába Vagyonkezelő kft, a Rába Nyugdíjpénztár, az MI Technik Autótesztelő kft, a Rába Mérnöki Szolgáltató kft, az ArrbonaMed kft, a Rábakész kft, a Rába Energiaszolgáltató kft., az EETK Energiahatékonyság Technológiai kft és a Raiffeisen Befektetési Alapkezelő rt. A vállalkozások beruházásainak összértéke eddig 32 milliárd forintot tett ki. A mintegy 60 milliárdos éves árbevétel mellett 2 500 főnek biztosítanak munkalehetőséget. A park két iparvágánnyal kapcsolódik a vasúti fővonalhoz, közúton gépjárművel az M1-es autópálya felől könnyen elérhető. 15 km-re található Péren a kis és közepes gépek fogadására alkalmas regionális repülőtér. A személygépkocsik mellett helyi és helyközi autóbuszjáratokkal is megközelíthető.

Az építőiparban, az iparral ellentétben az 50 főnél kisebb szervezetek termelése is számottevő. 2006-ban a 5-49 fős, megyei székhelyű építőipari vállalkozások teljesítménye a legalább 50 fővel működőkénél 1,3-szorosát tette ki. Győri székhellyel jelenleg közel 1 200 **építőipari vállalkozás** működik, melynek több mint kilenczede 10 főnél kisebb létszámú szervezet. A 10-49 főt foglalkoztatók a teljes állomány mindössze 6%-át teszik ki, az 50 fős vagy annál nagyobbak aránya nem éri el az egy százalékot. Hiányoznak ugyanakkor az igazán nagy létszámot foglalkoztató szervezetek. Az iparral ellentétben, ahol több ezer fős vállalkozásokat találhatunk, a győri építőipari cégek dolgozói létszáma csak egy cég esetében haladja meg a 300 főt. A legtöbb – mintegy 500 – vállalkozás főtevékenységként gépipari szerelést végez. Ezeket számuk alapján a készre történő építésre szakosodott szervezetek követik.

A győri építőipari vállalkozások döntő részének bevétele az évi 20 millió forintot sem éri el. 8%-uk évente 21–50 millió forint közötti bevételre tesz szert, a fennmaradó ugyanakkora hányaduk eredménye pedig e fölött alakul. Egy milliárd forint feletti bevétele besorolásuk szerint csak tíz egynéhány építőipari cégnek van.

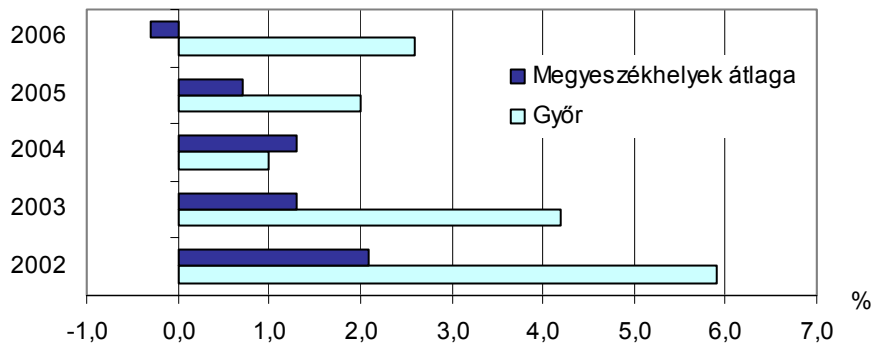
2006-ban a győri székhelyű vállalkozások közül a teljes körűen megfigyelt, 50 főnél többet foglalkoztatók teljesítménye meghaladta a 21 milliárd forintot. Ennek nagyobb részét épületek, kisebb hányadát pedig egyéb építmények építése adta. Teljesítményük a megyében bejegyzett, hasonló létszámmal működőkénél 86%-át képviselte. Jellemző ugyanakkor, hogy a megyeszékhely építőipari vállalkozásai a megyében más székhellyel rendelkezőkkel ellentétben jóval nagyobb arányban végeztek egyéb építést.

A megyeszékhely teljes körűen megfigyelt építőipari cégei főként egyéb építmények, kisebb részben épületek építési munkáira szerződtek, melyek értéke összességében megközelítette a 16 milliárd forintot. Ennél a nem győri székhelyű vállalkozások 7 milliárddal kisebb értékű új munkához jutottak hozzá, melyek a győriekével ellentétben majdnem teljes egészében épületek építésére szóltak.

A kiskereskedelem és a vendéglátás üzlethálózata az elmúlt másfél évtizedben jelentősen átalakult. A hazai és nemzetközi üzletláncok, bevásárlóközpontok megjelenésével

és térhódításával egyre kevesebb kisbolt nyílik. Ez különösen az egyéni vállalkozás keretében működő egységek számának fogyatkozásában mutatkozik meg, 2002-2006 között ugyanis egytizedes csökkenés történt. A vizsgált időszakról elmondható, hogy az elárúsító helyek alapítási kedve Győrött nagyobb, mint a megyeszékhelyeken összességében.

**A kiskereskedelmi üzletek számának alakulása
(előző évhez viszonyítva)**

Győrött 2006. év végén 3 048 kiskereskedelmi üzlet működött, a megyében üzemelők közel négytizede. A kereskedelmi ellátottság magas, 1000 lakosra 24 bolt jutott, amely a megyeszékhelyek átlagát 3-mal meghaladta.

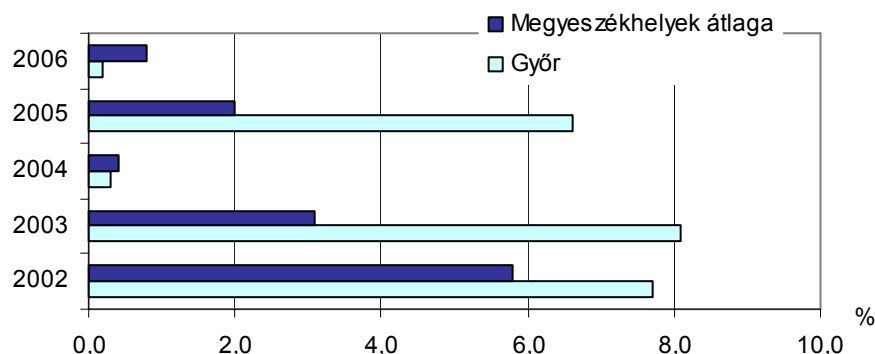
A boltok több mint négytizede élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes üzlet. Döntő részük, több mint nyolctizedük élelmiszer jellegű üzlet és áruház. Emellett nagy számban húst, húskészítményt, valamint kenyeret, pékárut és cukrászati terméket elárúsító helyek találhatóak.

Az üzletek több mint egynegyede nem élelmiszert forgalmaz. Ezen belül a legnagyobb arányt, egynegyedet az egyéb iparcikk-, 22,1%-ot a ruházati szaküzletek tették ki. Jelentős még az iparcikket (14,5%), a festéket, vasárut, barkács- és építési anyagot (10,2%) értékesítők részesedése is. A járműüzletek és üzemanyagtelepek a kiskereskedelmi boltok 13,3%-át adták. Meghatározó részük, egyaránt több mint négytizedük gépjárművel, illetve gépjárműalkatrésszel kereskedett.

Összességében az üzletek közel háromtizede volt magánkézben. Az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes üzletek négytizedét egyéni vállalkozók üzemeltették. Ezen belül különösen magas, 55% körüli a magántulajdon aránya a zöldség- és gyümölcs és a dohány-szaküzletekben, de az élelmiszerboltokban és áruházakban is átlag feletti, 44,2%-os volt. A nem élelmiszert árusító helyek egynegyede volt magánkezdemenyezés. Közülük a használatcikk és zálogkereskedések, az illatszereküzletek, a ruházati és lábbeli boltok magasabb hányadát, 46,4%-át, illetve háromtizedét-háromtizedét tartották magánkézben. Emellett a textil- és papírboltokból szintén átlagot meghaladóan részesedtek.

Győrött a vendéglátás üzlethálózata szintén fejlett, 1000 lakosra 7 vendéglátóhely jutott, amely eggyel több, mint a megyeszékhelyeken átlagosan. Az egységek számának alakulásában itt is megfigyelhető a magánkezdemenyezések utóbbi évekbeli csökkenése. 2002-2006. évek távlatában 15,9%-os bővülés történt, melyen belül az egyéni vállalkozás keretében üzemeltetett vendéglátóhelyek száma 17,3%-kal visszaesett. Ezalatt a megyeszékhelyeken átlagosan összességében 6,4%-os növekedés, az egyéni körben egytizedes csökkenés történt.

A vendéglátóhelyek számának alakulása (előző évhez viszonyítva)

2006. december végén 920 vendéglátóhely üzemelt Győrött. Közel kétharmaduk étterem, cukrászda, egyötödük bár, borozó, s 15,2%-uk munkahelyi étkeztetőhely volt. Az egységek egyharmada működött egyéni vállalkozás keretében. Az éttermek, cukrászdák 35,9%-a, a bárók, borozók magasabb hányada, 38,2%-a volt magánkézben.

A megyeszékhelyet a kereskedelmi és vendéglátó egységek magas koncentrátsága jellemzi, hiszen a városnak megannyi árucikk és szolgáltatás esetében jelentős szerepe van a környező falvak ellátásában. Ez különösen a kiskereskedelemben mutatkozik meg, Győrött 6-tal több üzlet jutott 1000 lakosra, mint a megyében átlagosan, amely a nagyvárosokba települt bevásárlóközpontok, hipermarketek térhódításának következménye. Az erre irányuló kereskedelmi beruházások napjainkban is számottevőek.

A győri bevásárlóközpontokban és hipermarketekben működő üzletek az összes kiskereskedelmi egység 8%-át adták. A város első bevásárlóközpontja az 1998-ban megnyílt Győr Pláza, melyet a Rába gyár központjának helyén épült Árkád követett 2006-ban. A legalább 2500 m² alapterületű üzletek kategóriájába tartozó hipermarketek száma ugyanekkor háromra nőtt, az 1995 óta üzemelő Interspar és a 2001-ben zöldmezős beruhásként megvalósult Tesco áruház mellett újabb Interspar nyitotta meg kapuit. Így az időszak végén a bevásárlóközpontok alapterülete közel 33 ezer m², ahol mintegy 200 üzlet üzemelt. A három nagy alapterületű, élelmiszert és az iparcikkek széles körét árusító hipermarket alapterülete több mint 18 ezer m². A hipermarketeken belül további 3000 m² ad teret kisebb boltoknak, vendéglátóhelyeknek a vevők igényeinek mind teljesebb kielégítésére, ahol összesen közel 50 üzlet működött. Mindemellett nagy alapterületű (2500 m² feletti) szakáruházak fogadják a speciális termékkör iránt érdeklődőket, úgy mint a bútort (KIKA), a barkács (Baumax, Bricostore, Praktiker), valamint az elektromos háztartási cikkeket (Saturn) vásárolni szándékozókat.

A város közúti, vasúti és vízi közlekedési kapcsolatai révén fontos szerepet tölt be a nemzetközi és a belföldi áruforgalom lebonyolításában. Ezt jelzi a **nagykereskedelmi raktárak** nagy száma, 2006-ban ugyanis 335-öt működtettek a kislétföldi megyeszékhelyen, mely egynegyedével több a 2002. évinél. Itt található a megyei csarnokok hattizede. Termékcsoportok szerint megkülönböztetve közel négytizedük fogyasztási cikkek, további háromtizedük pedig élelmiszerek, italok, dohányárúk tárolására szolgál.

Győr **idegenforgalmi adottságai** sokrétűek. Földrajzi fekvése, termálturisztikai lehetősége, történelmi-műemléki környezete, egyre élénkülő zenei, sport, valamint kulturális, tudományos, üzleti élete kedvezően befolyásolja turisztikai jelentőségét. Nemzetközi idegenforgalmát azonban erőteljes tranzitforgalom jellemzi.

2007-ben a megyeszékhelyre látogatókat 2 420 kereskedelmi szállásférőhely fogadta, ahol közel 100 ezer vendég 214 ezer éjszakára szállt meg. Ez a megyei kapacitás több mint egyötödét, s a vendégforgalom csaknem negyedét jelentette. Ezen számok, illetve arányok azonban még nem tükrözik az elmúlt évi jelentős változásokat, amikor két új szálloda nyílt összesen mintegy 140 szobával. A kapacitásbővülés a mutatószámokban sem nyilvánul meg, hiszen 1000 lakosra 19 szállásférőhely jutott, amely 9-cel kevesebb, mint a megyeszékhelyeken összességében.

Az elmúlt éveket vizsgálva Győr idegenforgalmában a vendégek száma alapján élénkülés és lanyhulás egyaránt megfigyelhető, az eltöltött éjszakákat tekintve azonban az utóbbi három évben egyértelmű csökkenés mutatkozik. Ennek oka a városon kívüli termállehetőségek fokozottabb kiaknázásában, a wellness szolgáltatások és ezzel együtt a természeti környezet iránt támasztott igények formálódásában rejlik. Az ilyen típusú vendégfogadók az egyéni utazási céloknak, illetve a konferenciák, rendezvények helyszíneinek is egyre inkább megfelelnek.

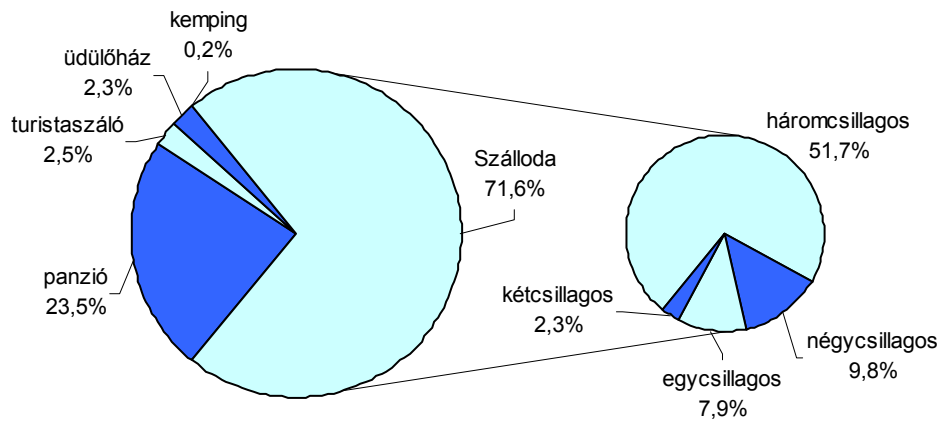
A vendégforgalom több mint felét (56%) a külföldi adta, míg a megyeszékhelyeken átlagosan csupán háromtizedét. A külföldről ide látogatók azonban rövidebb időre maradtak, amely a várostra jellemző erőteljes tranzitforgalmat igazolja. A vendégek több mint nyolctizede az Európai Unió országaiból, ezen belül is 44,9%-uk Németországból, s egyaránt közel egytizedes hányaduk Ausztriából és Romániából érkezett. A többi EU-s államból nagy számban utaztak a megyeszékhelyre Olaszországból, Csehországból, Hollandiából és Nagy-Britanniából. Emellett Svájcból és Ukrajnából, a kontinensen kívülről pedig az Egyesült Államokból keresték fel jelentős számban a város szálláshelyeit. Egy külföldi átlagosan 2,1 éjszakát töltött el, leghosszabb időre, közel négy napra a svájciak maradtak.

A kiemelt küldő országok főbb jellemzői, 2007

Megnevezés	Részeseedés a külföldi		Átlagos tartózkodási idő, éjszaka
	vendégek számából, %	vendégéjszakákból, %	
Németország	36,9	40,6	2,4
Ausztria	7,8	7,3	2,0
Svájc	4,1	6,9	3,6
Románia	7,5	5,8	1,6
Olaszország	4,4	4,0	2,0
Nagy-Britannia	3,7	3,8	2,2
Csehország	4,4	3,3	1,6
Hollandia	4,1	3,3	1,7
Ukrajna	4,8	2,6	1,2

A város turizmusában a 2003–2004. években tapasztalt élénkülést követően lanyhulás mutatkozik. Ez elsősorban a korábban meghatározó belföldi vendégkör fogyatkozásának következménye, mely az elmúlt három évben jelentősen csökkent, miközben a külföldi forgalom tavaly növekedésnek indult. A hazai vendégek azonban huzamosabban időztek, 2007-ben 2,2 éjszakán át. Az elmúlt öt év átlagát tekintve ez a különbség erőteljesebb, hiszen a belföldiek tartózkodási ideje 2,8, míg a külföldieké 2,1 éjszaka. Ez az azonos rangú városokra jellemzőnél is kedvezőbb, a magyar vendégek ugyanis átlagosan 2,1 napra maradtak.

A vendégéjszakák számának megoszlása szállástípusok szerint, 2007

A győri szálláshelyek kapacitásának 55,4%-ával a szállodák, további háromtizedével a panziók, s 15,4%-ával az egyéb vendégfogadók (turistaszállók, üdülőházak, kempingek) rendelkeztek. A szállástípusok szerinti forgalom azonban a férőhelyszám adatoktól eltérő képet mutat. A városba látogató turisták döntő része, héttizede szállodákban szállt meg. Az eltöltött éjszakák száma alapján forgalmuk több mint héttizedét a háromcsillagos szállodák bonyolították. A garniszállók mintegy negytedes részesedése rámutat népszerűségükre. A panziók látogatottsága szintén magas, az elszállásolások egynegyedét ők bonyolították. Az egyéb szálláshelyek látogatottsága kisebb, mindössze 4,9%-kal részesedtek a vendégforgalomból.

A havi idegenforgalmi adatokból kitűnik, hogy a vendégéjszakák mindössze egyötöde realizálódott a főidényben, ennél valamelyest kisebb hányada az elő-, 17,9%-a az utóidényben, idényen kívül pedig több mint négytizede. A forgalom eloszlása kiegyenlítettebb, mint a megyeszékhelyeken átlagosan, ahol a főszezon jelentősebb (25,9%) súllyal bír. Ennek oka, hogy Győrben nincs hagyománya a több napos nyári fesztiválok, karneválok rendezésének, így a vendégek egy-egy napra, s kevesebb éjszakára érkeznek.

Munkaerőpiaci jellemzők

Győr foglalkoztatási helyzete a gazdasági aktivitás mértékét és a foglalkoztatás szintjét tekintve kedvezőbb a megyeinél. Az a tény, hogy a 90-es évtized munkahelyteremtő külföldi beruházásainak kedvelt célpontja volt Győr, nemcsak a megyeszékhely, hanem a köré rendeződő agglomerációs térség foglalkoztatási gondjait is enyhítette. A külföldi, elsősorban német tőkebefektetők mellett a hazai vállalkozók is jelentős szerepet játszottak az új munkahelyek létesítésében. A legutóbbi népszámlálás időpontjában Győrben a megye gazdaságilag aktív népességének 31,3%-a található, ami nagyobb volt a lakónépesség esetében számított aránynál. Népelességen belül vett hányaduk 46,6%, 2,3 százalékponttal meghaladta a megyei mutatót, a megyeszékhelyek között pedig az ötödik legmagasabb értéket képviselte.

A legutóbbi népszámlálás adatai szerint Győr 15–74 éves népességének 58,5%-a volt gazdaságilag aktív, ami magasabb a Győr-Moson-Sopron megyei (56,7%) átlagnál. Országos összehasonlításban is kedvező arányt mutatott és mindössze négy dunántúli megyeszékhely adata múlta felül. A várost viszonylag magas foglalkoztatottsági szint jellemzi, amely a népszámlálás időpontjában 55% feletti volt. A megyeszékhelyen működő

vállalkozások erőforrás igénye meghaladja a város munkaerő-kapacitását. Ennek ellenére a munkaerő-piacon jelenlévők végzettségéből, korösszetételéből, vagy egyéb helyzetéből adódó különbségek miatt a munkanélküliek száma a 2001 és 2007 közötti időszakban mindig meghaladta a 2 300 főt. Az időszak során 2002-ben, 2003-ban kevesebb, mint 2 400 álláskeresőt tartottak nyilván. A legtöbb munkanélkület 2004-ben (2 846 fő) regisztrálták, számuk azt követően ismét mérséklődött, majd 2007 végére megközelítette a 2 700 főt. Akkor a nyilvántartott álláskeresők munkavállalási korú népességhez viszonyított hányada, a megyeszékhelyeket tekintve, a főváros után Győrben volt a legalacsonyabb, 3,2%, ami a megyeszékhelyek Budapest nélkül számított átlagánál 2,2 százalékponttal kisebb. A regisztrált álláskeresők jóval hamarabb jutnak újra munkához, mint a megyeszékhelyek többségében. A tartósan, 365 napnál hosszabb ideje munka nélkül lévők aránya nem érte el a 14%-ot sem, ami több helyen meghaladta a 30-40%-ot is, a megyeszékhelyek átlagában pedig 27,6%-ot mutatott. A munkanélkülieket alacsonyabb iskolázottság jellemzi, mint a foglalkoztatottakat. A Foglalkoztatási Hivatal 2006. decemberi adatai szerint legfeljebb általános iskolai végzettséggel 27, középiskolával 63%-uk, míg egyetemi, főiskolai diplomával egytizedük rendelkezett.

A megyeinél kedvezőbb foglalkoztatottsági helyzet nemcsak annak magasabb szintjében, hanem a foglalkoztatottak nemzetgazdasági ág szerinti összetételében is megnyilvánult. A fejlett térségekhez hasonlóan alacsony a mezőgazdaságban és magas a szolgáltatási ágakban dolgozók részaránya. A 2001. évi népszámlálás időpontjában a megyei 5,8%-kal szemben Győrben mindössze 1,2% az agráriumban foglalkoztatottak hányada. Ugyanakkor a szolgáltatások 62,4%-os súlya elmarad a nagyvárosokra jellemző értéktől, ami az ipar foglalkoztatásban betöltött kiemelkedő szerepével magyarázható. A szolgáltató ágazatokon belül a kereskedelem, javítás ág foglalkoztatási súlya a legnagyobb, 15,3%, összhangban a város magas színvonalú kereskedelmi ellátottságával.

A munkaerő iskolázottsága magasabb az átlagosnál. 2001-ben a legfeljebb általános iskola 8. osztályos végzettséggel foglalkoztatottak aránya 14,3% volt. A középiskolát kijártak között több az érettségizett, mint a csak szakmai oklevéllel rendelkező, míg közel egynegyedük egyetemi vagy főiskolai diplomát szerzett. A legalacsonyabb szintű iskolát végzetek hányada 5,8 százalékponttal kisebb, míg a felsőfokú végzettségűeké 8,2 százalékponttal nagyobb volt a megye átlagánál.

A megyeszékhely foglalkoztatottjainak több mint kilenctizede a városon belül talált munkalehetőséget, mindössze 8%-uk járt el más településre dolgozni. Ugyanakkor a város jelentős vonzást gyakorol elsősorban a szomszédos és közeli településeken lakó munkaerőre. A győri agglomeráció 28 községéből eljáró, mintegy 16 ezer dolgozó közel háromnegyedét foglalkoztatják a megyeszékhelyen, de távoli kistérségből és más megyéből is összesen több mint hétezeren utaznak naponta győri munkahelyekre. Ennek következtében a helyben foglalkoztatottak a helyben lakó és dolgozók másfélszeresét teszi ki. Ennél nagyobb arányt a megyeszékhelyek közül (a főváros nélkül) csak Székesfehérvár, Veszprém és Szekszárd mutat.

A bejárók többségét az ipari, építőipari munkahelyek foglalkoztatják, kisebb részüket a szolgáltatási jellegű ágazatokban alkalmazzák. Iskolai végzettségük jellemzően alacsonyabb a helybeliekéénél. Az ingázók számára a migrációban bekövetkezett változás azonban hatást gyakorol. A manapság inkább már a városból a környező községekbe irányuló költözések hatására – győri munkahelyének megtartása mellett – egy újabb réteg is napi ingázóvá vált.

2006-ban Győrben a vállalkozásoknál, valamint a költségvetési és nonprofit szervezeteknél összesen 50,5 ezren álltak alkalmazásban. Ez a megyében foglalkoztatottak 34%-a. A versenyszférában 34,9 ezren a költségvetési szférában 14,9 ezren dolgoztak.

Megyei összehasonlításban Győr foglalkoztatási szerkezetében a hasonlóságok mellett szignifikáns különbségek is megfigyelhetők az egyes gazdasági ágak foglalkoztatásban betöltött súlyában. Az azonosságok között a legszembetűnőbb az ipar meghatározó szerepe. E gazdasági ág adott kereseti lehetőséget a megyében és Győrben az alkalmazásban állók 32,4, illetve 35,8%-ának. Emellett mindkét esetben jelentős hányaduk foglalkozik szállítással, raktározással, postai munkával, távközléssel, hiszen a megyeszékhelyen 10,0, a megyében 8,6%-ot képviselnek. A megyében kapott többek között nagyobb szerepet a foglalkoztatásban a kereskedelem, az építőipar, az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás, a mezőgazdaság és fordítva, a megyeszékhelyen a közigazgatás, az egészségügy és az oktatás. Az iparon belül vitathatatlan a gépipar vezető szerepe. Közel 11 ezer foglalkoztatottja a feldolgozóiparban dolgozók kétharmadát adja.

Alkalmazásban állók száma a szervezetek létszáma szerint, 2006

Létszám	Teljes munkaidőben foglalkoztatott			Nem teljes munkaidőben foglalkoztatott	Alkalmazásban álló összesen
	fizikai	szellemi	összesen		
	foglalkozású				
0–9 fő	116	109	225	42	267
10–49 fő	2 217	1 393	3 610	271	3 881
50–249 fő	5 266	4 395	9 661	577	10 238
250 fő felett	15 602	10 096	25 698	1 064	26 762
Helyi költségvetés létszám-kategóriára nem bontható	2 055	6 686	8 741	637	9 378
Összesen	25 256	22 679	47 935	2 591	50 526

A foglalkoztatást tekintve az egyes gazdasági ágak nagymérvű koncentrációja figyelhető meg. Ugyanis a megyében alkalmazásban állók átlagnál jóval nagyobb százaléka található Győrben a közigazgatásban (63,7%), az energiaszektorban (57,1%), a pénzügyi közvetítésben (47,4%) az egészségügyi, szociális ellátásban (42,7%). Valamivel kisebb mértékű a koncentráció az oktatásban és az egyéb közösségi szolgáltatásban, de az iparban alkalmazásban állók közül is minden harmadiknak van győri munkahelye.

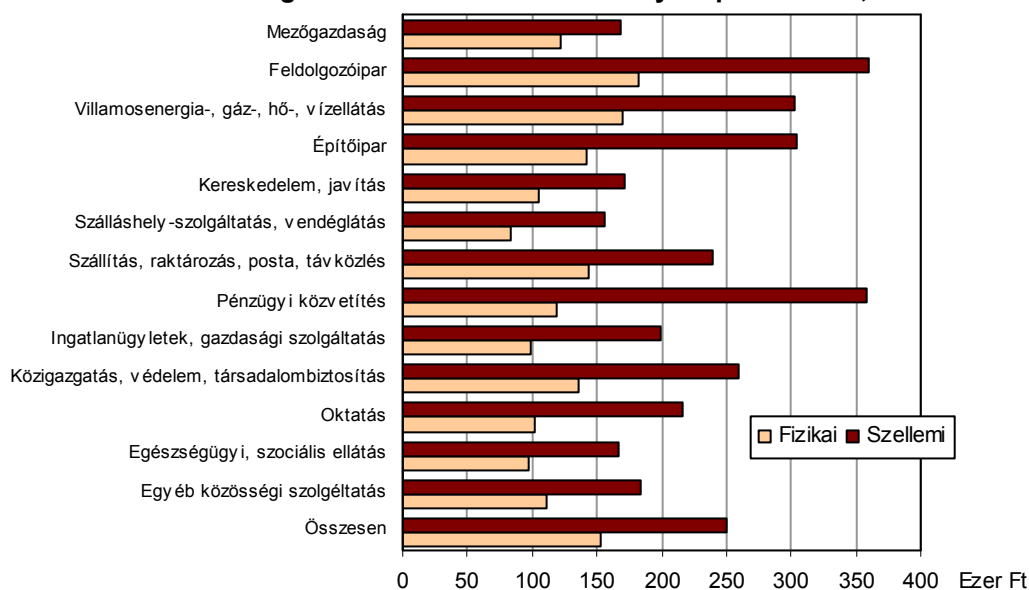
Az alkalmazásban állók létszámának változása nemzetgazdasági áganként jelentős különbségeket mutatott. 2006-ban a legtöbb területen csökkenés volt megfigyelhető. Az építőiparban negyedével visszaesett az alkalmazásban állók száma, de 15%-kal kevesebben dolgoztak a mezőgazdaságban is, mint egy évvel korábban. Így ez utóbbi területen az alkalmazásban állók 0,7%-át foglalkoztatták. A közigazgatásban 4,1%-os, a több mint 18 ezer főnek munkát biztosító iparban az átlagosnál nagyobb arányú létszámfogyás történt. Utóbbin belül a feldolgozóiparban 6,6%-os, a villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátásban a mezőgazdasághoz hasonló arányú csökkenést regisztráltak, ami a gazdasági ágban bekövetkező székhelyváltozással hozható összefüggésbe. A feldolgozóipar alágazatai közül az élelmiszeripar, a fémalapanyag, fémfeldolgozási termék gyártás és a gépipar kivételével mindenütt bővült a foglalkoztatás, mely az egyéb feldolgozóiparban és az egyéb nemfém ásványi termék gyártásában volt a legerőteljesebb. A gépipari vállalkozások dolgozói létszáma a megyei folyamattal szemben csökkent. A legnagyobb arányú létszámfogyás az élelmiszeriparban történt.

Az alkalmazásban állók 5,1%-át foglalkoztatták részmunkaidőben. Ez a foglalkoztatási forma a költségvetési szerveknél az átlagosnál valamivel nagyobb, a versenyszférában ezzel szemben annál kisebb arányú. A nemzetgazdasági ágakat tekintve a szolgáltatási jellegűekben gyakoribb, hányada összességében 7,7%, ami közel azonos a megyeivel. Ezen belül aránya a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban 14,0%, az oktatásban 13,5, míg az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatásban 9,2% volt. A közigazgatásban és a szállítás, raktározás, posta, távközlés ágazatban azonban elenyésző számban található ilyen foglalkoztatást.

2006-ben az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 198 775 forintot tett ki, amely 47 500 forinttal magasabb a megyeinél. A szellemi foglalkozásúak 249,9 ezer, a fizikaiak 152,9 ezer forintot kerestek havonta. A fizikai állományban dolgozó nők keresete átlagban 74 ezer forinttal, a szellemi foglalkozásúaké 95 ezer forinttal volt alacsonyabb, mint a férfiaké. A költségvetési szerveknél alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete 201,7 ezer forint, a versenyszférában ennél 3 és félezerrel kevesebb volt.

A nemzetgazdasági ágakat tekintve a bruttó keresetek 106,3 ezer és 356,1 ezer forint között szóródtak. Előbbit a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban, utóbbit a pénzügyi közvetítésben fizették. Átlag feletti keresetek a pénzügyi közvetítést, a közigazgatást, az ipart, az oktatást, valamint az építőipart jellemezték. A szellemi foglalkozásúak a pénzügyi közvetítésben, a fizikaiak közül pedig az iparban dolgozók kerestek a legjobban, a legalacsonyabb béreket pedig mind a szellemiek, mind a fizikaiak tekintetében a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban regisztrálták. A megyei átlagkeresetekkel összehasonlítva mindenütt a győri fizetések voltak a magasabbak. A legszembevetőbb különbség forint összegét tekintve az építőiparban (90,2 ezer forint) és a pénzügyi közvetítésben (61,3 ezer forint) figyelhető meg, míg arányait nézve a legnagyobb százalékos eltérés ugyancsak az építőiparban (83%), valamint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban (45,6%) adódott. Ugyanakkor mindössze 6 300 forinttal, 4,4%-kal voltak kisebbek a megyei fizetések a győrinél az egészségügy, szociális ellátásban.

Havi bruttó átlagkeresetek alakulása állománycsoport szerint, 2006

A jövedelmek vizsgálatának szerves részét képezi a **személyi jövedelemadó (SZJA)** mértéke is. A jövedelem- és adókülönbségek elemzéséhez a személyi jövedelmek bevallási

kötelezettsége, illetve az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal szolgáltatott település szintű adatokat.

2006-ban Győrött 63 ezer adófizető 110 milliárd forint adóköteles jövedelmet vallott be, amely a megyei háromtizedét, illetve több mint egyharmadát tette ki. Egy adózóra átlagosan 1 752 199 forint jövedelem, egy állandó lakosra 207 826 forint SZJA jutott. Ez a megyeszékhelyek átlagánál adózónként 120 ezer forinttal nagyobb bevételt, s lakosonként 40 ezerrel több adót jelentett. Az átlagosnál magasabb jövedelemre, illetve adóbefizetésre utal az is, hogy az állandó népesség fele adózik, míg a megyeszékhelyeken 46,9%-a. Mindez igazolja, hogy a lakosság jövedelmének alakulásában jelentős szerepet tölt be a lakóhely, illetve annak helyzete. A település mérete (népesség-nagyság szerint), típusa meghatározza a kereseti lehetőségeket.

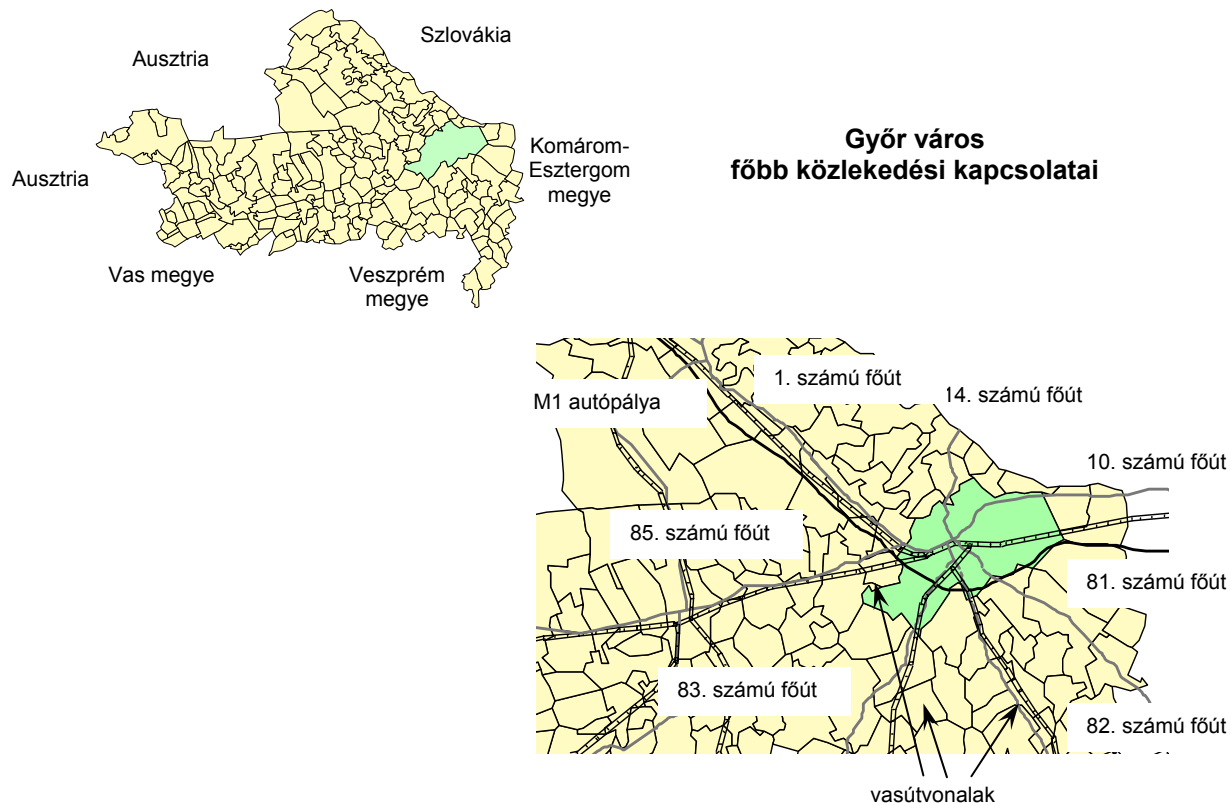
Közlekedés, környezet

Győr kiemelkedő térségközponti csomópont. Jelentős szerep hárul rá a belföldi és nemzetközi személy- és teherforgalomban egyaránt. A városon halad keresztül a Budapest-Hegyeshalom-Bécs nemzetközi vasútvonal, Sopron, Celldömölk és Veszprém irányába történő leágazással. A megyeszékhelynek a belvárosi pályaudvaron kívül még négy állomása van. A városon áthalad az 1. számú főközlekedési út, amelyhez sugárirányban csatlakozik a 10-es Budapest-Komárom és a 14-es főútvonal Szlovákia irányából Vámoszabadi érintésével. Székesfehérvár a 81-es, Veszprém a 82-es úton közelíthető meg a város irányából. A 83-as út Pápa a 85-ös Sopron-Csorna felől kapcsolódik Győr belső úthálózatához. Ez is mutatja, hogy a város és környéke a megyei és az országos átlagnál sűrűbb úthálózattal rendelkezik. 1995 végén adták át a nyugati határszélig húzódó M1-es autópályát, amelynek a várost elkerülő szakasza jelentősen mérsékelte Győr közúti személy és teherforgalmát erőteljesen csökkentve a belvároson átvezető út terhelését. Ugyanakkor tartósan növelte az autópálya városi lehajtóitól a belváros felé irányuló útszakaszok forgalmát, mivel elkészülte óta említésre méltó úthálózat bővítés nem történt. Elsősorban a 81-es úti csomóponttól, a Szabadhegyet érintő szakaszon okozott gyakori torlódásokat, amit az azóta kiépített új nyomvonal jelentősen enyhített. A már korábban megépített ménfőcsanakai elkerülő rész a város közlekedését is hatékonyan segítette.

A sugaras úthálózat Győrt könnyen elérhetővé teszi, de úthálózatára a csomóponti szerepe miatt nagy terhelés jut. A forgalomszervezést nehezíti a várost kettészelő forgalmas vasúti fővonal és a négy folyó – Mosoni-Duna, Rába, Rábca és a Marcal – által tagolt városszerkezet. A városrészek közötti közúti kapcsolatot a szükségesnél kevesebb felüljáró és híd biztosítja, a közlekedést azonos szintbeli vasúti keresztezések nehezítik. A 2006-ban átadott Tihanyi úti „Nádor” aluljáró a Baross híd tehermentesítését szolgálta és a Tihanyi út, Ipar út, Fehérvári út csomópontban megépült felüljáró is átformálta a városrész közlekedését. A belváros forgalmát mérséklő régi elképzelés válhat valóra a Mosoni-Duna két partján lévő városrészek, Révfa és Sziget híddal való összekötésével.

A közlekedés korszerűsítésének azonban ez csak egyik módja. Továbbra is fennáll az a probléma, hogy a **személygépkocsik száma** országosan és a megyeszékhelyen is gyors ütemben emelkedik, a személygépkocsik közlekedésben betöltött szerepének növekedése hogyan kezelhető, hiszen ugyanakkor nem változik érdemben a városi utak szelvényének keresztmetszete és hossza. 2002 és 2006 között Győrben a személygépkocsik állománya 9%-kal, több mint 3 és félezerrel nőtt. 2006 végén a megye személygépkocsi-állományának

közel egyharmada, 42 600 gépkocsi a városban élők tulajdonában volt, ezer lakosra 332 személygépkocsi jutott. Egyre több gondot okoz a parkolási igények kielégítése. A magas laksűrűségű lakótelepi városrészek közös problémája a parkolóhelyek hiánya, a zsúfoltságot a város frekventált helyein fizető parkolóhelyek és parkolóház üzemeltetésével próbálják oldani. A jól szervezett közforgalmi személyszállítás csökkentheti a személygépkocsi által okozott zsúfoltságot.

A megyeszékhely különleges helyet foglal el az **ingázás** tekintetében. Az 52 ezer helyben lakó és helyben is dolgozó mellett még az ország több mint 400 településéről 25 ezer bejárónak biztosít munkalehetőséget. Mindez megfigyelhető a Győrben tanulók esetében is. A 23 ezer helyben lakó és tanuló mellett több mint 11 ezren választják a máshonnan történő napi utazást.

Napi ingázás Győrben, 2001

Megnevezés	Helyben lakó	Helyben lakó és helyben	Más településre eljáró	Más településről bejáró	Helyben foglalkoztatott/tanuló a helyben lakó százalékában	
					Helyben	
Foglalkoztatott	56 874	52 239	4 635	25 918	78 157	137,4
Tanuló	23 756	23 263	493	11 441	34 704	146,1
Együtt	80 630	75 502	5 128	37 359	112 861	140,0

A csak egy járművet használók közül a helyben lakó és dolgozók többsége a helyi autóbusz járatokat veszi igénybe a munkába járáshoz és közülük csak minden harmadik utazik személygépkocsival. Igen magas, 17% a kerékpárral közlekedők hányada. Az eljárók

hattizede viszont a személygépkocsit választja, egytizedük távolsági autóbusszal indul munkába. A vonatot kevesen részesítik előnyben, a más településről bejárók közül hétszer annyian ülnek távolsági buszra, mint vonatra. Összességében elmondható, hogy a helyi tömegközlekedési eszközök és a személygépkocsi használatának gyakorisága a munkába járáshoz azonos, mely 36 ezer főt érint együttevén. Naponta 7 000-en választják erre a célra a kerékpárt vagy a motorkerékpárt, miközben vonattal 3%-uk utazik.

Két járművel naponta mintegy 4 és félezren utaznak. Legvalószínűbb esetükben, hogy többségük a távolsági autóbusz–helyi tömegközlekedés vagy a vonat–helyi tömegközlekedés összekapcsolását választja.

A járművel közlekedő foglalkoztatottak megoszlása, 2001, február 1.

Megnevezés	Helyben lakó és dolgozó	Más településre eljáró	Más településről bejáró	Helyben dolgozó összesen
Egyféle járművel közlekedik együtt	95,1	83,6	85,0	91,2
Ebből:				
helyi tömegközlekedési eszközzel	43,7	4,4	1,4	27,3
távolsági autóbusszal	0,1	10,5	53,9	21,0
személygépkocsival	33,9	59,8	17,7	27,6
vonattal	0,2	4,1	7,8	3,1
kerékpárral, motorkerékpárral	16,9	2,9	0,4	10,5
egyéb módon	0,4	1,7	3,8	1,7
Két járművel	2,9	6,0	13,2	6,8
Három vagy több járművel	0,1	0,6	0,5	0,3
Ismeretlen	1,9	9,8	1,3	1,7
Járművel közlekedő együtt	100,0	100,0	100,0	100,0

A Győrbe történő ingázás a több mint 400 közül, 68 megyei települést érint. Győrrel való szoros közlekedési kapcsolataik alapján ebből 47 település egy tágabb értelemben vett agglomerációt képez a város körül. Ez a térség Győrrel együtt egy 200 ezer fős övezetet képez.

A menetrendszerű autóbusz-közlekedés sugárirányú vonalakkól áll, amelyek Győrből a közúthálózatnak megfelelően 11 irányban ágaznak szét. Számos járatnak az előbbi agglomerációs térségen kívül van a végpontja. Ebből adódóan az agglomeráción belülre jövő/kívülre menő forgalom sem jelentéktelen. Az autóbusz hálózat másik jellemzője, hogy több vonalon is futnak olyan járatok, amelyek Győrben az ipari területen lévő munkahelyekig közlekednek, így a környékről bejáróknak nem kell a helyi járatokra átszállniuk, hanem a helyközi járatok egészen úti céljukig elszállítják őket. Mindezekhez járul még az is, hogy az autóbusz-állomás és az ipari terület között is közlekednek a helyközi közlekedés körébe tartozó járatok, amelyek az autóbusz-állomásra érkező helyközi járatok utasait szállítják tovább a munkahelyekhez. A járatsűrűség nagyságrendekkel nagyobb mint a vasúti. Közel száz olyan megállóhely van, amelyet több mint 50 járat érint naponta. A legfelső ellátottsági kategóriába tartozó megállóhelyen több mint 100 járat áll meg. A másik végletet a külterületi megállóhelyek jelentik, amelyeknél ötnél kevesebb járat közlekedik. Szerződéses járatokat az övezetben csak a Kisalföld Volán üzemeltet, megrendelői jellemzően ipari nagyfoglalkoztatók, az Audi, a Lite-On, a Győrplast, a Marklin és a Kaiser.

A személygépkocsival munkanapon Győrbe beutazó összesen közel tízezer fő irányonkénti megoszlása hasonló a tömegközlekedési forgalom megoszlásához. Az egyes irányokban a tömegközlekedés és gépjárműhasználat arányaiban nincs számottevő különbség, ami a tömegközlekedési kiszolgálás eltérő színvonalára utalna.

A megyeszékhely **helyi tömegközlekedését** a Kisalföld Volán biztosítja mintegy 120 autóbusszal, melyek a város lakossága mellett a környező településekről érkezőket is szállítják. A közlekedésben résztvevő járművek átlagos férőhely-kapacitása 120 fő. A közlekedési társaság 2006-ban 44,4 millió főt szállított, az utasok által megtett átlagos távolság 3,6 km volt. Az utazások döntő hányada dolgozó- vagy tanulóbérlettel történt. A helyi járatok 3 forgalmi központból (Révai utca, Adyváros, Marcalváros) indulnak. A vonalhálózat hossza jelenleg 120,9 km. Most az 58 vonalból 9 járatszámmal tanítási napokon iskolabusz közlekedik. Az iskolabuszok, valamint a termelő üzemeket kiszolgáló járatok általában csak két viszonylatban közlekednek (tanítás- munkakezdés és befejezés idején). A törzshálózaton a járatsűrűség csúcsidőben 10 perces, de egyes nagy forgalmú járatokon 5 perces, csúcsidőn kívül a szállítandó utasok számától függően 15-30 percenként követik egymást. A belváros minden városrészből átszállás nélkül megközelíthető. A város peremterületein lévő bevásárlóközpontok a nádorvárosból induló különjáratú autóbusszokkal érhetők el.

Győr síkvidéki fekvése kedvez a kerékpárral közlekedőknek. Csúcsidőben a közutak zsúfoltsága miatt sokszor a cél kerékpárral való megközelítése sem tart tovább mint személygépkocsival. A biztonságos közlekedés érdekében a város folyamatosan bővíti, fejleszti a kerékpárút-hálózatot. 2006 végéig több mint 27 km hosszan épült ki a csak kerékpárosok által használt vagy a gyalogosokkal közös vonalon futó kerékpárút. A körforgalmi csomópontok kialakításakor, utak, hidak felújításakor kerékpársávot is kialakítanak.

Győr **zöldterületeinek** különleges értéket ad, hogy együtt vannak jelen a városi épületek körüli parkok, fasorok és a város közepén természet közeli hangulatot adó, a várost átszelő folyók mentén található, természeti-, táji értékekben gazdag ártéri erdőterületek és folyóparti zöldfelületek. A másik kedvező városképi adottság, hogy megőrződtek a külterületek felől a városba nyúló „zöld ujjak” (Bácsai rét, Bálványos, a 230 hektáros Püspök erdő, Rába mente). Ugyanakkor a külterületi és belterületi zöldterületek nem képeznek összefüggő rendszert, a városi és lakóterületi szintű közpark-ellátottság az elvárásoknak még nem felel meg. A sajátosságok megőrzése, javítása érdekében fogalmazódott meg az úgynevezett „zöldfolyosó program”, amelynek célja a települési zöldfelületek folytonosságának megteremtése. Ebbe beletartozik a vízparti zöldfelületek megőrzése, valamint a belterületi zöldterületek, a városba beékelődő vízparti zöldfelületek és a szigetszerűen elhelyezkedő, városi parkok összekapcsolása. Ez egyrészt a folyószakaszok menti zöldfolyosók kialakítását, másrészt fasorok ültetését igényli.

A közterületi zöldfelületeket a közparkok, a közkert és közpark funkciót egyszerre betöltő lakóterületi, főként lakótelepi házak környékén található zöldfelületek, fásított közterületek alkotják, illetve ide tartoznak a fasorok is. Győr közigazgatási területén városi szintű közpark szerepet a Radó sziget, a Városháztér és a Honvéd liget tölt be. A városban helyi jelentőségű védett területek is találhatóak, mint a Bécsi úti nádas, a Várkert vagy a Szent Vid domb.

A lakóparkok bevásárló centrumok létesítése jelentősen megnövelte a beépített területek nagyságát a zöldterületek rovására. 2006-ban jóval kevesebb, 2 037 ezer m² zöldterületet gondoztak, mint öt évvel korábban. Az egy lakosra jutó zöldterület nagysága nem éri el a 16 m²-t. Az öt évvel korábbihoz képest valamivel kevesebb játszótér, tornapályát, pihenőhelyet vehettek igénybe a gyermekek, a sportolni vagy pihenni vágyók. Ugyanakkor az új építések és a felújítások következtében összes alapterületük számottevően növekedett. A 205 játszótér átlagos alapterülete 530 m²-t tett ki, mely a szombathelyiekénél kisebb, de tágasabbak mint Zalaegerszegen.

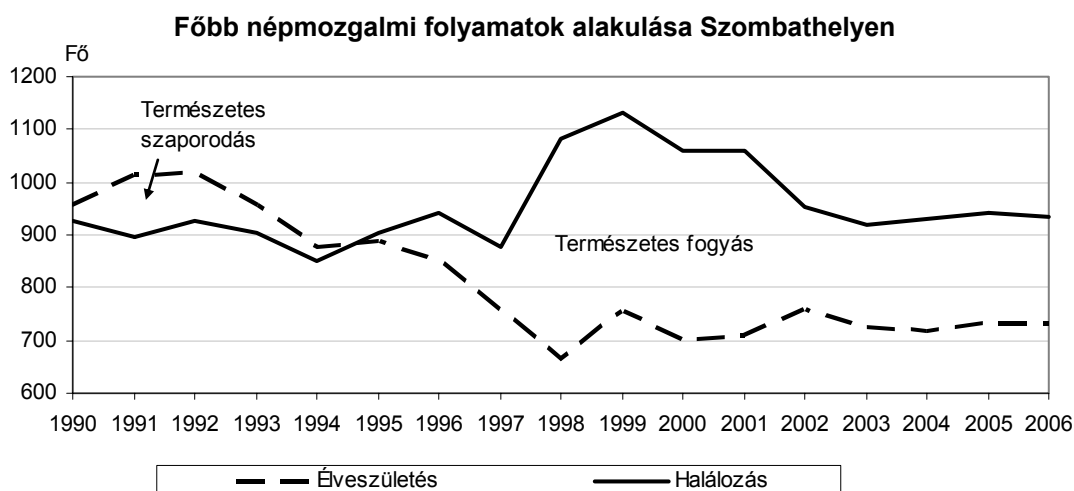
A **levegő minőségében** a kilencvenes években minden vizsgált komponens tekintetében jelentős javulás következett be, de az utóbbi években a stagnálás vagy enyhe emelkedés figyelhető meg. Ez részben az ipari szennyezőanyag, részben a közúti forgalomból származó emisszió újbóli növekedésével áll összhangban. A városban a por számít jelentős szennyező forrásnak, 2006-ban az ülepedő por koncentrációja növekedett. Nőtt a talaj közeli ózon koncentráció túllépés esetszáma, a kén-dioxid, a nitrogén-dioxid, a szén-monoxid és a szállópor nem mutatott lényeges eltéréseket az előző évekhez képest a város mérőállomásain. A Szent István úton a kedvező forgalomirányításnak köszönhetően csökkent a nitrogén-dioxid határérték túllépésének aránya, de továbbra is magasabb mint a Szigethy Attila úton, ahol szintén történtek közúti fejlesztések. Szálló por tekintetében a határérték túllépésének aránya viszont ez utóbbi helyen jóval magasabb és a megyeszékhelyekkel összevetve az erősebben szennyezett területek közé tartozik. Az összesített légszennyezettségi index az on-line (kézi) mérőhálózat alapján megfelelő minőségi szintet, míg a RIV (automata) mérőhálózat az ülepedő por tekintetében szennyezettet mutatott.

SZOMBATHELY VÁROS TÁRSADALMI-GAZDASÁGI JELLEMZŐI

Népesség, népmozgalom

Szombathely az ország kilencedik legnépesebb vidéki városa, 2006. december 31-én közel 80 ezer fő – a megye lakosságának 30,2%-a – élt itt. Lakónépesség alapján nem tartozik a legnagyobb megyeszékhelyek közé, azonban Pécs után a második legsűrűbben lakott város. Népsűrűsége a megyeszékhelyek átlagánál (539 fő/km²) lényegesen magasabb, egy km²-re 816 lakos jutott, több mint tízszer annyi, mint Vas megyében.

A népességszám alakulását, a lakosság korösszetételét nagymértékben befolyásolják a népmozgalmi események. A városban – a Vas megyeivel és a megyeszékhelyek átlagával ellentétben – 2002-2006 közötti időszakban ezen folyamatok többnyire negatívan alakultak. A halálozások száma kismértékben csökkent, az élveszületéseké 2002–2004 között szintén fogyott, ezt követően pedig stagnált, így a népességfogyás üteme a 2002. évihez képest 5%-kal emelkedett. 2006-ban Szombathelyen 734 gyermek született, a születési ráta 9,2 ezrelék volt. Ez ugyan a megyei átlagnál kedvezőbb, a megyeszékhelyekétől viszont elmaradt. A városban 935 fő vesztette életét, 2%-kal kevesebb, mint öt évvel korábban. A halálozási ráta (11,7 ezrelék) az ország többi megyeszékhelyéhez hasonlóan alakult.

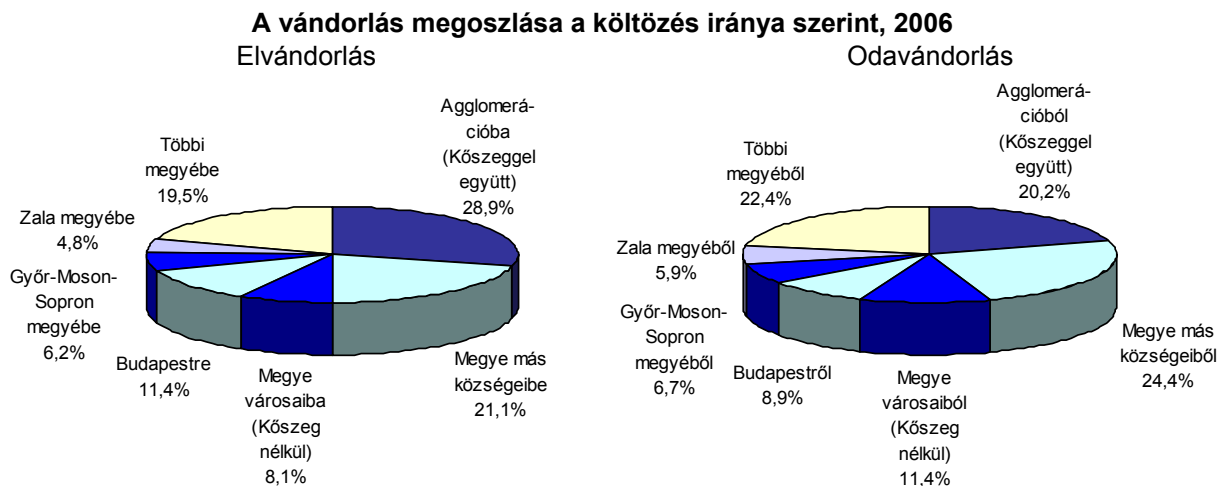

A vasi megyeszékhelyet a vizsgált öt év mindegyikében kisebb-nagyobb vándorlási veszteség érte. Mértéke 2005. évig folyamatosan csökkent, majd ismét emelkedni kezdett. A vándorlási veszteség 1 000 lakosra jutó mértéke az öt év átlagában a megyeszékhelyek átlagánál háromszor magasabb volt, 3,7-et tett ki.

A város vándorlási vesztesége részben a szuburbanizációval magyarázható, az agglomerációba történő kiköltözés szempontjából legkedveltebb települések a várostól nyugatra, illetve dél-nyugatra található Torony, Sé és Ják községek, északra található Gencsapáti, valamint a dél-keleti elhelyezkedésű Táplánszentkereszt. (2006-ban Szombathely a vonzáskörzetén belül Torony javára vesztette el a legtöbb lakosát, ide 154 fő települt, míg innét csupán 51 fő költözött a városba.) Az agglomerációba való kiköltözés főleg a fiatal és középkorú, kisgyermekes családokra jellemző, akik továbbra is kötődnek

valamilyen módon a városhoz (például oda járnak iskolába, dolgozni), azonban a kedvezőbb telekárak, valamint a belváros zsúfoltsága miatt felvállalják az ingázást.

A 2006-ban a városba 3 319-en költöztek, az elvándorlók száma pedig 3 564 fő volt. A vándorlási veszteség (245 fő) az előző évhez képest több mint duplájára nőtt, azonban értéke az öt évvel korábbi mutató felét sem érte el. Ez a 2005-ig tartó javuló, majd az azt követő évben hirtelen romló tendencia főleg az állandó jellegű költözések negatív egyenlegének jelentős csökkenésével, majd nagyfokú növekedésével magyarázható. (2006-ban az elköltözések száma ugrásszerűen emelkedett, míg az odavándorlások száma szinte változatlan maradt.) Az ideiglenes jellegű költözések egyenlege az első év kivételével minden évben pozitív volt (azaz a bevándorlás dominált), értéke minden évben nőtt.

A Szombathelyről 2006-ban elvándorlók közel fele a megye községeibe, azon belül is főleg az agglomerációba települt (mintegy 1 000 fő). (Közülük minden nyolcadik személy az agglomeráció egyetlen városát, Köszeget választotta lakóhelyül.) Vas megye többi városába majdnem 300 fő, míg Budapestre több mint 400 fő költözött el. Jelentős számban települtek át a szomszédos Győr-Moson-Sopron és Zala megyékbe is. Az odavándorlások tekintetében is hasonló volt a helyzet, a legtöbben megyén belülről érkeztek, Budapestről pedig mintegy 300 fő települt át.

Mivel az elmúlt öt évet végig természetes fogyás, valamint a vándorlási veszteség jellemezte, a település lélekszáma a 2002. évihez képest két százalékkal (1 579 fővel) fogyott. Vas megye és az ország 18 megyeszékhelyének lakossága ugyanezen folyamatok következtében ennél kisebb mértékben (1,6, illetve 1,2%-kal) csökkent.

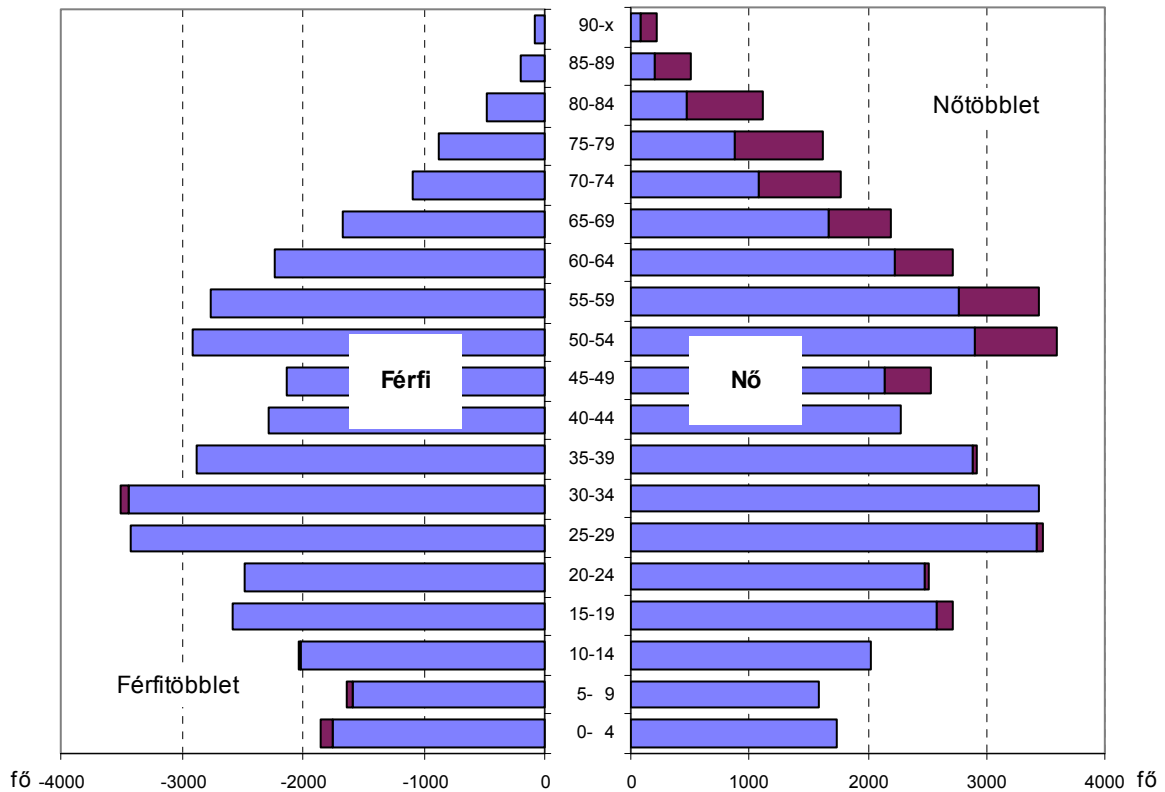
A város korfája szemléletesen ábrázolja az előregedő, fogyó népességet. A fiatalabb korcsoportoknál még kismértékű fiú többlet, illetve a nemek arányának viszonylagos egyensúlya figyelhető meg, majd az életkor előrehaladtával, 45 éves kor felett egyre szembetűnőbbé válik a női nem túlsúlya.

A népesség korösszetétel-változása az elmúlt években kedvezőtlenül alakult, öregedési folyamat jellemezte. Míg a 14 éven aluliak száma 2002 óta 6,6%-kal csökkent, addig a 65 éven felülieké közel ugyanennyivel növekedett. E folyamatban a városból kiköltöző, jellemzően fiatalabb korú, gyermekes családok számának növekedése is szerepet játszik. A város korszerkezete kedvezőbb, mint a többi megyeszékhelyé, mivel itt az aktív népesség részaránya valamivel magasabb.

A főbb korcsoportok egymáshoz viszonyított arányából olyan mutatók képezhetők, melyek jól szemléltetik, hogy a lakónépesség öregedési folyamatának mely fázisát éli.

Szombathely város tekintetében – az ország megyeszékhelyeihez hasonlóan – az öregedési index nagyfokú romlása figyelhető meg, míg a vizsgált időszak elején 100 gyermekkorú lakosra csupán 95 időskorú jutott, addig 2006-ban már 108.

Szombathely város korfája 2006. december 31-én

Az eltartottsági ráta függ a gyermek- és idős népesség, valamint a 15-64 éves népesség megoszlásától. Szombathelyen a mutató értéke valamivel a megyeszékhelyekre jellemző érték (41,5%) alatt maradt, száz felnőttkorúnak átlagosan 19 gyermeket és 21 időskorút kellett eltartania.

A népesség főbb korcsoportok szerinti megoszlása

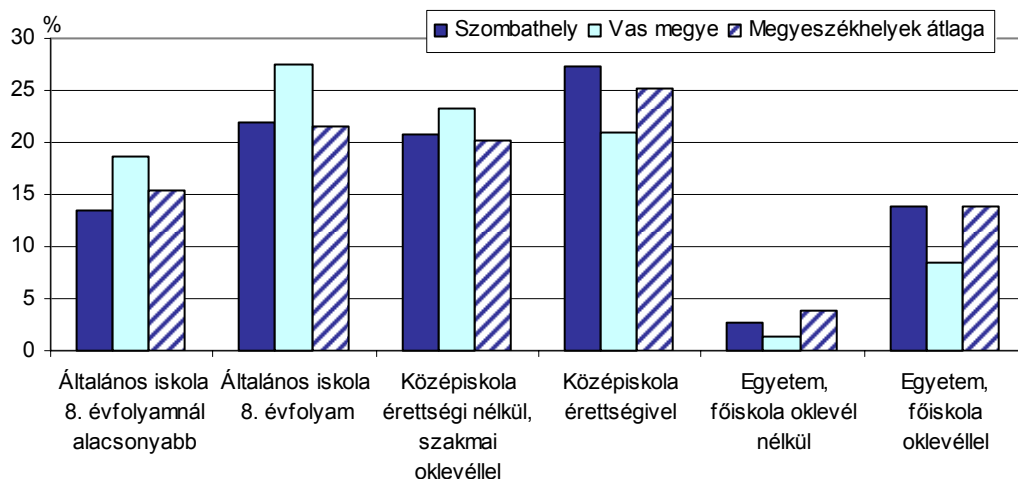
Megnevezés	0-14		15-64		65-x		Öregedési index	
	évesek aránya, %						2002	2006
	2002	2006	2002	2006	2002	2006		
Szombathely	14,4	13,7	72,0	71,5	13,6	14,8	95	108
Magyarország átlaga	15,0	14,2	70,9	70,7	14,1	15,2	94	107

A lakosság iskolai végzettsége

Szombathely lakosságának iskolázottsága jónak mondható, 2001. év elején a 7 éves és idősebb népességből az alacsonyabb vagy annál alacsonyabb végzettségűek részaránya mind a megyeszékhelyek átlaga, mind a megyei középérték alatt maradt, a középfokú

végzettségűek aránya pedig azoknál magasabb volt, a felsőfokúak tekintetében azonban csupán a megyeinél volt kedvezőbb a helyzet. A lakosság 1,2%-a az általános iskola első évfolyamáról sem, míg több mint egyötöde legfeljebb a 8. osztályról rendelkezett bizonyítvánnyal. A népesség közel fele középfokú végzettségű volt, minden ötödik lakos szakmai oklevéllel, minden negyedik pedig érettségivel rendelkezett. Az összes érettségizett 58%-a nő volt, míg az érettségi nélküli, szakmai oklevéllel rendelkezők között 60%-os részaránnyal a férfiak voltak túlsúlyban. A 7 éves és idősebb népesség 16,5%-a – mintegy 13 ezer fő – rendelkezett felsőfokú végzettséggel, ez az arány a megyei értéknél sokkal kedvezőbb volt, viszont valamivel a megyeszékhelyek átlaga alatt maradt. Ezer diplomás férfira 1 029 diplomás nő jutott.

A 7 éves és idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége, 2001. január 1.

Egy város, térség foglalkoztatottságát, gazdasági növekedését nagymértékben meghatározza a lakosság képzettsége. 2001-ben Szombathelyen az érettségizettek aránya magasabb, a diplomásoké viszont alacsonyabb volt a 18 megyeszékhely átlagánál. Azok rangsorában a város a harmadik, illetve a tizenharmadik helyet foglalta el. A foglalkoztatottak legnagyobb hányada (36,4%-a) gimnáziumi, vagy szakközépiskolai érettségivel rendelkezett, míg minden negyedik munkahellyel rendelkező szakmunkás, vagy szakiskolai végzettségű volt. A diplomások foglalkoztatottakon belüli részaránya 21,3%-ot tett ki.

Lakáshelyzet

2006. év végén a nyugat-dunántúli megyeszékhelyek közel 113 ezres lakásállományából a vasi megyeszékhelyen 33 ezret regisztráltak. Ez a megye lakásállományának nem egészen egyharmadát, a vas megyei városokénak pedig 54%-át tette ki. A lakásállomány bővülésével és a lakosság számának csökkenésével javult a laksűrűség a vizsgált időszakban. 2006 év végén Szombathelyen 241 (2002-ben 257) lakó jutott száz lakásra. Országos összehasonlításban a megyeszékhelyek közül Szolnokon van annyi lakás, mint Szombathelyen.

A lakás piac egészének élénkülése az ezredforduló táján indult meg, amikor az érvénybe lépett intézkedések javították a lakáshoz jutás hitelezési feltételeit. Az új kondíciók nemcsak az építkezők, de a lakást vásárlók számára is könnyítést jelentettek. Ennek hatására az új otthonok száma nőni kezdett. Az országos tendenciához hasonlóan a vasi megyeszékhelyen létrehozott új lakások száma 2004-ben érte el a tetőpontját. 2003-at

követően a támogatási rendszer átalakult, az államilag támogatott hitelek jelentősen mérséklődtek, az építési piac mindenhol látványosan visszaesett. Az **épített lakások** száma 2002 és 2006 között ezért erősen ingadozott. A gazdasági átalakulás az építetők összetételben is markáns változást hozott. Az építési piacon erősödött a gazdasági szervezetek szerepvállalása a társasházi, lakóparki építkezési formák térhódításával. A vállalkozások megyeszékhelyre irányuló beruházási tevékenysége erőteljesen fokozódott.

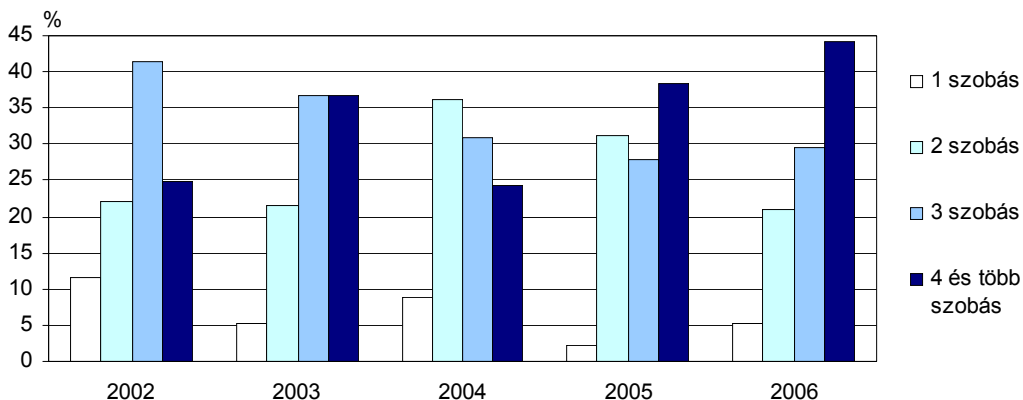
Lakásállomány, lakásépítés, 2006

Megnevezés	Lakás-állomány	100 lakásra jutó lakos	Épített lakások					10 000 lakosra
			száma	ebből:				
				családi házas	több-szintes, több-lakásos	gazdasági szervezetek által	4 és több szobával	
építettek aránya, %								
Szombathely	33 043	241	319	32,0	49,5	57,1	44,2	40
Vas megye	107 765	244	1 029	50,8	31,8	41,9	48,0	39
Az ország megyeszékhelyei együtt	42 197	233	357	33,1	56,6	52,9	32,8	36

Öt esztendő leforgása alatt a vasi megyeszékhelyen épített közel kétezer új otthonból a legtöbbet – 623-at – 2004-ben, a legkevesebbet – 319-et – 2006-ban vettek használatba. Míg 2002-ben az átadott lakások egyharmada készült – a városi lakásépítések tekintetében meghatározó szerepet betöltő – megyeszékhelyen, addig 2004-ben és 2005-ben a vállalkozói lakásépítések eredményeképpen már 43%-a. A konjunktúra idején szinte kizárólag a gazdasági szervezetek és a természetes személyek építettek lakásokat Szombathelyen.

Az **épített lakások** számának **lakosságra vetített értéke** jól mutatja az építési kedv alakulását. 2004-ben, a lakásépítési konjunktúra idején 10 000 lakosra 78 új otthon jutott, 22-vel több mint az ország megyeszékhelyeinek átlaga. A lakásépítések visszaesésével ez az arány 2006-ban 41-re mérséklődött, de még így is magasabb volt a megyeszékhelyekre jellemzőnél.

Az épített lakások szobaszám szerinti összetétele

Az építetők kör módosulása nyomán változott az **építési cél** szerinti összetétel. Ezzel összefüggésben az önálló otthonteremtés aránya mérséklődött, a továbbértékesítési célú,

többszintes, többlakásos formájú építések hányada a 2002. évi 47%-ról 66%-ra növekedett 2004-ben. Az ország megyeszékhelyeinek átlagánál közel kétszer több eladásra szánt otthon készült akkor Szombathelyen, s ezzel a vizsgált városok sorrendjében a negyedik helyen állt.

Az elmúlt években mérséklődött az igény az egy, kettő és három szobás lakások iránt, miközben az ennél nagyobbak kereslete növekedett. A négy és többszobás otthonok hányada a vasi megyeszékhelyen 2002 és 2006 között 25-ről 44 százalékpontra emelkedett.

2006-ban az újonnan használatba vett lakások átlagos alapterülete Szombathelyen 82 m²-t tett ki. Természetes személyek átlagosan 110 m²-es, a vállalkozások 60 m²-es alapterületű otthonokat építettek.

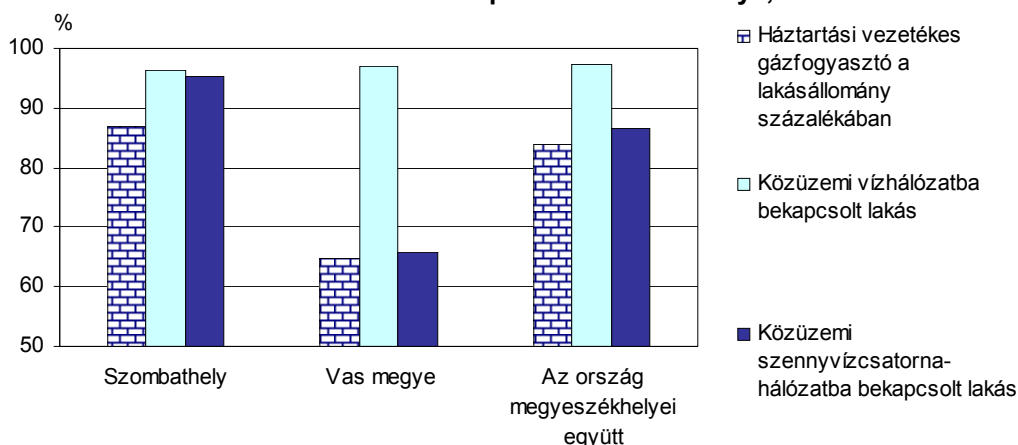
A lakásgondok enyhítésében a helyi önkormányzatnak nem jutott szerep. Megbízásukból Szombathelyen 1998 óta egy lakás sem épült. 2002 és 2006 között a 18 megyeszékhelyen együttesen átadott új otthonok 3%-a – megközelítőleg 1 100 lakás – készült önkormányzati beruházásban, ebből Zalaegerszegen az öt esztendő alatt 128 ilyen lakást vettek használatba, míg Győrött egy sem épült.

2006-ban Szombathely lakásállományából nem sokkal több, mint 2 300 lakás volt önkormányzati tulajdonú, 57%-kal kevesebb, mint 2002-ben. A felújításukra, karbantartásukra fordított költségek öt esztendő leforgása alatt mintegy 19%-kal nőttek.

Infrastrukturális jellemzők, ellátó rendszerek

A szombathelyi lakások kommunális infrastrukturális ellátottsága jó színvonalú. A **közüemi vízhálózati** kiépítettség majdnem teljes körű, 2006-ban a lakások 96%-ában volt vezetékes ivóvíz. A hálózat hossza öt év alatt 14 km-rel bővült és az időszak végén 354 km-t tett ki. 2006 év végi állapot szerint a lakásállomány 95%-ában – az átlagnál nagyobb arányban – megoldott a **szennyvíz közüzemi csatornán** való elvezetése. A vezetékes gázbekötések aránya megközelítette a 90%-ot. A város csőhálózatának hossza 338 km-t tett ki, 4%-kal többet az öt évvel korábinál. A lakások mintegy hattizedét fűtötték gázzal. A 2006-ban átadott szombathelyi lakások mindegyike rendelkezett közművekkel, egyikből sem hiányzott a fürdőszoba, és/vagy mosdó-, zuhanyzóhelyiség.

A közműhálózatba bekapcsolt lakások aránya, 2006

Szombathely alap-, közép- és felsőfokú intézményeiben több mint húszezer diák tanul. Az intézmények a nevelés, oktatás területén széles kínálatot biztosítanak az óvodát, illetve iskolát választók számára.

Óvodáink sajátos, egyéni arculatukkal, szakmai értékekkel derűs színterületei a város oktatási intézményhálózatának. 2006-ban a megyeszékhelyen 21 **óvoda** működött alig több mint 2 600 férőhellyel és – az érintett népességnek mintegy nyolctizedét kitevő – 2 700 beíratott gyermekkel. A férőhelyek csökkenésével szemben a beíratott gyermekek száma kissé felülmúlta a 2002. évi, így a kihasználtság nőtt. 100 férőhelyre jutó óvodások száma öt esztendő alatt 93-ról 103-ra emelkedett, meghaladva az ország megyeszékhelyeinek (96) átlagát.

A demográfiai folyamatok kedvezőtlen alakulása, a gyermek- és fiatalkorúak létszámának csökkenése elsősorban az alapfokú oktatásban résztvevő korcsoportokat érintette. 2006-ban az 1 000 lakosra jutó **általános iskolai** nappali tagozatos tanulók száma a három nyugat-dunántúli megyeszékhely közül Szombathelyen volt a legtöbb (84) és ez megegyezett az ország megyeszékhelyeit reprezentáló átlaggal.

Az általános iskolák sokszínű pedagógiai programokkal, speciális képzési lehetőségekkel igyekeznek megfelelni a szülők, diákok elvárásainak a közoktatási törvény keretei között. Valamennyi iskolában fontos szerepet kap az informatika és az idegen nyelvek oktatása. További választható képzések: német és horvát nemzetiségi, emelt szintű matematika, testnevelés, képzőművészeti irányultságú alapfokú művészetoktatás, énekiskolai, illetve néptáncos képzés, Rogers program, logopédiai osztályok a dyslexiás tanulók számára stb. A sajátos nevelési igényű (enyhe és közepes súlyos értelmi fogyatékos) iskolások, valamint az autista tanulók szegregált alapfokú nevelését-oktatását az Aranyhíd Nevelési-Oktatási Integrációs Központ látja el.

2006-ban összesen 17 szombathelyi feladatellátási helyen mintegy 6 700 diákot oktattak 625 főállású pedagógus irányításával. Egy osztályban átlagosan 23-an tanultak, ami négyel haladta meg a megyére jellemzőt. A tanulólétszám 10%-kal, a tanítók és a tanárok száma együttesen 6%-kal fogyott a 2002. évihez képest. Az oktatásba újonnan belépő elsősök száma apadt a legerőteljesebben: a tárgyévben 766-an kezdték meg általános iskolai tanulmányaikat, ami 87%-a az öt évvel korábbiak.

Óvodai nevelésben, iskolai oktatásban részesülők aránya, 2006

Megnevezés	Óvodába beírt gyermekek	Általános iskolai	Középiskolai	Felsőoktatási intézmények hallgatóinak
		nappali tagozatos tanulók		
Szombathely	10,8	26,6	36,9	25,8
Vas megye	17,2	45,4	24,6	12,8
Az ország megye- székhelyei együtt	9,7	24,8	34,2	31,3

Szombathely **középiskoláinak** beiskolázási területe túlnő a város-, illetve megyehatáron, a középiskolák regionális feladatokat is ellátnak. 2006-ban 24 középiskolai (7 gimnáziumi és 17 szakközépiskolai), valamint 8 szakiskolai és speciális szakiskolai feladatellátási helyen folyt közép-fokú oktatás a városban. 2006-ban a vas megyei középiskolások csaknem kétharmada (7 300 fő), a szakiskolásoknak több mint fele (1 900 fő) járt a megyeszékhely tanintézményeibe.

A felsőoktatás kiszélesedése a tovább tanulni szándékozókat a gimnáziumok és a szakközépiskolák felé irányította, a szakmunkás-, szakiskolai képzésben egyre kevesebben vettek részt. A nappali tagozaton tanuló középiskolások 1 000 lakosra jutó száma öt év alatt 84-ről 92-re nőtt. A mutató értéke kissé felülmúlta a megyeszékhelyekét. Az emelt szintű és óraszámú idegen nyelv (főleg angol, német) és matematika, továbbá az informatikai ismeretek oktatásának súlyponti szerepe van a középiskolák tantervében. Az ezeken kívül választható szakok, tárgyak tárháza széles: például biológia, fizika-matematika, vizuáliskultúra-művészettörténet, hitoktatás, testnevelés, drámapedagógia, mozgókép-és médiakultúra, egészségügyi ismeretek, történelem, biológia, magyar, képzőművészet.

A 2006/2007-es tanév kezdetén a gimnáziumi diáklétszám 8%-kal, a szakközépiskolai 5%-kal haladta meg az öt esztendővel korábbit. Az elmúlt években nőtt a gimnáziumok iránti igény, a szakközépiskolák azonban továbbra sem veszítettek népszerűségükből. Köszönhető ez a sokoldalú képzési struktúrának a műszaki, közgazdasági, kereskedelmi, vendéglátás-idegenforgalmi, könnyűipari, egészségügyi, művészeti stb. szakterületeken.

Szombathelyen a Berzsényi Dániel Főiskolán kívül 2006-ban 6 más megyei székhelyű főiskola, illetve egyetem kihelyezett tagozata jelentette a **felsőfokú képzés** helyeit. 9 karon közel 6 ezer diák tanult, 52%-uk nappali tagozaton. 72%-uk főiskolai, 300-an egyetemi szintű oktatásban vettek részt. Az egy megyei székhelyű intézményen kívül a városban található a Pécsi Tudományegyetem Egészségügyi Főiskolai Kara, a katolikus egyház által fenntartott Hittanárképző, a budapesti Gábor Dénes főiskola, a Nyugat-Magyarországi és a Veszprémi Egyetem kihelyezett képzési helyei. A felsőfokú szakképzésben mintegy négy és félszázan szerezhettek szakmai végzettséget, illetve léphettek tovább a felsőoktatásba. A vasi megyeszékhelyen elsősorban a tanárképzés és oktatástudomány, az üzleti élet és irányítás, az egészségügy, a szociális ellátás területén képeztek felsőszinten szakembereket. A felsőfokú szakképzés keretében 2003-ban elindult a színész II. OKJ-s képzés is, s ez bázisa lehet a létesítendő szombathelyi Weöres Sándor színház társulatának.

2008. január 1-jével Szombathely is egyetemi város lett. A vasi székhelyű főiskola ekkor egyesült a Nyugat-magyarországi Egyetemmel, s annak Savaria Egyetemi Központjaként működik tovább. Az ország hatodik legnagyobb hallgatói létszámú intézményében így most már egyetemi keretek között fejlődhet a bölcsész, a természettudományi és a műszaki képzés.

A **közművelődés** intézményei közül eddig hiányzott egy – 2007-es határozattal most már a megvalósítás útján haladó – önálló színház és társulat. A teátrum hiányát némiképp pótolták a vendégtársulatok előadásai: 2006-ban a közel 200 bemutatonak a Művelődési és Sportház, a Megyei Művelődési és Ifjúsági, valamint az Oladi Művelődési Központ és a Helyőrségi Klub adott otthont. A színjátszás terén további kisebb műhelyek – Homo Ludens, Ferrum Színházi Társulat, stb. – közvetítik a kultúrát a szombathelyi érdeklődőknek.

A város kulturális életének helyszínei számtalan lehetőséget kínálnak az év minden időszakában a szabadidő hasznos eltöltésére minden korosztály számára. Említhetjük a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar, a Mesebolt Bábszínház, az Örökmözgő Művész-, a Savaria, a Plaza mozi előadásait, Művészetek Háza szinte minden művészeti ágat reprezentáló programjait, a bemutatható értékekben rendkívül gazdag Képtár, a múzeumok, a galériák kiállításait, s nem utolsósorban a Berzsényi Dániel és a Savaria Egyetemi Központ könyvtárának szolgáltatásait.

Az egészségügyi alapellátás keretében Szombathelyen 2006 év végén 43 házi orvos és 18 gyermekorvos praktizált. Együttesen egy házi orvosra és házi gyermekorvosra átlagosan alig több mint 1 300 – a megye átlagánál 142-vel kevesebb – lakos jutott. A

házi orvosok az év folyamán átlagosan 11 ezer vizsgálatot végeztek, majdnem kétszer annyit, mint a gyermekorvosok. Öt esztendő alatt a házi orvosok betegforgalma 13%-kal, a gyermekorvosoké 36%-kal növekedett.

Az egészségügyben fontos szereppel bíró **járóbeteg szakellátást** a Kórház Rendelőintézete mellett a MÁV Rendelőintézetében és egyéb beteggondozó intézményekben (Tüdő-, Bőr- és nemibeteg-, Pszichiátriai-, Addiktológiai Gondozó) vehetik igénybe az arra rászorulókat. A szenvedélybetegek gondozásán kívül drogambulancia is működik.

A **fekvőbeteg ellátást** Szombathelyen a Vas Megyei Markusovszky Kórház biztosítja. A helybelieken kívül fogad betegeket a megye és a régió más településeiről is. 2006-ban 1 309, kizárólag önkormányzati finanszírozású működő kórházi ágyat tartottak nyilván. 10 000 lakosra 164 ágy jutott, négygyel több az ország megyeszékhelyeinek átlagánál. A városnak kiemelt szerepe van a fekvőbeteg ellátásban. A megyében működő összes kórházi ágy több mint kétharmada itt található és az elbocsátott betegek háromnegyed részét is ebben az intézményben gyógyították. Az ápoltak átlagosan egy hétig tartózkodtak a kórházban, ez az idő 2002-ben 8,5 napot tett ki. 2006. december 31-én a három nyugat-dunántúli megyeszékhely közül a szombathelyi kórház működött a legjobb ágykihasználtsággal (71,1%). A mutató értéke közel azonos volt az ország megyeszékhelyeire jellemzővel.

2007-ben tulajdonosi döntés következményeként Szombathely legnagyobb gyógyító intézménye egyesült a szentgotthárdi kórházzal és Vas Megyei Markusovszky Lajos Általános, Rehabilitációs és Gyógyfürdő Kórház, Egyetemi Oktató Kórház Zrt. néven működik tovább. Széles spektrumú szolgáltatásokkal áll a betegek rendelkezésére, néhány szakterület vonatkozásában regionális illetékességgel (pl.: mellkas-sebészet, onkológia, hematológia). Az országos koncepció részeként a kórház kiemelt feladatként kezeli a sürgősségi betegellátás korszerűsítését, ennek eredményeképpen – állami, önkormányzati hozzájárulással és önerőből – elkészült a Sürgősségi Betegellátó Tömb, amely a kórház strukturális felépítésében is változásokat idézett elő.

A kórház négy évtizede oktató kórháza a Pécsi Orvostudományi Egyetemnek, s mint ilyen, az országban elsőként érte el az oktatókórház címet. Gyakorlóléhelye a medikus-, a házi orvosi képzés- és továbbképzéseknek, valamint a mind nagyobb jelentőséggel bíró ápoló-, védőnő- és szülésznőképzésnek.

Az egészségügyi ellátásban nagyszámban működnek **magánorvosok**, magánrendelők. A legtöbb orvos a fogászat, a nőgyógyászat, a belgyógyászat területén praktizál, de szinte valamennyi egészségügyi szakterület elérhető magánúton is. A magánorvosi rendelők közül több a Madentko Klinikán működik, ahol az infrastrukturális és műszerezettségi háttér lehetővé teszi kisebb műtéti beavatkozások elvégzését is.

A társadalmi igényeknek megfelelően, illetve a körülményekből adódóan (munkahelyek elvesztése, megváltozott élethelyzetek, családi problémák, gondozásra szoruló idősök arányának növekedése stb.) egyre nagyobb szerepe, jelentősége van a **szociális ellátásnak**, gondoskodásnak.

A szolgáltató intézmények közül Szombathelyen a három éven aluli gyermekek napközbeni szervezett gondozását 380 férőhellyel 7 önkormányzat által fenntartott **bölcsőde** biztosította. A férőhelyek száma az elmúlt öt évben nem változott, miközben a beírt gyermekek száma 492-ről 520-ra emelkedett, így a kihasználtság 2006-ban 137%-ra nőtt. A kisgyermekek felügyeletét ellátó dolgozók közel kilenctizede szakképzett gondozóként végezte munkáját.

A **szociális ellátó intézményrendszer** a 90-es években folyamatosan bővült, 2003. januártól pedig – funkcionális feladatosztás, az erőforrások hatékonyabb felhasználása miatt – átszervezésre került. A szociális alapellátások közül az étkeztetésre, házi segítségnyújtásra a Szociális Szolgáltató Központ, a családsegítésre, gyermekjóléti szolgáltatások nyújtására a Pálos Károly Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat, a hajléktalanok ellátására, társadalomba való visszailleszkedésük segítésére, közcélú, közhasznú foglalkoztatásukra a Savaria REHAB-TEAM Kht., a fogyatékkal élő személyek életvitelének megkönnyítésére, támogatására a Regionális Szociális Forrásközpont Kht. szakosodott. Ez utóbbi működteti a 2006-ban átadott 40 férőhelyes Fogyatékosok Napközi Otthonát. Az új intézmény nagyban hozzájárul a fogyatékkal élők mindennapi gondjainak, problémáinak megoldásához.

A nappali egyszeri meleg étel biztosítása jelentősen megkönnyíti az időskorúak életvitelét. Ezt az ellátást 2006-ban Szombathelyen 965-en – a 2002. évinél másfélszázzal többen – vehették igénybe. Házi segítségnyújtásban részesülők száma 2003-ban már nem érte el a száz főt. Mindkét ellátási forma együttesen 106 személyt illett meg. Egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászoruló, időskorú vagy fogyatékos személyek, illetve pszichiátriai betegek biztonságérzetének fokozása érdekében jövedelemtől függően térítésköteles formában igénybe vehető a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás is. A város 6 különböző pontján működött **idősek klubja**, amely a közösségre, hasznos, értelmes időtöltésre, kapcsolódásra vágyó idős emberek nappali tartózkodását biztosította. Az intézmények férőhelyeinek a száma az elmúlt pár évben 40-nel gyarapodott. 2006-ban a 280 működő férőhelyen teljes volt a kihasználtság. A 6 **idősothonban** 2003 óta nagyjából ugyanannyian – 320-an –, a 9 tartós **bentlakásos és átmeneti elhelyezést** nyújtó intézményben kétszer annyian éltek. Az intézmények kihasználtsága minden évben szinte teljes volt.

Az elmúlt években jelentős strukturális átszervezés ment végbe a nyugat-dunántúli megyeszékhelyek **igazgatási intézményeiben**. Az 1990-es rendszerváltás óta elindult regionalizációs folyamatok felgyorsultak, kezdenek kirajzolódni az új szerepkörök, központok. Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzatán kívül a város a székhelye Vas Megye Önkormányzati Hivatalának is. Ezekon kívül a főbb igazgatási intézmények (Egészségbiztosítási Pénztár, Vas Megyei Rendőr-főkapitányság, Vas Megyei Földhivatal, Vas Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, Vas Megyei Igazságügyi Hivatal, Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Vas Megyei Kirendeltsége stb.) megtalálhatóak a megyeszékhelyen. A város a korábbi években a gazdasági és társadalmi élet számos területén regionális szerepkörrel rendelkezett (Agrármarketing Centrum Regionális Igazgatósága, Regionális Befektetési Rt., Regionális Forrásközpont, Munkaerő-fejlesztő és Képző Központ, Regionális Rádió, Európai Dokumentációs és Tanulmányi központ stb.). A legfrissebb adatok szerint a nyugat-dunántúli régióban Szombathely a régióközpontja a VPOP Regionális Parancsnokságának, a Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségnek, a Regionális Munkaügyi Központnak, az OMMF Nyugat-dunántúli Munkaügyi Felügyelőségének és Munkavédelmi Felügyelőségének.

Szombathely **bűnügyi helyzete** kicsit rosszabb volt, mint a megyei átlag, a bűncselekmények gyakorisága – a lakosságszámra vetített mutatók alapján – azonban még mindig kedvezőnek mondható: az ország megyeszékhelyei között Zalaegerszeg és Szeged után itt volt a legalacsonyabb (440) a 10 000 lakosra jutó bűncselekmények száma. 2006-ban a megyeszékhelyen 3 és félezer közvédas bűncselekmény vált ismertté, ami 16%-kal volt kevesebb az egy évvel korábbinál. A megyében felderített bűnesetek közül minden másodikat a vasi megyeszékhelyen követték el.

Gazdasági szerkezet, vállalkozási környezet

Szombathelyen az 1990-es évek elején indult vállalkozási „boom” lényegesen lelassult az ezredforduló után, és ezzel együtt csökkent a város korábbi előnye a külföldi tőke megtelepítésében. Mindezek ellenére az elmúlt másfél évtizedben jelentősen korszerűsödött a helyi gazdaság struktúrája, és már magán hordozza a fejlett gazdaságokra jellemző jegyeket.

Szombathelyi székhellyel 2006 végén 13 631 **gazdasági szervezetet** tartottak nyilván, melyek 93,4%-át üzleti tevékenység folytatására alapították. Az állami és az önkormányzati feladatokat 105 költségvetési szerv hajtotta végre. A megye központjában a civil aktivitás hagyományosan élénk. Az alapítványok, egyesületek, egyéb nem nyereségérdekeltségű szervezetek száma évről évre nő, 2006 végén már megközelítette a 800-at, így a gazdasági szervezetek közel 6%-át képviselték.

Megyei viszonylatban Szombathelyen kiemelkedően magas a vállalkozói aktivitás a kedvező földrajzi fekvésnek és a meglehetősen jó piaci és üzleti környezetnek köszönhetően. Amíg 2006 végén a megye lakónépességének háromtizede élt a megyeszékhelyen, addig a vállalkozások 45%-át jegyezték be itt. (Figyelmet érdemel ugyanakkor, hogy a vállalkozások területi koncentrációja megyén belül valamelyest mérséklődött 2002-höz viszonyítva.) Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma (171) 12-vel volt magasabb a megyeszékhelyek átlagánál, a megyeközpontok sorrendjében pedig a 7. legnagyobb értéket mutatta.

Regisztrált gazdasági szervezetek, 2006 december

Területi egység	Összesen	Ebből a vállalkozások			Ezer lakosra jutó	
		száma	aránya,%	száma a 2002. évi %-ában	gazdasági szervezet	vállalkozás
Szombathely	13 631	12 730	93,4	103,4	171	160
Vas megye	31 045	28 221	90,9	105,0	118	107
Az ország megyeszékhelyei együtt	280 661	261 625	93,2	101,7	159	148

Az elmúlt időszakban módosult a vállalkozások gazdálkodási forma szerinti összetétele. Enyhén mérséklődött az egyéni vállalkozások száma (8 290), miközben fokozódott a társas formájúak (4 440) tényérése. A változások révén a magánkezdeményezések aránya öt esztendő távlatában 67,7%-ról 65,1%-ra csökkent. A vállalkozói igazolvánnyal rendelkezők 38%-a főállásban, 44%-uk munka mellett, fennmaradó hányaduk pedig nyugellátás mellett dolgozott. Foglalkozási főcsoport szerinti megoszlásuk alig tért el az ország megyeszékhelyeinek átlagától. A vasitól viszont különbözött, mivel a megye egészében a hivatásszerűen vállalkozók voltak többségben.

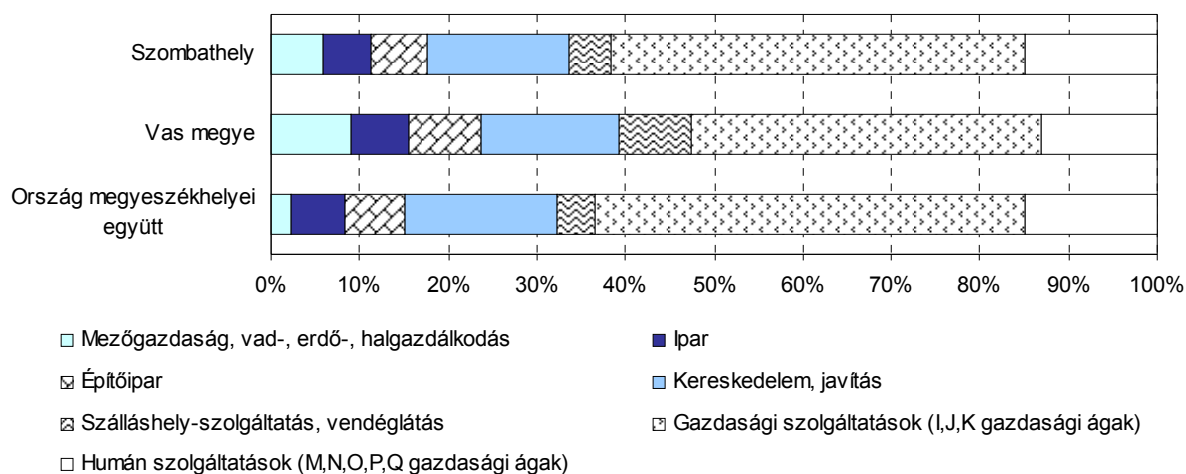
A legtöbb céget korlátolt felelősségű társaságként jegyezték be. Számuk (2 369) öt év alatt 37%-kal emelkedett, így az utolsó vizsgált évben már minden második társas vállalkozás ebben a formában tevékenykedett. A betéti társaságok száma (1 588) ugyanakkor 14%-kal gyarapodott, ennek ellenére részesedésük (35,8%) nem változott

lényegesen. Részvénytársaságból mindössze 28 működött a városban, méretüknél fogva a termelésben és a foglalkoztatásban betöltött szerepük mégis meghatározó. Minden harmadik rt. ugyanis legalább 50 munkavállalót foglalkoztatott.

Főtevékenység alapján a szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások dominanciája érvényesült Szombathelyen is, akárcsak a többi megyeszékhelyen. Az üzleti tevékenységet folytató gazdasági szervezetek négytizede ingatlanügyletekre, gazdasági szolgáltatásokra szakosodott, bár elterjedésük valamelyest mérsékeltebb az ország megyeszékhelyeinek átlagához viszonyítva. A vállalkozások 16%-a foglalkozott kereskedelemmel, javítással, de itt is tapasztalható a város „lemaradása” az összehasonlításul szolgáló területi egységekhez képest. Ez vélhetően összefügg azzal, hogy Szombathelyen erőteljesebben érvényesült a bevásárlóközpontok, üzletláncok megtelepedésével együtt járó kisvállalkozásokat kiszorító hatás. A közösségi és személyi szolgáltatásokkal foglalkozó vállalkozások 15%-os részesedése ezzel szemben átlagosnak tekinthető.

A foglalkoztatottak mintegy egyharmadának munkát biztosító iparba a vállalkozások csupán 5,5%-a tartozott. Szembetűnő ugyanakkor a mezőgazdasági tevékenységet végző vállalkozásoknak a régió másik két megyeszékhelyéhez és a magyarországi megyeközpontok együttes értékéhez viszonyított magasabb részesedése. Ez összefügg a város övezetének kedvező mezőgazdasági adottságával és a többnyire a mikro- és kisvállalkozások által folytatott, nagy hagyománnyal bíró dísznövény-kertészeti tevékenységgel.

A regisztrált vállalkozások megoszlása gazdasági ágak szerint, 2006

A működő vállalkozások erőviszonyairól fontos információkat jelez a vállalkozások piramisa, amely 2005-ben Szombathely esetében is lapos alakzatot mutatott. Mindez a mikro-méretű vállalkozások igen nagy hányadával és a kis- és a közepes méretű cégek mérsékelt részesedésével jellemezhető. A vállalkozások 95,4%-a ugyanis alkalmazott nélkül vagy legfeljebb 9 fővel tevékenykedett, amely a magyarországi megyeszékhelyek átlagához képest nagyobb elterjedésükről tanúskodott. Ezzel párhuzamosan viszont a kis- (10–49 fő közötti) és a közepes méretű (50–249 fős) szervezetek előfordulása (3,7%, illetve 0,7%) némileg kisebb volt az összehasonlításul szolgáló városokhoz viszonyítva.

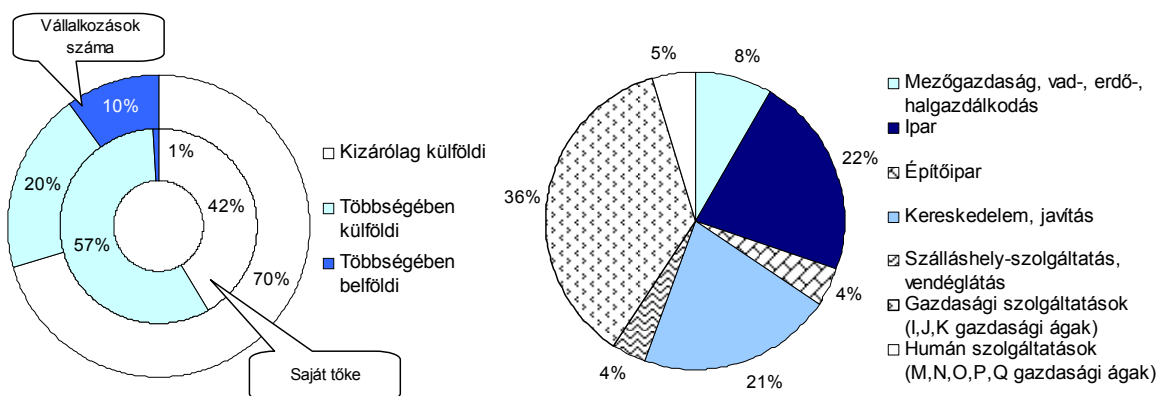
A kisvállalkozások széles körű elterjedése ellenére a termelés és a foglalkoztatás döntően a legalább 250 munkavállalót foglalkoztató gazdasági szervezetekbe összpontosul. Elgondolkodtató adat, hogy a megyeszékhelyen alkalmazásban állók fele a nagyméretű kategóriába tartozó egységekben dolgozott, miközben e cégek a vállalkozások mindössze

0,2%-át képviselték. A nagyfoglalkoztatók között nemcsak nyereségorientált szervezetekkel, hanem költségvetési intézményekkel is találkozhatunk. Utóbbiak közé ugyanis a 249 fő feletti foglalkoztatók mintegy harmada sorolódott, a munkavállalóknak viszont ennél kisebb hányada, mintegy ötöde állt alkalmazásban a közszférában. A nagyméretű vállalkozások valamivel több mint héttizede szakosodott ipari tevékenységre, közülük is minden második villamos gépek, műszerek, valamint járműalkatrészek gyártására. A tercier szektorba tartozó hasonló méretű vállalkozások pedig elsősorban közösségi jellegű szolgáltatásokat (személyszállítás, ingatlankezelés) nyújtottak.

Az 1990-es években a megyébe több milliárd forint **nemzetközi vállalkozói tőke** érkezett részben vagy teljes egészében külföldi tulajdonban lévő cégek közreműködésével. Ezek a társaságok új tevékenységek, technológiák, munkamódszerek meghonosításával a gazdasági fejlődés mozgatórugói és a munkaerő legfőbb felvevői lettek. Az ezredforduló után a nemzetközi gazdasági folyamatok hatására felgyorsult a tőke versenyképesebb, jövedelmezőbb térségekbe történő áramlása, amelynek velejárójaként a várost elsők között érte el a – elsősorban az olcsó munkaerőre ide települt és a helyi gazdaságba gyengén beágyazódott – multinacionális cégek leépítési hulláma. A gyárbezárások, elbocsátások munkavállalók százait érintették. Mindezek ellenére a foglalkoztatásban játszott szerepük meghatározó maradt, 2005-ben minden negyedik-ötödik szombathelyi munkavállaló ugyanis olyan vállalkozásban dolgozott, amelyben volt nemzetközi tőke.

2005-ben minden harmadik Vas megyében bejegyzett külföldi érdekeltségű vállalkozás (szám szerint 220) székhelye Szombathelyen volt. E társaságok együttes saját tőkéje megközelítette a 93 milliárd forintot, melyből csaknem 97%-kal részesedtek a nemzetközi üzleti szereplők. Mindez összességében azt jelentette, hogy Szombathely vonzotta a megyébe érkezett külföldi tőke mintegy háromtizedét. A cégek héttizede teljes egészében határon túliak irányítása alatt állt, viszont a tőke többsége a vegyes vállalatokba összpontosult. Egy vállalkozás átlagosan 420 millió forint saját tőkével rendelkezett, melyből 407 millió forintot tett ki a külföldi részesedés. A teljes vagyon és a külföldi hányad fajlagos nagysága valamivel elmaradt a megyei átlagtól.

A szombathelyi székhelyű külföldi érdekeltségű vállalkozások számának, saját tőkéjének, és nemzetgazdasági ág szerinti besorolásának megoszlása, 2005

A szombathelyi székhelyű, részben vagy egészben nemzetközi tulajdonban lévő cégeknek alig több mint az egyötöde érdekelt az iparban, ugyanakkor e magas erőforrás-igényű tevékenységek miatt a saját tőkéből több mint kilencven százalékkal részesedtek. A legtöbb tőkét allokaló és a legnagyobb árbevételt elérő vállalkozások a falemez-, az elektronikai alkatrész, az egyéb villamos termék és a közúti gépjárműalkatrész gyártás

területén tevékenykednek. A társaságok mintegy kétharmadát hozták létre szolgáltatások nyújtására, ezen belül is többnyire gazdasági jellegű feladatok teljesítésére.

A főbb nemzetgazdasági ágak jellemzői

Szombathely közvetlen gazdasági kisugárzása mindenekelőtt a megyén belül érzékelhető, itt is elsősorban 25 km-es vonzáskörzetben. A megyeszékhely elsősorban ipari és kereskedelmi centrumnak tekinthető. A kibocsátás és a foglalkoztatás alapján a helyi gazdaság legfőbb mozgatórugója a feldolgozóipar, azon belül is a gépipar. Mellette folyamatosan erősödik a kiskereskedelem, javítás jelentősége az üzletláncok terjeszkedése, növekvő forgalma és folyamatos munkaerő-igénye következtében.

A **mezőgazdasági** és kertészeti tevékenység gazdasági szerepe a többi szektorhoz viszonyítva viszonylag csekély. 2006 végén 740 mezőgazdasági főtevékenységű vállalkozást tartottak nyilván Szombathelyen, azonban csupán minden ötödik, hatodik tevékenykedett ténylegesen. A gazdálkodók többségének a működési területe túlmutat a város közigazgatási határán. A gazdasági ág legjelentősebb szereplői közé tartozik két állami tulajdonban lévő részvénytársaság (egyik fő profilja a szántóföldi növénytermesztés és a szarvasmarha-tenyésztés, a másiké pedig az erdő- és a vadgazdálkodás), két mezőgazdasági alaptevékenységet folytató szövetkezet és egy kertészeti és parképítő kft.

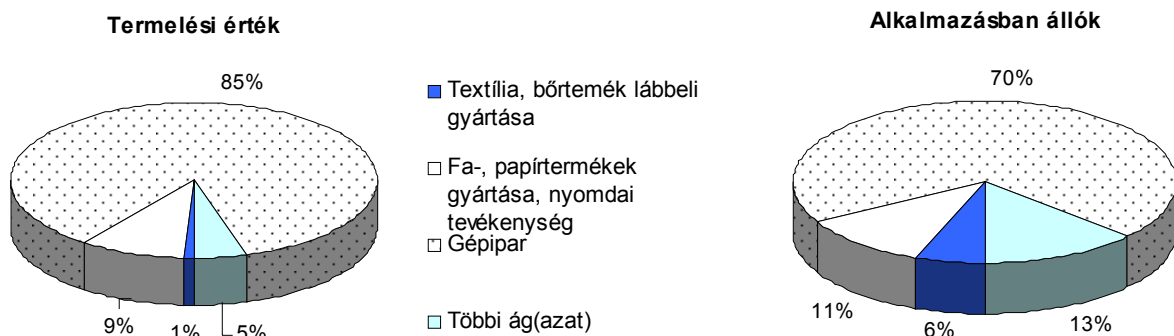
A 9 752 hektár kiterjedésű városnak mintegy harminc százalékát építették be, a fennmaradó terület jelentős része áll mezőgazdasági hasznosítás alatt. A földek közel nyolctizede szántó, alig egytizede pedig erdő. Számottevő gyümölcsös és szőlő nincs a városhatáron belül. A szántóföld minősége összességében kedvező, átlagos aranykorona értéke eléri a 29-et hektáronként, így megfelelő feltételeket biztosít mindenekelőtt gabonafélék, kisebb részben ipari növények termesztésére.

A legjobb minőségű ún. csernozjom típusú talajok a város keleti és déli peremén találhatóak, ahol lapos a táj. A város északi részén, az agyagosabb földeken inkább dísznövények, faiskolai csemeték szaporítása és nevelése folyik. Herényben és Kámonban ezen kívül nagy hagyománya van a fólia és üvegház alatt folyó virágkertészeti tevékenységnek. Számos kertészeti áruda található itt. A város nyugati, lankásabb peremét erdő borítja. Az ezredforduló után az állattenyésztés, azon belül is különösen a korábban vezető szarvasmarha-ágazat, sokat veszített szerepéből, mindenekelőtt a helyi feldolgozóüzemek bezárása miatt.

Szombathely gazdaságában hagyományosan fontos szerepet tölt be az **ipar**, azon belül is a feldolgozóipar. Jelentőségét megtartotta jövedelemtermelésben és a foglalkoztatásban annak ellenére, hogy az elmúlt másfél évtizedben gyökeresen átalakult a struktúrája. Az ipari termelésben az 1980-as évek végéig az élelmiszer- és a könnyűipar volt a meghatározó terület. Előbbi vezető szerepét alapvetően a sikertelen magánosítás és a piac liberalizációja következtében veszítette el, utóbbi pedig a kelet-közép európai piacok felvevőképességének zsugorodása és a távol-keleti olcsó termékek beáramlása miatt. Az 1990-es évektől kezdve a gépipar tört előre a tőkebefektetések és a zöldmezős beruházások nyomán. Az itteni székhelyű, közepes- és nagyméretű vállalatok által reprezentált iparról ma összességében elmondható, hogy nagy termelési értéket állít elő, exportorientált (a bevétel 86%-a külföldről származik) és még mindig magas arányban alkalmaz betanított munkaerőt.

A megyében folyó ipari tevékenység jelentős része összpontosul Szombathelyen. A Vasban bejegyzett, 49 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások 36%-ának itt van a székhelye. Ezek a cégek 2007-ben összesen 296 milliárd forint értéket állítottak elő, mely a hasonló méretű Vasi székhelyű cégek termelésének 55%-a. A kibocsátás és a foglalkoztatás alapján a feldolgozóipar legjelentősebb területe a gépipar, ahol meghatározó a külföldi tőke jelenléte. A 12 legnagyobb gépipari vállalkozás közül minden másodikat kizárólag külföldi tulajdonosok üzemeltették. Az 1990 után érkezett cégek zöme villamos gép, műszer gyártására szakosodott, színesítve ezzel a korábban inkább jellemző közúti és vasúti járműgyártási profilt. A gépipar alapvetően külpiacra termel, a létrehozott termékek több mint kilenczede exportra kerül. Termelékenysége kiemelkedő az iparban, az egy alkalmazásban állóra jutó termelési érték nagysága 2007-ben ebben az alágcsoporthoz volt a legmagasabb, megközelítette a 32 millió forintot.

A termelés és a foglalkoztatás szerkezete az iparban Szombathelyen, 2007^{a)}

a) A szombathelyi székhelyű, 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozások jelentése alapján.

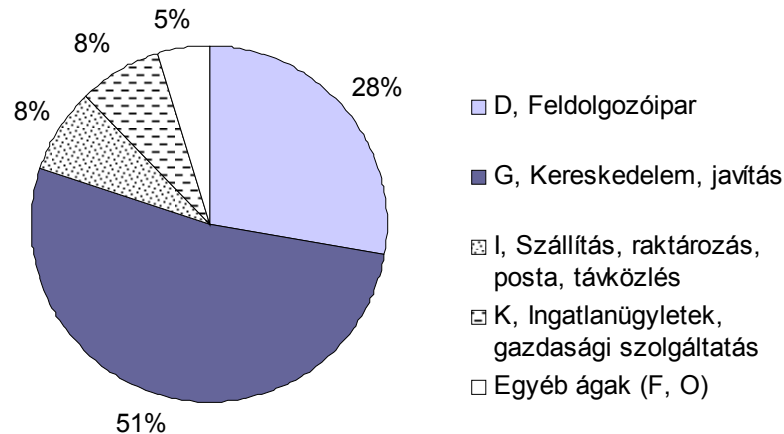
A kibocsátás és a foglalkoztatás rangsorában második legfontosabbnak a fa-, papírtermékek gyártása, nyomdai tevékenység tekinthető. Az alágcsoporthoz tartozó teljesítményének döntő hányada származott falemezgyártásból, kisebb része pedig csomagolóeszközök gyártásából és nyomdai munkák elvégzéséből. A textil-, ruházati, bőrtermék gyártása a város iparának tradicionális, ugyanakkor a nemzetközi piaci hatásoknak leginkább kiszolgáltatott területe. Az olcsó import, a gyártási költségek elmúlt időszakban történt jelentős emelkedése és az erős bérmunka jelleg miatt a gazdaságban betöltött súlya egyre zsugorodik. Az iparban itt az egyik legalacsonyabb a bérszínvonal és a termelékenység. Jelentősége elsősorban a foglalkoztatásban maradt meg, a tevékenység magas élőkommunikációja miatt. A piacgazdaságra történt átállás legnagyobb vesztese az élelmiszeripar lett. A tej- és húsipari vállalat megszűnt, a gabonaiparban pedig a terménytárolás lett a legfőbb profil. A helyi élelmiszeripari gyártást ma már csak néhány, alapvetően helyi igényeket kiszolgáló sütőipari vállalkozás testesíti meg.

A szombathelyi keleti övezetében letelepedett és itt befektetni szándékozó ipari és kereskedelmi egységek részére nyújt magas szintű infrastrukturális háttérrel, innovációs és egyéb gazdasági szolgáltatásokat a **Claudius Ipari és Innovációs Park**. A várost keletről elkerülő főközlekedési utak által határolt, 185 hektáron elhelyezkedő terület 1997-ben nyerte el az ipari park címet, amely további mintegy 60 hektár szabad kapacitással rendelkezik.

Közel 70 vállalkozásnak van itt a székhelye, illetve telephelye. A szervezetek mérete széles skálán mozog, mikrovállalkozások mellett ezernél több munkavállalót foglalkoztató üzemekkel is találkozhatunk. E vállalkozások együttesen mintegy 8 ezer alkalmazottnak biztosítanak megélhetést, ez azt jelenti, hogy minden harmadik versenyszférában

dolgozónak itt található a munkahelye. A szervezetek fele kereskedelmi tevékenységet folytat, közülük is a kiskereskedelemre és a gépjármű-kereskedelemre, javításra specializálódott vállalkozások vannak túlsúlyban. A feldolgozóiparon belül a villamos gép, műszer gyártása nemcsak a vállalkozások száma alapján domináns, hanem a kibocsátásban és a foglalkoztatásban is.

A Claudius Ipari és Innovációs Parkban letelepedett vállalkozások főtevékenység szerinti megoszlása, 2007

Az ipari parkban 2004-ben Technikai Inkubátorház és Innovációs Központ létesült, ahol többek között gazdasági, oktatási, irodai jellegű szolgáltatásokat tudnak igénybe venni a vállalkozások. A parkot működtetőknek az új befektetők megtelepítése mellett az a legfőbb célja, hogy erősítsék a már itt működő multinacionális cégek helyi beszállító kapcsolatait a kis- és közepes méretű vállalkozások támogatásán keresztül.

A tulajdonosváltás és szervezeti struktúra átalakulása érzékenyen érintette a megyeszékhely **építőipari** vállalkozásait. A korábbi nagyméretű állami és szövetkezeti formában működő cégek kisebb egységekre bomlottak, specializálódtak, ezzel együtt erőteljesen mérséklődött a helyi gazdaságban betöltött szerepük.

2006 végén a 815 szombathelyi székhelyű, építőipari vállalkozás 44%-át egyéni vállalkozások képviselték. A 2005. évi adatok szerint mintegy négyötödük működött ténylegesen, de a társas cégek között magasabb volt a csak papíron létezettek aránya. Mindössze 5 cég alkalmazott legalább félszáz dolgozót. A mikro- és kisvállalkozói kör túlsúlya miatt elaprózódott az építőipari szervezetek kapacitása, így munkához jutási lehetőségeik korlátozottak. Nagy értékű megrendeléseket csak néhányuk tud elnyerni, túlnyomó többségük számára emiatt az alvállalkozói szerep jut. A külföldi tőke szerepe a szombathelyi építőiparban meglehetősen csekély. A határon túli vállalkozók mindössze 9 szervezetben szereztek 216 millió forintnyi tulajdonrészét.

Az építőipari munkák volumene meglehetősen ingadozó, mivel erőteljes hullámzást mutatnak az állami és önkormányzati megrendelések mellett a vállalkozói beruházások. Közelítő számítások alapján a megyében bejegyzett, legalább 5 főt foglalkoztató építőipari szervezetek által 2007-ben létrehozott termelési érték mintegy fele (12 milliárd forint) köthető a szombathelyi vállalkozások tevékenységéhez. Ennek az összegnek a háromtizedéből épületek, a többi részéből pedig egyéb építmények valósultak meg.

Szombathely **idegenforgalma** eléggé szezonális, annak ellenére, hogy a turisztikai kínálat széles palettájú. A nyári szezonban nagy tömeget vonz a megújult tófürdő, valamint a római hangulatot idéző, teljes felújításon átesett termálfürdő és a mellette lévő uszoda. Ezen

kívül közkedvelt a fürdők szomszédságában elterülő csónakázótó, a gyermekek számára hamar megkedvelt kalandvár játszótér és az ugyancsak itt található sportliget.

Gazdag a város történelmi múltjának építészeti öröksége, néprajzi emléke is (ISIS szentély, Romkert, Székesegyház, Püspöki Palota, Falumúzeum), a római korból megmaradt építészeti, kultúrtörténeti emlékek turisztikai hasznosítása, megfelelő színvonalú prezentáltsága azonban még korántsem kielégítő. A városban jelentős értéket képviselő közgyűjtemények tekinthetők meg. Figyelemre méltó vonzerőt képviselnek a kulturális és szakmai rendezvények, közülük kiemelendő a 2000 óta újjáélesztett Savaria Történelmi Karnevál, amely évente mintegy százezer embert mozgat meg. Mindezek figyelembe vételével Szombathely idegenforgalmát az 1-2 napos kirándulások, a belvárosból egyre inkább a város széli üzletközpontokba irányuló bevásárló-turizmus és a kulturális és sporteseményekhez kötődő rendezvényturizmus határozza meg.

A turisztikai vonzerők kihasználásának lényeges eleme a megfelelő számú és minőségű, könnyen elérhető fogadóbázis léte. Szombathelyen a rendelkezésre álló kapacitás összességében kielégíti az igényeket. A megyeszékhelyen 2007 nyarán 24 kereskedelmi szálláshely létezett, amelyek két- és félezer személy egyidejű elszállásolását tették lehetővé. A férőhelyek hattizedét magasabb színvonalú szolgáltatásokat nyújtó szálloda típusú egységekben (szállodákban, panziókban) alakították ki.

A szombathelyi vendégházak forgalma 2007-ben kissé visszaesett az előző évihez viszonyítva, hat éves távlatban ugyanakkor jelentős élénkülésről tanúskodott. A látogatók száma 2007-ben elérte az 56 ezer főt, akik 110 ezer éjszakát töltöttek a városban. Lényegében változatlan kapacitás mellett a vendégforgalom 5,1%-kal emelkedett 2002-höz képest. A férőhelyek száma és a forgalom nagysága alapján Szombathely a megyeszékhelyek sorrendjében a középmezőnyben helyezkedett el. Vas megyében csupán a gyógyfürdővel rendelkező Bükön és Sárváron volt nagyobb a vendégforgalom.

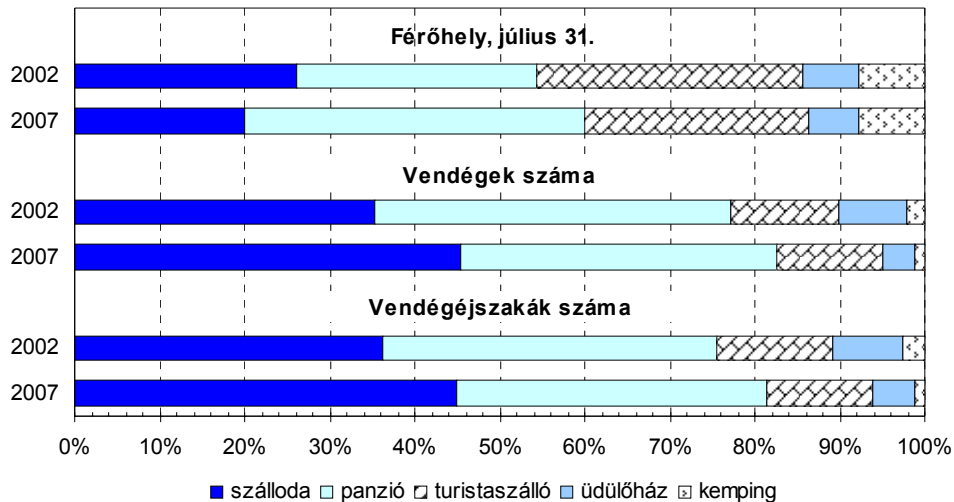
A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma, 2007

Megnevezés	Szombathely	Vas megye	Ország megyeszékhelyei együtt	Szombathely részesedése a(z)	
				Vas megyei	ország megyeszékhelyeinek együttes
Férőhely, július 31.	2 560	11 733	49 551	21,8	5,2
Vendég	56 003	292 251	1 148 665	19,2	4,9
Ebből: külföldi	13 402	112 959	323 659	11,9	4,1
Vendégéjszaka	110 400	951 362	2 453 476	11,6	4,5
Ebből: külföldi	31 607	511 406	744 678	6,2	4,2

2007-ben az itt megszállt vendégek nem egészen egynegyede érkezett a határokon túlról – részesedésük a megyeszékhelyek között a 7. legalacsonyabb értéket mutatta – a forgalomban betöltött súlyuk azonban erősödött 2002-höz képest. A belföldi turisták általában nyár elején és végén érkeznek nagyobb számban, többek között az iskolai kirándulásoknak és a szabadságolásoknak köszönhetően, a legtöbb külföldi pedig jobbra augusztusban foglal itt szállást. A vendégek 2007-ben átlagosan 2 éjszakát töltöttek el a vendégházakban, ezen belül a külföldiek, 2,4-et, a magyarok viszont 1,8-at. Az átlagos tartózkodási idő mindkét relációban elmaradt nemcsak a megyeszékhelyek átlagától, hanem a Vas megyeitől is.

Az elmúlt években módosult a kereskedelmi egységek férőhelyinek és vendégforgalmának szállástípusok szerinti összetétele. A szállodák befogadóképessége csökkent, szerepük mégis meghatározóvá vált az elszállásolásban. 2007-ben a hotelek fogadták a vendégek 45%-át, hat évvel korábban még csak 35%-ukat látták vendégül. A panziókban kialakított férőhelyek 42%-os gyarapodása mellett forgalmuk enyhén mérséklődött. A turistaszállások kapacitása nagyobb mértékben csökkent, mint az itt eltöltött vendégéjszakák száma, az ennél alacsonyabb minőségi kategóriába sorolt egységeknél viszont a forgalom visszaesése volt számottevőbb.

A kereskedelmi szálláshelyek kapacitásának és vendégforgalmának összetétele szállástípusok szerint Szombathelyen

A kereskedelmi szálláshelyeket kiegészítő magán szállásadói tevékenység Szombathelyen meglehetősen szerény léptékű. A megyében lévő szálláshely-kapacitás alig 3,7%-a található itt. Ugyan évről évre egyre többen próbálkoznak fizetővendéglátással foglalkozni, a szolgáltatások iránti kereslet meglehetősen csekély. A városban 2007 nyarán 37 szállásadó összesen 242 férőhellyel várta a vendégeket. A vállalkozók száma 2002 óta ötödével emelkedett, a férőhely-kínálat pedig a másfélszeresére bővült. A 2006. évi adatok szerint ezeket az olcsóbb árfekvésű, családias jellegű szálláshelyeket mindössze 774 turista vette igénybe, akik összesen 6 518 éjszakát töltöttek itt el. 2002 óta a vendégek száma 55%-kal, a vendégéjszakáké pedig 28%-kal csökkent, amelynek következményeként az átlagos tartózkodási idő 5,2, éjszakáról, 8,4-re nőtt, amely jóval meghaladta a kereskedelmi szálláshelyekét. A határközelség ellenére a külföldi érdeklődés elenyésző.

Az idegenforgalomhoz szorosan kötődő **vendéglátás** kapacitásában és kínálatában egyaránt sokat fejlődött az elmúlt időszakban. A megyeszékhelyen 2006 végén 451 vendéglátóhely állt a fogyasztók rendelkezésére, 32-vel több mint 5 évvel korábban. A vendéglátóhelyek-sűrűsége területi kitékintésben még így is alacsony, ezer lakosra 5,7 jutott, amely elmaradt a Vas megyei, valamint a megyeszékhelyek átlagától. A hálózat fenntartásában jelentős az egyéni vállalkozások szerepe. Az egységek 42%-át ugyanis ők üzemeltették, ennél nagyobb arányban csupán 5 megyeszékhelyen vettek részt a működtetésben. A vendéglátóhelyek kétharmada étteremként vagy cukrászdaként funkcionált, 14%-uk bár, borozó volt. Minden ötödik egység a dolgozók, tanulók napközbeni meleg étkeztetéséről gondoskodott.

Szombathelyen, az 1990-es években robbanásszerűen gyarapodott a **kiskereskedelmi** boltok száma. A befektetőket a piaci úr betöltése, a belföldi fogyasztás

bővülése, az igények növekedése és nem utolsósorban az osztrák bevásárló-turizmus motiválta. Kezdetben gomba módra szaporodtak a kis alapterületű üzletek. A bevásárlóközpontok, üzletláncok megjelenését követően azonban az alacsony tőkével rendelkező, hagyományos termékeket forgalmazó boltok hátrányba kerültek a vásárlókért folytatott versenyben, többen vállalkozásaik feladására kényszerültek.

Szombathelyen 2006 végén 1 617 kiskereskedelmi üzlet működött, 60-nal kevesebb, mint 2002-ben. Mindezek ellenére a város a megye kereskedelmi központja, a boltok 38%-a itt található, és ide települt a nagy és közepes alapterületű, fogyasztási cikket forgalmazó áruházak döntő többsége. A kisboltok zöme a belvárosban üzemel, az üzletközpontok többsége pedig a városból kivezető főközlekedési utak szomszédságában épült fel. A több ezer négyzetméteres szuper- és hipermarketek jelenléte nyomán a lakónépességre vetített kiskereskedelmi üzletek száma, mint ellátottsági mutató csak korlátozottan értékelhető. Mindenesetre elmondható, hogy az ezer lakosra jutó 20 üzlet országos kitekintésben átlagosnak tekinthető. Minden harmadik boltot egyéni vállalkozók működtettek, ez az arány szintén nem mutatott jelentős eltérést az ország megyeszékhelyeinek átlagától.

A kínálat struktúrája folyamatosan módosul a piaci igények változása következtében. A megyeszékhelyen lévő kiskereskedelmi üzletek 16%-át alkotó élelmiszer jellegű üzletek és áruházak száma 2002 óta 57-tel csökkent az üzletközpontok térhódítása következtében. A textíliák, ruházati cikkek, elektromos háztartási cikkek forgalmazására szakosodott üzletek számának fogyása szintén összefügg a nagyáruházak kínálatának bővülésével. Ezzel szemben az egyéb máshová nem sorolt iparcikk-szaküzletek térnyerése következtében az e típusba tartozó üzletek részesedése lett a legmagasabb, 2006-ban az egységek közel ötöde ilyen termékeket forgalmazott. Új boltok ezen kívül általában ott nyíltak, ahol a piac még nem telítődött teljesen, illetve ahol fokozódtak a vásárlói igények. A gépjárműállomány gyarapodása például együtt járt a kiszolgáló-hálózat és az alkatrészszaküzletek állományának bővülésével, csakúgy, mint újabb üzemanyag-töltő állomások létesítésével. Utóbbiak száma 2002 és 2006 között 4-gyel nőtt, ekkor már 23 helyütt lehetett tankolni a városban.

A kiskereskedelmi üzletek megoszlása üzlettípus szerint, 2006

Területi egység	Élelmiszer és élelmiszer jellegű vegyes üzlet	Nem élelmiszer kiskereskedelmi üzlet	Ezen belül:				Jármű-üzlet és üzemanyag-telep
			ruházati	bútor-, háztartásicikk	vásáru-, festék-, üveg-, barkács	egyéb, máshová nem sorolt iparcikk	
Szombathely	23,8	67,8	17,0	4,1	8,1	18,8	8,4
Vas megye	31,0	62,8	14,6	2,8	7,1	20,1	6,2
Az ország megyeszékhelyei együtt	22,3	68,4	14,4	4,1	7,6	19,7	9,3

Az üzletek főtevékenység szerinti összetétele a megyeszékhelyek átlagától legfőképpen abban különbözött, hogy Szombathelyen valamivel magasabb volt a ruházati boltok aránya, és majd ugyanennyivel alacsonyabb a kifejezetten iparcikkek forgalmazására szakosodott előfordulása. A megye egész területén az alapvető termékeket forgalmazó üzletek domináltak, miközben a megyeszékhelyen jóval markánsabban érvényesült a boltok specializálódása.

Az első –bevásárlóközpont, azaz a kiskereskedelmi üzletek mellett vendéglátó egységeknek, szolgáltató és szórakoztató egységeknek teret adó – üzletkomplexum, a Savaria Plaza 2002-ben nyílt meg Szombathelyen, amelyet 2005-ben újabb zöldmezős beruházásként épült létesítmény, a Family Center követett. Az első, legalább 2 500 m² alapterületű, élelmiszerek és iparcikkek széles választékát kínáló hipermarketet (Interspar) 1999-ben adták át a városban, 2000-ben pedig a brit érdekeltségű TESCO épített új egységet. E merőben más kihívásokat jelentő és korábban nem tapasztalt kínálatot nyújtó üzletházak megtelepülése magával hozta a vásárlási szokások megváltozását is.

A szombathelyi bevásárlóközpontok, hipermarketek teljes alapterülete 2006-ban megközelítette a 24 ezer m²-t. E nagy alapterületű létesítményekben 71 kereskedelmi egység, ezen belül 57 üzlet működött, azaz itt üzemelt a szombathelyi kiskereskedelmi boltok 4,4%-a. A bevásárlóközpontok, hipermarketek mellett számos nagy európai kereskedelmi cég nyitott nagykereskedelmi áruházat vagy szakáruházat a megyeszékhelyen az elmúlt években, melyek szintén hatalmas árukészletet kínálnak a vásárlóknak, így jelentős forgalmat bonyolítanak. A folyamatban lévő építkezések alapján elmondható, a közepes és nagy alapterületű üzletek térhódítása nem állt meg.

A régió megyeszékhelyei, mint termelési, kereskedelmi központok, fontos közlekedési csomópontok meghatározó szerepet töltenek be a hazai és a nemzetközi áruforgalom lebonyolításában. Mindezt felismerték a **nagykereskedelemmel** foglalkozó cégek is, akik az elmúlt években raktározásra és logisztikai tevékenység folytatására, viszonteladásra alkalmas telephelyeket alakítottak ki a városban. 2006-ban a 2002. évinél 29-cel több, összesen 120 db nagykereskedelmi raktár létezett, amely a megyében lévő csarnokok hattizede. A bővülés ellenére területi viszonylatban itt alacsony az ellátottság: ezer lakosra 1,5 raktár jutott.

A forgalmazott termékek alapján a raktárak 38%-át élelmiszerek, italok, dohányárúk készletezésére hozták létre, további háromtizedükben pedig fogyasztási cikket tároltak. 2002 és 2006 között megduplázódott a nem mezőgazdasági eredetű anyagok (energiahordozók, építőipari termékek, vas-, vegyi áruk, szerelvények, stb.) átmeneti elhelyezésére szolgáló létesítmények száma, melynek nyomán már minden negyedikben ilyen jellegű termékeket raktároztak.

Munkaerőpiaci jellemzők

Szombathely város **foglalkoztatottsági helyzete** a gazdasági aktivitás és a foglalkoztatottság szintjét tekintve a megyei és az országos átlagnál kedvezőbb képet mutatott. A 2001. évi népszámlálás adatai alapján a megyeszékhely népességének hattizede tartozott a gazdaságilag aktívak csoportjába. A foglalkoztatottak száma megközelítette a 38 ezret, amely a város lakosságának 46%-át, az aktív népességnek 96%-át képviselte. A munkaerőpiaci problémák és az egészségi állapot miatti idő előtti nyugállományba vonulás, valamint az idős népesség növekvő hányada következtében 2001-ben a gazdaságilag nem aktívakon belül az inaktív keresők 21 600 fős létszáma 4%-kal múlta felül az eltartottakét.

Az intézményi munkaügyi statisztikák a foglalkoztatottság csökkenését jelzik. A megyeszékhelyen az **alkalmazásban állók** száma 2006-ban 31 200 főt tett ki, népességen belüli arányuk 39,1%. 2002 és 2006 között a gazdasági folyamatok számottevően módosították a nemzetgazdasági ágak közötti foglalkoztatottsági arányokat a szolgáltató szféra javára. A város iparosodottsága jelentősen mérséklődött. 2002-ben a legtöbben – az

alkalmazottak csaknem fele – az ipar, építőiparban dolgozott, a mezőgazdaság létszáma ugyanekkor csupán 4%-ot tett ki. 2006-ban az agrárium foglalkoztatásban betöltött súlya tovább csökkent, a szolgáltatási szektor létszáma több ezer fővel bővült az öt esztendővel ezelőttihez képest és megközelítette a 60%-os részarányt. A megfigyelt időszakban az iparban és az építőiparban foglalkoztatottak száma jelentős mértékben apadt, s az időszak végén a város alkalmazottainak már csak 38%-a dolgozott e két nemzetgazdasági ágban.

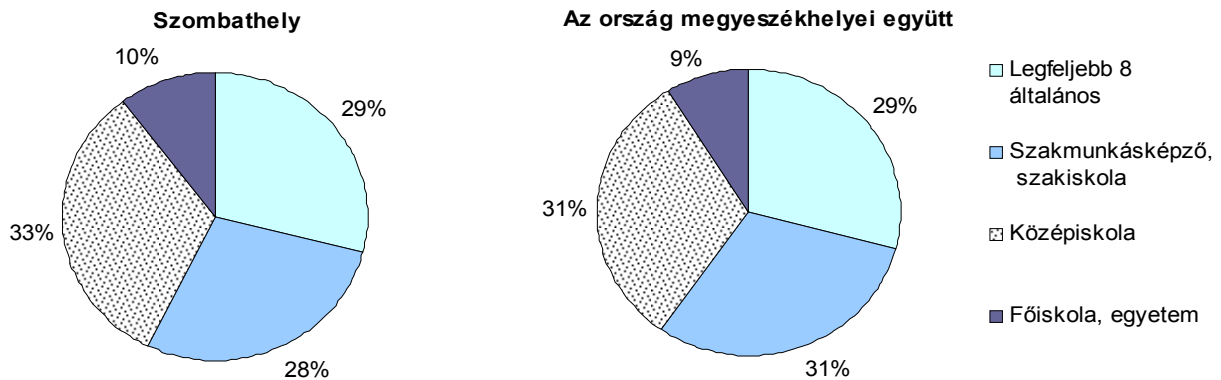
A kedvezőtlen külgazdasági körülmények, a liberalizálódó piac legnagyobb vesztesei a feldolgozóiparon belül a textíliák, ruházati-, bőr- és szőrmetermékek gyártását végző gazdálkodó szervezetek. Versenyképességük évről évre romlott, s foglalkoztatottaik száma is harmadára csökkent, így 2006-ban már csak 800-an dolgoztak itt. Az exportfüggő gépipar létszáma erősen ingadozott az elmúlt években, összességében azonban nem módosult 2002-höz képest. Az iparág dekonjunktúrája miatt az építőipari szervezetek létszámkapacitása több mint 600 fővel apadt, 2006-ban megközelítőleg már csak 1 000 alkalmazottal dolgoztak. A termelő ágakban felszabadult munkaerő egy része a szolgáltató szektorban talált munkalehetőséget, ahol számottevően nőtt a létszám.

2006-ban Szombathelyen a teljes munkaidőben alkalmazásban állók **bruttó átlagkeresete** 170 ezer forint volt. A kereseti rangsor élén a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás és a pénzügyi tevékenység állt, ahol a munkavállalók az átlag másfél, illetve kétszeresét keresték meg. A legrosszabbul fizető terület a szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás, ahol a szombathelyi jellemzőhöz viszonyítva fele annyi bruttó munkabért kaptak az alkalmazottak.

Szombathely munkaerőpiaca a rendszerváltást követően nagyjából mindig kiegyensúlyozott volt. A munkanélküliségi ráta a városban sohasem érte el, sőt meg sem közelítette a kritikus 10 százalékos szintet. Az 1990-es évtized végének munkaerőpiaci mutatói voltak a legkedvezőbbek, a magas foglalkoztatottság alacsony **munkanélküliséggel** párosult és még a 2000 és 2002 közötti időszakot is a csökkenő munkanélküliség jellemezte. A következő esztendők kedvezőtlen hazai és világpiacon változásai hatására megszűnt néhány foglalkoztató, illetve tevékenységét más térségbe helyezte át, így megnőtt a munkanélküliség. Az elbocsátások, a létszám-leépítési hullám következtében a kedvezőtlen tendencia még erőteljesebben folytatódott. 2003 és 2005 között az álláskeresőket közel 600 fős növekedését regisztrálta a szombathelyi munkaügyi kirendeltség. 2004-ben és 2005-ben a nyilvántartott munkanélküliek száma meghaladta a 2 ezret, majd 2006-ban egyötödével mérséklődött az előző évihez képest.

2004 évtől a nyilvántartott munkát keresők nemek szerinti összetételében – a könnyűipari cégek létszámleépítései következtében – a korábbi férfi túlsúlyt nőbőlet váltotta fel. Hasonló irányú, de kevésbé markáns arányeltolódást figyelhetünk meg a fizikai és a szellemi foglalkozásúak esetében is. Az állástalanok 73%-át kitevő fizikai jellegű foglalkozást végzők hányada öt esztendő leforgása alatt másfél százalékkal mérséklődött, miközben a szellemieké ugyanennyivel gyarapodott.

**A nyilvántartott munkanélküliek legmagasabb iskolai végzettség szerinti összetétele
2006. december**

Iskolai végzettségüket tekintve az országos tendenciához hasonlóan a munkanélküliek legnépesebb táborát az alacsonyan iskolázottak alkották. Az állás nélküliek 30%-a nem rendelkezett semmilyen szakképzettséggel és csupán minden harmadiknak volt valamilyen szakmája. Ugyanakkor sajnálatos tény az is, hogy a képzettebb, a magasabban kvalifikált munkaerő is egyre nehezebben tud végzettségének megfelelő munkakörben elhelyezkedni. Új és mind markánsabb jelenség – leginkább a nagyvárosokban – a diplomás munkanélküliség. 2006-ban Szombathelyen az állástalanok közül minden tizedik – a 18 megyeszékhely átlagát tekintve minden 11. – rendelkezett felsőfokú végzettséggel.

Az utóbbi években a nyilvántartott munkanélkülieken belül emelkedett az idősebb korosztály részaránya. 2006-ban az álláskeresők 24%-a volt 50 éven felüli – a megyeszékhelyekre jellemző 18%-kal szemben –, akiknek az elhelyezkedése támogatás nélkül szinte lehetetlen.

A munkaerőpiaci folyamatok kedvezőtlen alakulása a tartós munkanélküliség bővülését eredményezte. Az egy éve vagy annál régebben nyilvántartott állástalanok számának növekedése az évek alatt egyre intenzívebbé vált, 2006 év végén több mint 500 főt regisztráltak, ami a nyilvántartott munkanélküliek közel egyötödét jelentette.

A munkát keresők sajátos csoportját alkotják a pályakezdő fiatalok. Sokan közülük a legkorszerűbb ismeretekkel rendelkeznek, könnyen alkalmazkodnak, de esetükben hiányzik a munkatapasztalat. 2001 és 2005 között a pályakezdő álláskeresők száma gyors ütemben emelkedett a megyeszékhelyen, majd 2006-ban ez a folyamat megállt, minden hónapban kevesebben szerepeltek a nyilvántartásban, mint egy évvel korábban. A túlképzés miatt a pályakezdők egyre nagyobb hányada rendelkezik diplomával.

A Foglalkoztatási Hivatal 2007 év végén közzétett adatai szerint Szombathelyen ismét 2 ezer fölé ugrott a munkát keresők száma. A munkavállalási korú népességhez viszonyított arányuk (4%) azonban még így is kedvezően alakult, Győr, Tatabánya és Székesfehérvár után Szombathelyen volt a legalacsonyabb a ráta nagysága.

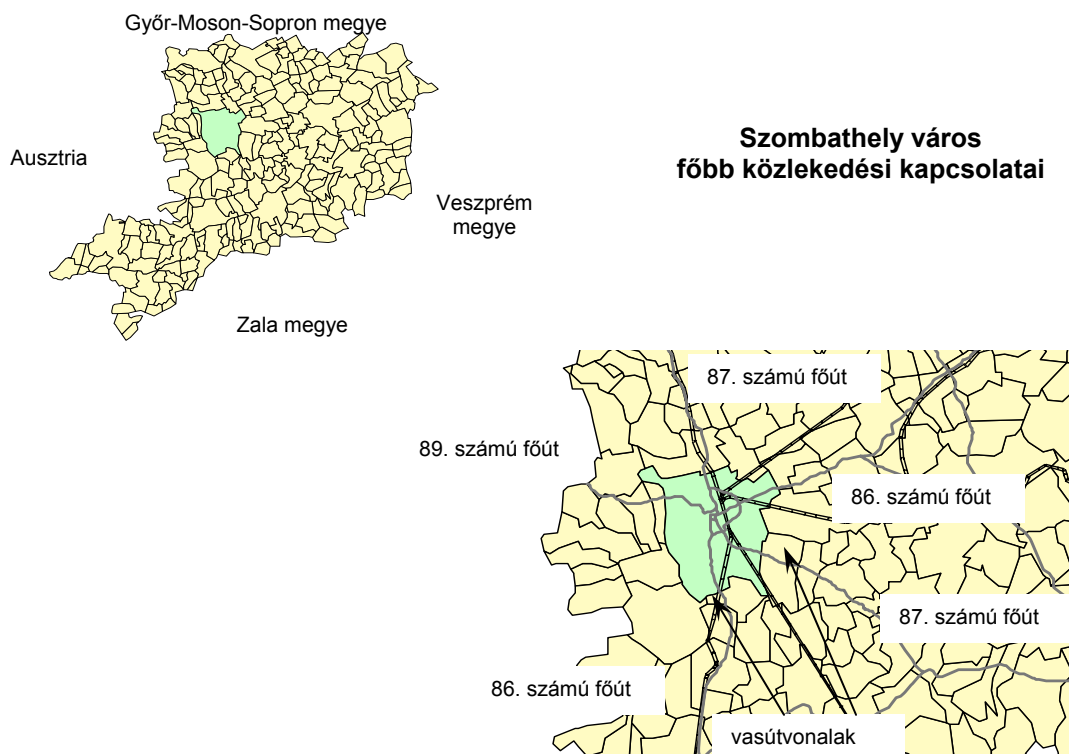
A jövedelmek vizsgálatának szerves részét képezi a **személyi jövedelemadó (SZJA)** mértéke is. A jövedelem- és adókülönbségek elemzéséhez a személyi jövedelmek bevallási kötelezettsége, illetve az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal szolgáltatott település szintű adatokat.

2006-ban Szombathelyen 41 ezer adófizető 67 milliárd forint adóköteles jövedelmet vallott be, amely a megyei közel egyharmadát, illetve 35,9%-át tette ki. Egy adózóra átlagosan 1 623 506 forint jövedelem, egy állandó lakosra 177 850 forint SZJA jutott. Ez a megyeszékhelyek átlagánál adózónként 10 ezer forinttal kisebb bevételt, s lakosonként

10 ezerrel több adót jelentett. Az átlagosnál magasabb adóbefizetésre utal az is, hogy az állandó népesség több mint fele adózik, míg a megyeszékhelyeken 46,9%-a. Mindez igazolja, hogy a lakosság jövedelmének alakulásában jelentős szerepet tölt be a lakóhely, illetve annak helyzete. A település mérete (népesség-nagyság szerint), típusa meghatározza a kereseti lehetőségeket.

Közlekedés, környezet

Szombathelyt egyelőre elkerülik a gyorsforgalmi utak, földrajzi fekvéséből és nemzetközi összeköttetéséből adódóan mégis közlekedési centrumnak tekinthető. A várost érinti az E 65-ös számú nemzetközi főközlekedési útvonal, áthalad rajta a 87-es számú főút, és innen indul Ausztria irányába a 89-es út. Ezen kívül itt található 4 összekötő út kiindulópontja is. Mindent egybevetve a várost összesen tíz irányból lehet szilárd burkolatú úton megközelíteni. A megyeszékhely elérhetősége viszonylag jó, közúton a Nyugat-Dunántúl területének kilencztedéből másfél órán belül ide lehet jutni. Az észak-déli közlekedési folyosó fejlesztése révén (ennek megvalósítása elkezdődött) pedig várhatóan tovább rövidül a menetidő.

Szombathely a Nyugat-Dunántúl egyik legjelentősebb vasúti csomópontja. Ide 5 irányból futnak be a vonalak, ezek közül a Porpác és a megyeszékhely közötti szakasz kétvágányú. Ez utóbbi, valamint a Győr-Sopron-Ebenfurti Vasúttársaság kezelésében lévő Sopron felé haladó pálya villamosított. A naponta Budapestre induló, illetve onnan érkező, hat InterCity vonatpár működtetésével a megyeszékhely és a régió központja közötti menetidő alig másfél órára rövidült. A GYSEV által üzemeltetett nemzetközi járatok révén naponta átszállás nélkül utazhatunk Bécsújhelyre, illetve Grazba. A vasútállomáson immár két évtizede konténer-pályaudvar üzemel, így jelentős a teherszállítás szerepe is.

Szombathelyen létezik füves leszállópályával rendelkező reptér, de egyelőre nem vesz részt a személy- és teherforgalom lebonyolításában.

A város közigazgatási területén 2006-ban a helyi és az átmenő közlekedési forgalmat 12,8 km állami **közút** és 214 km kiépített önkormányzati út vezette le. Mindezek mellett további 164 km kiépítetlen út is létezett. A motorizáció fokozódása miatt egyre szűkül a közutak áteresztőképessége, és a felújítások ellenére folyamatosan romlik a minőségük. A városi közlekedésben és az agglomerációs ingázásban folyamatosan nő a kerékpárutak szerepe. 2006-ban az önkormányzat tulajdonában lévő kerékpárutak, illetőleg gyalogosjárdával kombinált kerékpárutak hossza elérte a 8,5 km-t. A gyalogosok közlekedését utóbbi mellett közel 76 km járda biztosította, melyek 94%-át szilárd burkolattal látták el. Mintegy 2,1 km² kiterjedésű közlekedés célt szolgáló utat, teret járdát rendszeresen, azaz kéthetente legalább egyszer tisztítottak. A takarításba vont közterületek kiterjedése 85 ezer m²-rel nőtt 2002 óta.

Az utazási szokások változása nyomon követhető a közlekedési körülmények alakulásában. A pénzügyi források szűk keresztmetszete miatt a tömegközlekedés fejlesztése és a szolgáltatások színvonalának javulása nem tudott megfelelő lépést tartani az igények növekedésével. Ennek következtében, továbbá a gépjárműállomány gyarapodásának eredőjeként jelentősen felértékelődött a személygépkocsik és a motorkerékpárok szerepe a napi közlekedésben az autóbusszal szemben. A folyamatot fokozta a városból történő kiköltözések felgyorsulása, így általában a lakóhely és a munkahely, illetve az iskola közötti távolság növekedése. A gépjárműállomány ugrásszerű gyarapodását jóval lemaradva követte az infrastrukturális hálózat bővülése és korszerűsítése. Mindezek hatására a város központjában és közvetlen övezetében gyakori a parkolási gond, a reggeli és a délutáni órákban rendszeresek a forgalmi dugók és egyre nagyobb az ezzel együtt járó környezetterhelés.

Szombathelyen 2006 végén 26 730 személygépkocsit tartottak nyilván, 8,6%-kal többet, mint 2002-ben. A gépkocsi-ellátottság országos kitekintésben magas, ezer lakosra 336 jutott, amely a megyeszékhelyek sorrendjében Székesfehérvár, Szekszárd és Kecskemét után a negyedik legmagasabb értéket mutatta. 2002-ben a dízelmotorral rendelkező személygépkocsik hányada 11,4%-ot tett ki, mely 2006-ban 16,8%-ra nőtt. A dízelmotorral hajtott járművek elterjedéséhez hozzájárult a teherszállító gépjárművek számának lendületes emelkedése is. A városban 2006-ban már közel 4 ezer hasznongépjárművet üzemeltettek, 256-tal többet, mint öt évvel korábban. Figyelemre méltó mindezekon túl a motorkerékpárok népszerűségének növekedése, számuk a vizsgált időszakban kétharmaddal nőtt és megközelítette az ezer darabot.

Szombathelyen a tömegközlekedésről a Vasi Volán Zrt. gondoskodik az önkormányzattal kötött szerződés alapján. Néhány városrész (Kámon, Gyöngyösszőlős, Gyöngyöshermán) azonban vonattal is elérhető. A napi közlekedést 2006-ban 47 autóbusz bonyolította. A járműpark gyarapodása és korszerűsödése ellenére a hálózat hossza 2002 és 2006 között 71 km-ről 64 km-re csökkent, és a viszonylatok száma (30) is 3-mal mérséklődött az útvonalak felülvizsgálata következtében. Az utazási szokások változását a tömegközlekedésben részt vevők száma érzékelteti igazán. Szombathelyen a vizsgált időszakban ugyanis a helyi közlekedésben szállított utasok létszáma csaknem egynegyedével esett vissza, ami éves viszonylatban alig több mint 12,5 ezer utast jelentett. (Érdekességképpen elmondható, hogy 1990-ben még 28 ezren vették igénybe a szolgáltatást.) Ennek ellenére az ezer lakosra jutó utasok száma 2006-ban (6 341) a megyeszékhelyek közül itt volt a legmagasabb. Az utasokkal megtett együttes távolság

(42 millió utaskilométer) az igénybevétellel arányosan csökkent, így az átlagos utazási hossz városon belül (3,3 km) nem változott az utóbbi időben.

Az itteni volántársaság bonyolítja le a helyközi közlekedés döntő hányadát is. Az autóbusz pályaudvarról induló járatok naponta legalább egyszer érintik a megye összes települését. A régió megyei jogú városai közvetlenül érhetők el autóbusszal. Ezek mellett osztrák (Bécs, Felsőőr, Felsőpulya, Feldbach) és szlovén célállomásokra (Muraszombat) is közlekedtetnek innen menetrendszerinti járatokat.

Az utóbbi években egyre inkább tapasztalható, hogy a munkahelyek és az oktatási intézmények területileg koncentrálnak. Ezért megfigyelhető, hogy a vonzáscentrumok környezetében lakók jelentős része naponta más helységbe **ingázik** dolgozni, tanulni. A megyeszékhelyen élők helyzete ebből a szempontból szerencsésebb, hiszen vidéki viszonylatban általában itt a legjobbak az elhelyezkedési és a tanulási lehetőségek.

A fentieket alátámasztják a 2001. évi népszámlálás adatai is, melyek szerint a Szombathelyen élő munkavállalók 89%-a helyben talált munkát, a nappali tagozaton tanuló fiataloknak pedig még ennél is nagyobb hányada, közel 95%-a járt itt iskolába. Ezzel együtt nem elvitatható a város térségi viszonylatban betöltött foglalkoztatási és oktatási szerepe sem. A megyeszékhelyen naponta dolgozók, tanulók állománya ugyanis jóval meghaladta a ténylegesen itt élőket. A naponta bejárók létszáma több mint 14 ezer fővel múlta felül az innen eljárókat.

Napi ingázás Szombathelyen, 2001

Megnevezés	Helyben lakó	Helyben lakó és helyben	Más településre eljáró	Más településről bejáró	Helyben	Helyben foglalkoztatott/tanuló a helyben lakó száza-lékában
		foglalkoztatott/tanuló				
Foglalkoztatott	37 946	33 703	4 243	13 148	46 851	123,5
Tanuló	14 233	13 507	726	6 046	19 553	137,4
Együtt	52 179	47 210	4 969	19 194	66 404	127,3

Szombathely **közterületeinek**, zöldfelületeinek kialakítását kezdetben a polgárosodás, a vasútfejlesztés és az azzal szorosan összefüggő ipartelepítés, majd a XX. század második felétől a modern nagyvárosi jellegű fejlesztések határozták meg. Az utóbbi időben a pihenést, kikapcsolódást, felüdülést szolgáló szabadtéri parkok, ligetek kiterjedése azonban csökkent a telekalakítások és beépítések következtében. 2006-ban a megyeszékhelyen 1,4 km² zöldterületet gondoztak, mintegy 220 ezer m²-rel kevesebbet, mint 5 esztendővel korábban. Néhány újonnan létesített, illetve felújított közösségi tér (Kalandvár játszótér kialakítása, Erdei tornapálya rendbe tétele) ellenére a játszótérek, pihenőhelyek száma fogy, kiterjedésük csökken.

Regionális kitekintésben a helyzet még így is viszonylag kedvezőnek mondható. A rendelkezésre álló adatok szerint Szombathelyen 2005-ben 115 játszótér létezett. Átlagos területük nagyjából 700 m²-ert tett ki. A Minden 14 éven aluli gyermekre mintegy 7 m² játszótér jutott, több mint a Nyugat-Dunántúl másik két megyeszékhelyén. Itt érdemes szólni arról, hogy Szombathelyen a védettség alatt álló zöldterületek nagysága eléri a 85 hektárt. Ezek közül kiemelendő a Kámoni Arborétum nemzetközi hírű, országosan védett természeti gyűjteménye. A mintegy 4 hektáron elterülő épített tájképi kert háromezer fás szárú növényt

foglal magában, ahol botanikai ritkaságokkal is találkozhatunk. A város tüdejének méltán nevezhető arborétum – melynek revitalizációja folyamatban van – különösen a havasszépék (Rhododendronok) virágzásakor rendkívül látványos.

A város területén szervezett módon és egységesen megoldott a keletkező szilárd **hulladékok begyűjtése** és kezelése. A lakások 98,4%-ából rendszeresen szállítják el a szemetet. A termelés és a fogyasztás bővülésével együtt azonban folyamatosan nő a hulladékok mennyisége. 2006-ban a városban 47 ezer tonna szilárd hulladékot szállítottak el, ezer tonnával többet, mint 5 esztendővel korábban. A hulladék közel 42%-a, azaz nem egészen 20 ezer tonna keletkezett a magánháztartásokban. Minden egyes lakos az év folyamán átlagosan 247 kg szemetet termelt.

Szombathelyen a levegő mérsékelten szennyezett, azonban időszakonként és pontszerűen az ipari és a közlekedési tevékenység következtében romlik a minősége. Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat manuálisan megfigyelt adatai szerint 2005-ben a nitrogén-dioxid, a kén-dioxid és az ülepedő por koncentrációja alapján külön-külön számított légszennyezettségi indexek megfelelő, kiváló illetőleg jó állapotról tanúskodtak.

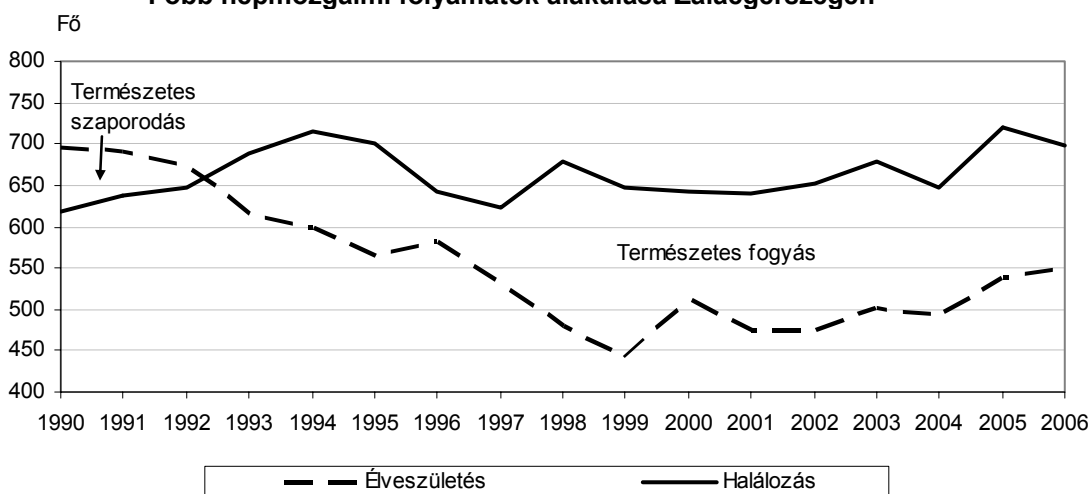
ZALAEGRSZEG VÁROS TÁRSADALMI-GAZDASÁGI JELLEMZŐI

Népesség, népmozgalom

Zalaegerszeg az ország negyedik legkisebb lélekszámú megyeszékhelye, 2006. december 31-én a megye lakosságának mintegy ötöde (61 898 fő) élt itt. Népsűrűsége (620 fő/km²) meghaladja a megyeszékhelyek (539 fő/km²) átlagát, illetve az nyolcszorosa a Zala megyei mutatóknak.

A népességszám alakulását, a lakosság korösszetételét nagymértékben befolyásolják a népmozgalmi események. A városban, valamint az ország többi megyeszékhelyén együttesen a 2002-2006 közötti időszakban ezen folyamatok megegyeztek, azok többnyire pozitívan alakultak. Zalaegerszegen öt év alatt a halandóság hullámzó volt, tendenciájában azonban kismértékű növekedés figyelhető meg. Ezt a kedvezőtlen folyamatot az élveszületések számának nagyobb mértékű növekedése ellensúlyozni tudta, így a népességfogyás üteme a 2002. évihez képest hatodával csökkent. A városban 2006-ban 550 gyermek született, a születési ráta (8,9 ezrelék) a megyeszékhelyek átlagától ugyan elmaradt, a Zala megyei értéknél azonban magasabb volt. A halálozási arány (11,3 ezrelék) mind a megyére, mind a megyeszékhelyekre jellemző értéknél kedvezőbb volt, 2006-ban 697-en hunytak el a városban.

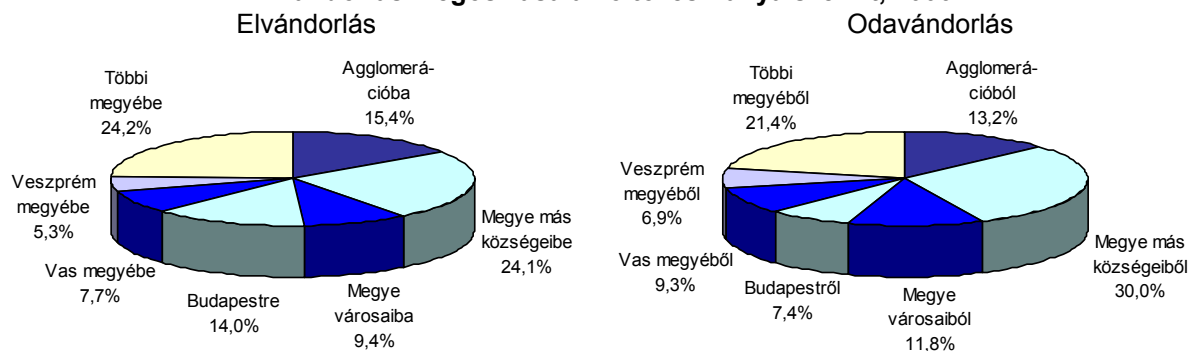
Főbb népmozgalmi folyamatok alakulása Zalaegerszegen

Zalaegerszeg vándorlási egyenlege a vizsgált időszakban – 2005. évet kivéve – pozitív volt, mértéke folyamatosan csökkent, majd azt követően a vándorlási nyereség ismét megközelítette a 2002. évi értéket. Az öt év átlagát tekintve a városban sokkal kedvezőbben alakult a be- és elvándorlás (1 000 lakosra vetítve évi 1,7 fő nyereséget tettek ki), mint a megyében, vagy a megyeszékhelyeken összességében.

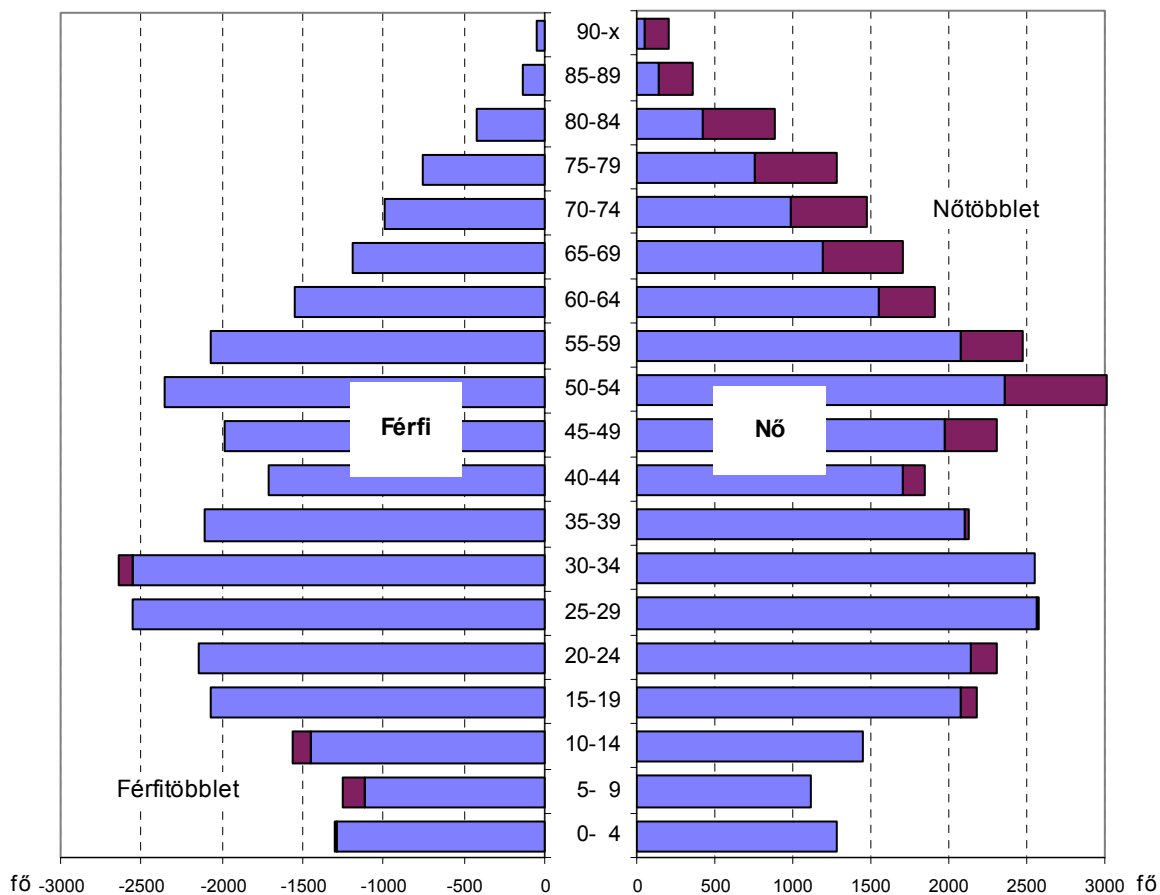
2006-ban a városba költözők száma 2 970 fő, az elvándorlók száma pedig 2 773 fő volt. A vándorlási nyereség (197 fő) az elmúlt évek csökkenő tendenciáját, majd a 2005. évi veszteséget követően kiugróan magas értéket ért el, ami főleg az ideiglenes jelleggel költözők számának növekedésével magyarázható. Az állandó jellegű költözések közül – az utolsó évet kivéve – az elvándorlás dominált.

A vándorlás megoszlása a költözés iránya szerint, 2006

A Zalaegerszegről elköltözők legnagyobb része (mintegy 1 100 fő) a megye községeibe, annak jelentős hányada (mintegy 40%-a) pedig az agglomerációba települt. A városközeli falvak közül legtöbbször Bocsföldre, Teskándra és Pethőhenyére költöztek. A város közvetlen közelébe jellemzően a fiatalabb (20-35 éves) korcsoportok települnek, akik valamilyen formában továbbra is kötődnek a városhoz (például ott van munkahelyük), azonban a nagyobb lakás iránti igényük, a kedvezőbb telekárak és a csendesebb környezet miatt felvállalják az ingázást. Az összes elköltöző mintegy tíz százaléka a többi nyolc zalai város valamelyikét, közel 400 fő pedig Budapestet választotta új lakóhelyéül. Nagy számban költöztek át a szomszédos Vas és Veszprém megyékbe is, azonban az innét érkezők száma ezt jelentősen meghaladta. Az odavándorlók több mint fele a megyén belülről érkezett, Budapestről pedig mintegy 220 fő települt át.

Zalaegerszeg város korfája 2006. december 31-én

A városban az elmúlt öt év természetes fogyását a vándorlási nyereség részben ellensúlyozni tudta, így a település lélekszáma a 2002. évihez képest 0,4%-kal (260 fővel) csökkent. A 18 megyeszékhely lakossága összességében ennél nagyobb mértékben, 1,2%-kal lett kevesebb.

A zalaegerszegi lakosság korösszetételét leíró korfa öregedő, fogyó népességet jelez, az alacsony születésszám miatt a fiatal korcsoportoknál keskeny, míg az idősebb korosztályoknál kiszélesedik. A nemek szerinti megoszlásra 40 éves korig többnyire a férfiak túlsúlya, valamint a két nem viszonylagos egyensúlya, majd ezen életkor felett egyre növekvő nőtöbbség a jellemző.

A népesség korösszetétel-változása az elmúlt években kedvezőtlenül alakult, öregedési folyamat jellemezte. A 14 éven aluliak száma 2002 óta 7,4%-kal csökkent, a 65 éven felülieké ugyanakkor a megyeszékhelyek átlagánál közel kétszer nagyobb mértékben, 11,8%-kal növekedett. A munkavállalási korú népesség csökkenése főleg a fiatalabb (20-35 éves), kisgyermekes családokra jellemző elvándorlással magyarázható. A város korszerkezete a többi megyeszékhelyéhez hasonló, az időskorúak részaránya azok átlagával megegyezik, az aktív népességé pedig kismértékben meghaladja azt.

A népesség főbb korcsoportok szerinti megoszlása

Megnevezés	0-14		15-64		65-x		Öregedési index	
	évesek aránya, %						2002	2006
	2002	2006	2002	2006	2002	2006		
Zalaegerszeg Megyeszékhelyek átlaga	13,8	12,9	72,6	71,9	13,6	15,2	98	118
	15,0	14,2	70,9	70,7	14,1	15,2	94	107

A főbb korcsoportok egymáshoz viszonyított arányából olyan mutatók képezhetők, melyek jól szemléltetik, hogy a lakónépesség öregedési folyamatának mely fázisát éli. A város tekintetében – az ország megyeszékhelyeihez hasonlóan, azonban azoknál kedvezőtlenebb mértékben – az öregedési index nagyfokú romlása figyelhető meg, a vizsgált időszak elején 100 gyermekkorú lakosra csupán 98 időskorú jutott, addig 2006-ban már 118.

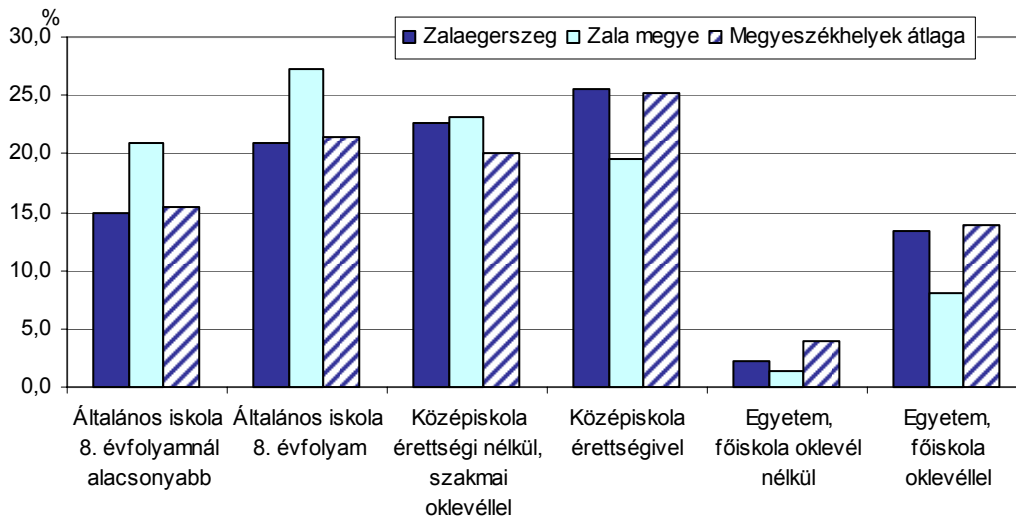
Az eltartottsági ráta függ a gyermek- és idős népesség, valamint a 15-64 éves népesség megoszlásától. Zalaegerszegen a mutató értéke valamivel a megyeszékhelyekre jellemző érték (41,5%) alatt maradt, száz felnőttkorúnak átlagosan 18 gyermeket és 21 időskorút kellett eltartania.

A lakosság iskolai végzettsége

A 2001. évi népszámlálási adatok alapján Zalaegerszeg lakosságának iskolázottsága jónak mondható, a 7 éves és idősebb népességből az általános iskolai végzettséggel, vagy esetleg még azzal sem rendelkezők aránya mind a megyeszékhelyek átlagánál, mind a megyei középértéknél alacsonyabb, a középfokú végzettségűeké pedig azoknál magasabb volt, a felsőfokúak tekintetében azonban csupán a megyeinél volt kedvezőbb a helyzet. A lakosság 1,4%-a az általános iskola első évfolyamát sem, míg több mint kéttizede legfeljebb a 8. osztályt végezte el. A népesség közel fele középfokú végzettségű volt, 23%-a szakmai oklevéllel, minden negyedik lakos pedig érettségivel rendelkezett. Az összes érettségizett

közel hattizede nő volt, míg az érettségi nélküli, szakmai oklevéllel rendelkezők között ugyanekkor a férfiak voltak túlsúlyban. A 7 éves és idősebb népesség 15,6%-a – mintegy 9 ezer fő – rendelkezett felsőfokú végzettséggel, ez az arány kismértékben elmaradt a megyeszékhelyek átlagától, a megyei értéknél viszont sokkal kedvezőbb volt. Ezer diplomás férfira 1 036 diplomás nő jutott.

A 7 éves és idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége, 2001. január 1.

Egy város, térség foglalkoztatottságát, gazdasági növekedését nagymértékben meghatározza a lakosság kvalifikáltsága. 2001-ben Zalaegerszegen az érettségizettek aránya valamivel magasabb, a diplomásoké viszont alacsonyabb volt a 18 megyeszékhely átlagánál. Azok rangsorában a város a hetedik, illetve Kecskeméttel egyetemben hátulról az ötödik helyet foglalta el. A foglalkoztatottak több mint harmada gimnáziumi, vagy szakközépiskolai érettségivel rendelkezett, míg közel háromtizedük szakmunkás, vagy szakiskolai végzettségű volt. A diplomások foglalkoztatottakon belüli részaránya 21,6%-ot tett ki.

Lakáshelyzet

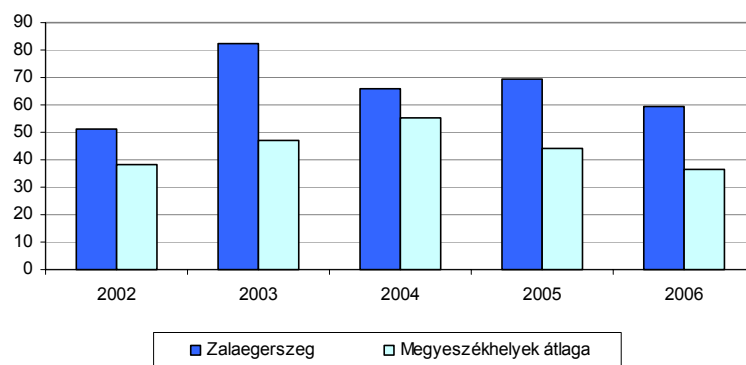
2006. év végén Zalaegerszeg **lakásállománya** meghaladta a 25 ezret, amely a megyében lévő lakások ötöde. 2002 és 2006 között a zalai megyeszékhely állománya 6,6%-kal gyarapodott, míg országosan a megyeszékhelyek átlagos növekedése 4% volt.

A lakások számának gyarapodása – párosulva a népesség fogyásával – javulást eredményezett a laksűrűségi mutatóban, mely érzékelteti, hogy a megfelelő élettér áll-e a családok rendelkezésére. Zalaegerszegen 2002-ben száz lakásra átlagosan 264 fő jutott, amely 2006-ban 247-re mérséklődött, ez azonban még így is a megyeszékhelyek között a legmagasabb, és a megyeinél (237) is nagyobb. 2002-ben az ország megyeszékhelyein átlagosan 245, 2006-ban viszont már 12-vel kevesebben éltek 100 lakásban.

A lakásállomány alakulását befolyásoló legfontosabb tényező az új építéssel létrehozott lakások számának változása, melyben a zalai megyeszékhely az ország többi megyeszékhelyéhez viszonyítva a középmezőnyben található: Öt év alatt a lakásépítések száma 16%-kal növekedett Zalaegerszegen, míg a megyeszékhelyeken átlagosan enyhe

visszaesés tapasztalható. Az épített lakások összetételében is szembetűnő változás figyelhető meg, mely főként az építési cél, valamint az építetők személyét érinti. Az elmúlt években az újonnan átadott lakások egyre nagyobb hányadát gazdasági szervezetek építették értékesítési céllal. 2006-ban Zalaegerszegen átadott új otthonok több mint héttizedének (a megyeszékhelyeken átlagosan 53%) volt gazdasági szervezet az építetője, mely 2002. évihez viszonyítva 22 százalékpontos aránynövekedést jelent. Hasonló nagyságrendű a változás az értékesítésre történő építések területén is, 2006-ban a lakások 73%-a ezzel a céllal készült. Az építetők kör, az építési cél, illetve a tömörszerű lakásépítések változásának következtében az átlagos lakásnagyság folyamatosan csökkent. A 2006-ban átlagosan 71 m² alapterületű lakások épültek a városban, 11 m²-rel kisebbek mint öt évvel korábban.

10 000 lakosra jutó lakásépítés

A lakásépítés alakulását legszembetűnőbben az épített lakások 10 000 lakosra jutó száma fejezi ki. A zalai megyeszékhelyen 2006-ban a mutató értéke elérte a 60-at, mely a megyeszékhelyek átlagának több mint másfélszerese volt. A vizsgált mutató alapján felállított csökkenő sorrendben Zalaegerszegnek az előkelő 2. helyet foglalta el.

A legjelentősebb változás a lakások tulajdonviszonyait érintette. Az 1990-es népszámlálási adatok szerint a város lakásállományának mintegy ötöde volt önkormányzati tulajdonban, mely 2001-re 3%-ra apadt. 1997-ben Zalaegerszeg megalkotta 10 évre szóló lakáskonceptióját, mely többek között célul tűzte ki az önkormányzati bérlakások számának növelését, komfortosabbá tételét. 2006. év végén 1012 önkormányzati bérlakást tartottak nyilván a városban, mely új lakások építésével, illetve használat vásárlásával valósult meg, s ez 15%-os növekedést jelez 2002-höz képest. Ezzel a növekedéssel az önkormányzati tulajdonú lakásbérlmények aránya meghaladta a 4%-ot, mely a megyeszékhelyek átlagánál másfél százalékponttal alacsonyabb. A vizsgált öt évben 128 bérlakást építetett az önkormányzat, mellyel javult a lakások korösszetétele, komfortfokozata. A polgármesteri hivatal adatai szerint 2006-ban az önkormányzati bérlakások több mint fele összkomfortos, mintegy harmada komfortos, közel tizede komfort nélküli, s mindössze 2%-a volt szükséglakás. Az összkomfortos és komfortos lakások száma és aránya az elmúlt években folyamatosan növekedett. Hasonló a változás a lakások szobaszám szerinti összetételének alakulásában is. Az évtized elejétől folyamatosan csökkent az 1 szobás lakások száma és aránya, ezzel párhuzamosan viszont emelkedett a másfél, valamint a 2 szobásaké. Ennek oka, hogy a szanálások elsősorban a komfort nélküli 1 szobás lakásokat érintették, míg az építkezések, vásárlások során ennél nagyobb szobaszámúak kerültek önkormányzati tulajdonba.

Az önkormányzati lakások számának növekedésével párhuzamosan a fenntartott lakóépületek száma is emelkedett. 2006-ban 225 lakóépület tartozott a város kezelésébe,

5%-kal több mint öt évvel korábban, a lakóházak karbantartására fordított kiadás pedig megközelítette a 26 millió forintot.

Infrastrukturális jellemzők, ellátó rendszerek

A társadalmi-gazdasági fejlődés egyik meghatározó eleme a **közművel** (villany, vezetékes ivóvíz, közcsatorna, vezetékes gáz) való ellátottság alakulása. Az elmúlt évtizedben felgyorsult fejlesztések nyomán dinamikusan fejlődött a lakásállomány közművekkel való ellátottsága. A külterületek, zártkertek folyamatos közművesítésének köszönhetően 2002 és 2006 között a háztartási villamosenergia fogyasztók száma 7%-kal emelkedett Zalaegerszegen, s egy fogyasztóra átlagosan 1630 kWh fogyasztás jutott. Az utak, járdák biztonságosabb használatát 9,5 ezer közvilágítási lámpa szolgálta.

Zalaegerszegen a közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza ugyanebben az időszakban közel 30%-kal emelkedett, melynek eredményeként 2006. év végén meghaladta a 280 kilométert. A megyeszékhelyeken átlagosan ezen időszak alatt közel tizedével nőtt a hálózat hossza. 2006. év végén 100 lakásból 90-ben volt közüzemi vezetékes ivóvíz, amely a megyeszékhelyek átlagánál 7 százalékponttal alacsonyabb.

A közüzemi ivóvízvezeték hálózattal párhuzamosan, de annál kisebb mértékben emelkedett a közcsatornával való ellátottság is. A vizsgált időszak alatt valamivel több mint ötödével nőtt a szennyvízcsatorna-hálózat hossza, s így 2006. év végén a zalaegerszegi lakások háromnegyede rácsatlakozott a hálózatra. Az elmaradás mégis számottevő, hiszen ez az ellátottsági arány az ország megyeszékhelyeinek átlagánál több mint 10 százalékponttal alacsonyabb. A növekedések ellenére a közműöllő „nem záródott”, hiszen 2006-ban egy kilométer közüzemi ivóvízvezeték-hálózatra Zalaegerszegen 643 méter közüzemi szennyvízcsatorna jutott, mely a megyeszékhelyek átlagánál kissé kedvezőtlenebb.

A vezetékes gázzal való ellátottság is dinamikusan fejlődött. 2002 és 2006 között a gázcsőhálózat hossza 7%-kal növekedett, emellett a felfutó lakásépítések nyomán mind többen kötöttek rá a hálózatra. 2006. végén a zalai megyeszékhely háztartási gázfogyasztónak száma meghaladta a 24 ezret, s a fogyasztók 80%-a már nem csupán főzésre használta, hanem ezzel is fűtött, mely arány a megyeszékhelyek átlagánál 11 százalékponttal magasabb.

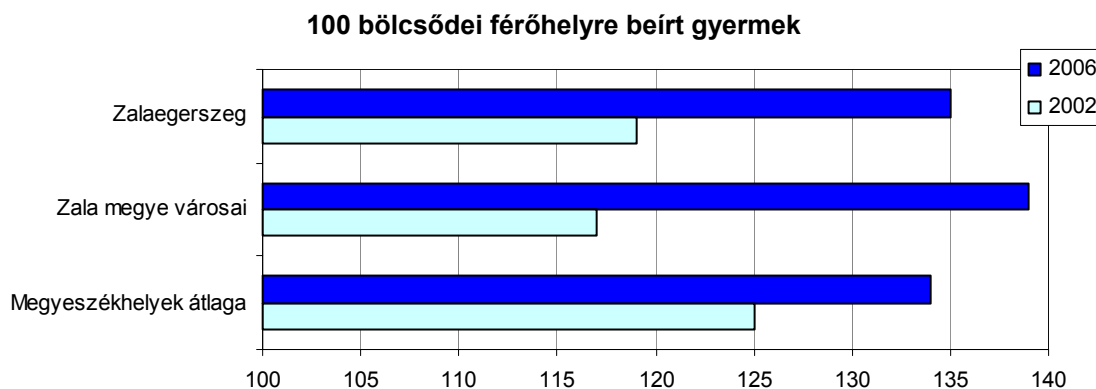
Évről-évre folyamatosan emelkedik a szervezett hulladékgyűjtésbe bevont területek aránya. 2006-ban a zalaegerszegi lakások 96%-a tartozott e kategóriába (ez a megyeszékhelyek átlagánál valamivel kedvezőbb), s mintegy 13 ezer tonna hulladékot szállítottak el.

Az infrastruktúra fontos pontja a **telefonnal való ellátottság, illetve a kábeltelevízió léte**. Az elmúlt években az országosan tapasztalható csökkenés ellenére e területen is fejlődés történt, melynek eredményeként 2006-ban Zalaegerszegen átlagosan 420 távbeszélő fővonal jutott 1000 lakosra, 30%-kal több mint öt évvel korábban, s a megyeszékhelyek átlagát is 46-tal meghaladta. A telefonellátottságon belül is az ISDN vonalak területén tapasztalható nagyarányú növekedés. 2006-ban 113 ISDN vonal jutott 1000 lakosra, mely közel másfélszerese a megyeszékhelyek átlagának és közöttük a legjobb. Kábeltelevíziós összeköttetéssel több mint 20 ezer lakás rendelkezett, 1000 lakosra

átlagosan 325 bekapcsolás jutott, mely a megyeszékhelyek csökkenő sorrendjében a 8. helyet jelentette.

A kommunikációs eszközellátottság területén tovább folytatódott a szélessávú internet térhódítása. A Nemzeti Hírközlési Hatóság legfrissebb adatai szerint Zalaegerszegen a szélessávú internettel rendelkezők száma meghaladta a 8 ezret, melyből a lakossági előfizetések aránya több mint 80%-os volt.

Az 1990-es években még 400 körüli férőhely volt a zalai megyeszékhely **bölcsődéiben**, azonban a születésszám visszaesése miatt több bölcsődét bezártak a városban, melynek eredményeként 2006-ban 280 férőhellyel 4 bölcsőde fogadta a csöppségeket.

2002 és 2006 között a bölcsődei férőhelyek száma nem változott a városban, azonban a beíratott gyermekek száma ugyanekkor 15%-kal növekedett. Ennek következtében a bölcsődék zsúfoltsága nőtt, 100 férőhelyre a 2002. évi 119-cel szemben már 135 apróságot írtak be.

Napjainkban egyre fokozódik a **szociális ellátás** szerepe, illetve jelentősége. Ennek egyik területe az idősekről, a tartósan betegekről, valamint a hajléktalanokról való gondoskodás, melynek megnyilvánulási formái többek között a különböző jellegű szociális és egészségügyi tartós bentlakásos illetve átmeneti otthonokban, valamint átmeneti elhelyezést nyújtó intézményekben történő ellátás, elhelyezés. Ezen intézmények döntő többsége azonban nem csak a városban élők gondjain kíván enyhíteni, hanem ellátási területe a megyére is kiterjed. 2006-ban 808 férőhellyel, 7 tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény működött Zalaegerszegen, ahol a férőhelykihasználtság 96% volt. Az időskorúak otthonán túl a fogyatékosok, a pszichiátriai valamint a szenvedélybetegek gondozását, ellátását is 1–1 intézményben biztosítják. Zalaegerszegen a hajléktalanokat egy 30 fős nappali melegedő, egy 40 fős átmeneti szállás, és egy 30 fős éjjeli menedékhely is szolgálja. Az időskorúak nappali ellátását 3 intézmény biztosította, ahol naponta átlagosan 138 fő ellátásáról, hasznos szabadidő eltöltéséről gondoskodtak. A népesség előregedésével párhuzamosan (az intézményi kereteken túl) egyre nagyobb feladatot ró az önkormányzatokra a szociális étkeztetés, valamint a házi segítségnyújtás megoldása. 2006-ban Zalaegerszegen közel 600 fő ellátásáról gondoskodtak, s döntő többségük (közel 80%) a napi étkezést vette igénybe. A napi ellátás körébe tartozik a népkonyha is, ahol a napi átlagos forgalom 90 fő volt.

Az **egészségügyi alapellátás** felnőtt- és háziorvosi körzetekben folyik, melyek száma az elmúlt években számottevően nem változott. 2006-ban 22 felnőtt és 12 gyermek körzetben együttesen 37 orvos látta el a betegeket. Egy háziorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma Zalaegerszegen 1 673 fő volt, mely a megyeszékhelyek átlagánál közel

300-zal magasabb. 2006-ban az orvosok együttesen mintegy 430 ezer esetben látták el a betegeket (a rendelőkben és az otthoni látogatások alkalmával), 14%-kal többször, mint 4 évvel korábban.

Zalaegerszegen 1848 óta működik **kórház**, melynek tulajdonosa a megyei önkormányzat. A kórházi osztályok gyógyító tevékenysége megyei kórház jellegéből adódóan sokrétű, mely több esetben „átlépi” a megyehatárt; pl. a szívsebészeti centrum létrehozásával a kardiológiai betegek komplex ellátása valósult meg. A 2007. évi átszervezések előtt a megye lakosságának több mint 40%-a tartozott ellátási körébe, és a működő ágyak száma 1200 felett volt. 2006. év végén 10 000 lakosra 189 működő kórházi ágy jutott, mely a megyeszékhelyek átlagánál 29-cel magasabb. (Az egészségügyi reform után, mint súlyponti kórház szerepel.) Az ápolási időtartam folyamatosan csökkent, s így 2006-ban egy beteg átlagosan 7,4 napot töltött kórházban, amely a megyeszékhelyek átlagánál kissé magasabb.

A kórházak fontosabb mutatói

Megnevezés	10 000 lakosra jutó működő kórházi ágy		Ágykihasználás, %		Ápolás átlagos időtartama, nap	
	2002	2006	2002	2006	2002	2006
Zalaegerszeg	197	189	77,1	70,6	8,5	7,4
Megyeszékhelyek átlaga	157	160	78,5	71,5	7,5	6,8

A város **oktatási** hálózata és rendszere az utóbbi években jelentősen módosult átrendeződött. Ennek oka a gazdaságossági szempontokon túlmenően a csökkenő gyermeklétszám. Az óvodák ún. integrált keretek között működnek, mely székelyóvodákból és tagóvodákból, óvodai csoportokból áll. A zalaegerszegi óvodákba továbbra is járnak a környező településekről gyermekek, mely elsősorban a szülők munkahelyre történő ingázásának a következménye. 2006-ban a zalai megyeszékhelyen 18 óvodai feladatellátási hely működött, ahol öt év alatt a férőhelyek száma több mint 100-zal csökkent. Mivel ez utóbbi erőteljesebb volt a gyermeklétszám fogyásánál, az intézmények kihasználtsága növekedett; 2006-ban 100 férőhelyre 98 gyermeket írtak be a szülők, 4-gyel többet mint 2002-ben.

Az általános iskolai oktatásban is jelentős szerkezeti átalakítás történt. Létrejött az ún. székely intézmények, melyekhez tagiskola tartozik, de néhány iskola (a peremkerületekben, valamint a speciális nevelést végzők) megtartotta „önállóságát”. 2006-ban Zalaegerszegen 13 általános iskolai feladatellátási helyen közel 5 ezer gyermeket (a megyei ötöde) oktattak. 1000 lakosra 77 tanuló jutott, 6-tal kevesebb, mint a megyeszékhelyek átlaga. Egy osztályban átlagosan 22 diák tanult. A naponta bejáró diákok aránya, megközelítette a 20%-ot, mely a megyeszékhelyekénél 7 százalékponttal magasabb. Az iskolákban 480 főállású pedagógus végezte az oktató- nevelői munkát.

A középfokú oktatásban az utóbbi tíz évben történt átalakulásnak köszönhetően jelentősen meghosszabbodott a tanulási idő. Létrejött a 6 és 8 osztályos gimnáziumi osztályok, a szakközépiskolákban elterjedtek az 5. és 6. évfolyamok, illetve a három éves szakmunkásképzést felváltotta a négy évfolyamos szakiskolai oktatás. 2006-ban Zalaegerszegen 14 középiskolai feladatellátási hely volt, közülük 5 gimnáziumi, 9 pedig szakközépiskolai. A tanulók száma a vizsgált időszakban enyhén emelkedett (6 056 fő), így 2006-ban egy osztályban átlagosan 27–28 gyerek tanult.

Az általános, valamint a középiskolákban tanulók 1000 lakosra jutó száma ellentétes irányban változott az elmúlt években. A 14 év alatti népesség, valamint a 6 és 8 osztályos gimnáziumi osztályok elterjedéséből adódóan a mutató értéke az általános iskolások esetében 12 fővel csökkent, míg a középiskolákban nem változott. 2006-ban 77 általános, és 98 középiskolás tanuló jutott 1000 lakosra a megyeszékhelyen.

A középiskolákban a más településekről bejárók aránya jelentős. Zalaegerszegen meghaladta a 40%-ot, mely 4 százalékponttal magasabb, mint a megyeszékhelyeken átlagosan.

2006-ban 8 szakiskola és speciális szakiskola volt Zalaegerszegen, ahol 62 osztályban 1 378 tanuló folytatott tanulmányokat.

A felsőfokú oktatást a nagyobb városok (Budapest, Pécs) egyetemeinek, főiskoláinak kihelyezett képzései nyújtják. 2006-ban felsőoktatásban (nappali, esti, levelező, távoktatás) 2 060 fő vett részt a városban, melyből a nappali tagozatosok aránya meghaladta a 70%-ot. Legnagyobb hallgatói létszámmal (az 1971-ben egy tanulócsoporthal létrehozott) Budapesti Gazdasági Főiskola Pénzügyi és Számviteli Főiskolai Kar Intézete bír, az alapképzésben részt vevők száma több mint 1 300. 1990-ben a Pécsi Tudományegyetem Egészségügyi Főiskolai Kar „bábáskodásával” gyógytornász szakon megindult az egészségügyi főiskolai képzés. A szakok bővítésével (pl. diplomás ápoló, egészségbiztosítás) a 2004/2005-ös tanévben a hallgatói létszám meghaladta a 600 főt. 2002. szeptemberében elindult Zalaegerszegen a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gépészmérnöki Karának kihelyezett képzése. 2001-ben Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Közgyűlése létrehozta a „Zalaegerszeg Felsőfokú Oktatásáért Közalapítványt”, melynek fő célja, hogy anyagi és szellemi segítséget nyújtson a városban működő felsőfokú oktatási intézményeknek.

A város egyik legjelentősebb **kulturális bázisa** a könyvtár. 2006-ban 4 helyen működött az önkormányzat fenntartásában, ahol 405 ezer kötet állt az olvasók rendelkezésére. 1000 lakosra átlagosan 6 550 könyvtári egység jutott, 1 023-mal több, mint a megyeszékhelyek átlaga. A beiratkozott látogatók száma 2006-ban meghaladta a 12 ezer főt, s egy olvasó átlagosan 24 kiadványt kölcsönzött ki. Az önkormányzati fenntartásúakon túl 111 ezer kötetel 5 könyvtár (felsőoktatási, munkahelyi) fogadja még az olvasni, művelődni vágyókat, ahol 2 500 beiratkozott olvasót regisztráltak.

Zalaegerszegen három muzeális intézmény volt 2006-ban, ahol 36 kiállítást tartottak. Itt található a „Göcseji Falumúzeum”, az ország első szabadtéri múzeuma; valamint az ország egyetlen „Olajipari Múzeuma”. A kiállításokat közel 90 ezer látogató tekintette meg, egy tárlatot átlagosan 2 500-an láttak. A látogatók száma öt év alatt mintegy 40%-kal emelkedett a zalai megyeszékhelyen.

A szórakozást, a szabadidő hasznos eltöltését számtalan intézmény, illetve rendezvény biztosítja. A kultúra egyik „fellegvára” az állandó társulattal működő Hevesi Sándor Színház, valamint a „Griff Bábszínház”. 2006-ban 401 színházi előadást tartottak, amit közel 103 ezer néző látott. Kulturális rendezvény több mint 500 volt a zalai megyeszékhelyen, melyeken 300 ezren vettek részt.

Az elmúlt években megkezdődött, illetve napjainkban is folyik a közigazgatás korszerűsítése, több intézményt összevontak, illetve régiós irányításba szerveztek. A zalai hivatalok központja az esetek döntő többségében Győrben van, de Szombathely is jóval nagyobb szereppel bír mint Zalaegerszeg. Az eddigi átszervezések során mindössze a „Nyugat-Dunántúli Regionális Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság” székhelye van a zalai

megyeszékhelyen. A hivatalok mindegyike kisebb-nagyobb szervezeti egységgel képviseli magát a többi megyeszékhelyen is.

Gazdasági szerkezet, vállalkozási környezet

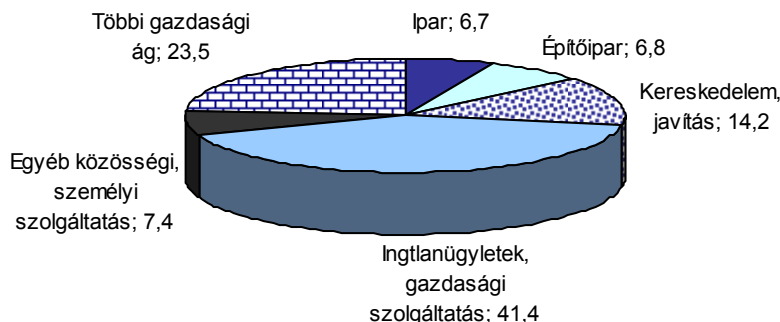
A város gazdasági szerkezetének jelenlegi állapota, az elmúlt másfél évtizedre jellemző intenzív átrendeződés következménye. Az 1990-es évtized elején megszüntetett, főként a fővárosi nagyvállalatok vidékre telepített egységeinek felszámolása következtében, dinamikus vállalkozási hullám indult meg Zalaegerszegen. 2006-ban 10,4 ezer regisztrált gazdasági szervezet volt a városban, melyen belül a vállalkozások száma megközelítette a 9,7 ezret. Ez utóbbiak száma öt év alatt 2,4%-kal emelkedett.

A **regisztrált gazdasági szervezetek** 36%-a társas vállalkozásként, 57%-a pedig egyéni vállalkozásként volt bejegyezve. Zalaegerszegi székhellyel 27 részvénytársaság működött. A társas vállalkozások kétötöde korlátolt felelősségű társaság, 45%-a pedig betéti társaság volt.

A vállalkozási sűrűség mutatószáma (168) jelzi, hogy Zalaegerszeg az ország megyeszékhelyeinek rangsorában a csökkenő sorrendet figyelembe véve a kedvező 8. helyen áll. 2006-ra az 1000 lakosra jutó jogi személyiségű vállalkozások száma 27-re nőtt, mely 6-tal nagyobb az öt évvel korábbinál. A megyeszékhelyek átlagától ugyanakkor elmaradt a mutatószám. Zalaegerszegen 1000 lakosra 60 társas vállalkozás jutott, mely azonos volt a megyeszékhelyek átlagával, öt év alatt itt is emelkedés volt jellemző.

Zalaegerszegen nem jellemző az ún. nagyfoglalkoztatók jelenléte. A megyeszékhelyen bejegyzett gazdasági szervezetek közül kiemelkedik a Zala Volán Zrt., a ZALAKERÁMIA Zrt., a PANNONTEJ Zrt., de a nem megyei székhelyű, többnyire betanított munkaerőt foglalkoztató FLEXTRONIX Zrt. szerepe is számottevő. Jelentősebb munkaerőt foglalkoztat még a WEST HUNGARY CONSULTING Gazdasági Szaktanácsadói Kft., vagy a GARTNER INTERTRANS Hungária Nemzetközi Szállítmányozási Kft. is. A város foglalkoztatásában további fontos szerepet játszanak a nyomdaipar, az autókereskedelem, a szerszámgyártás, az építőipar, a kereskedelem és vendéglátás területén tevékenykedő vállalkozások is.

Regisztrált vállalkozások aránya gazdasági áganként, 2006

2005-ben 105 **külföldi érdekeltségű** vállalkozás működött a városban, a megyében jelen lévők mindössze 15%-a. Ezek kétharmada kizárólagos, több mint negyedük többségi külföldi tulajdonnal rendelkezett, míg minden 12.-ben dominált a hazai tőke. 23%-uk a kereskedelem, javítás, 22%-uk az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás gazdasági ágba

fektetett be. A mezőgazdaságban a vállalkozások 12%-a tevékenykedett, s számottevő volt még a feldolgozóipar egyes ágazataiba befektetett külföldi tőkével rendelkezők száma is.

A gazdasági szervezetek **gazdasági ágankénti** összetétele a megyeszékhelyek átlagához hasonlóan alakult. Az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás gazdasági ágban a legmagasabb az arányuk, 41,4%. A második legnagyobb csoportot a kereskedelem, javítás képviselte, az itt regisztrált cégek hányada 14,2%. A mezőgazdasági, az egyéb közösségi szolgáltatások, és a szálláshely szolgáltatás területén tevékenykedő vállalkozások száma magasabb, az oktatásban és egészségügyben jelenlévőké pedig alacsonyabb volt a megyeszékhelyek átlagánál.

A Zalaegerszegen működő vállalkozások több mint kilenctizede 10 főnél kisebb létszámot foglalkoztatott. A 10–19 fős vállalkozások aránya 2,7% volt, az ennél nagyobbak részesedése pedig 2,4%-ot tett ki. Az öt évvel korábbihoz viszonyítva jelentősebb változás nem történt, minimális átrendeződés figyelhető meg a nagyobb létszám-kategóriák irányába. A részarány emelkedés a 10-19 és a 20-49 fős szervezetek kategóriájában volt jellemző.

A működő társas vállalkozásoknál viszont már eltérő arányok figyelhetők meg egyes létszám-kategóriáknál. Ennél a szervezeti formánál a 10 főnél kisebb foglalkoztatók aránya Zalaegerszegen 83,4% volt 2005-ben, mely 2002-höz képest csökkent. Az átrendeződés a nagyobb létszám-kategóriákat érintette leginkább.

A városi székhelyű szervezetek 2006-ban 21,6 milliárd forint értékű **beruházást** valósítottak meg, mely a megyei teljesítményérték valamivel több mint fele. A beruházások teljesítményértéke a régió megyeszékhelyei közül Zalaegerszegen volt a legalacsonyabb, Szombathelyen ennek két és félszerese, Győrben pedig 14,7-szerese volt. Az épületek és egyéb építmények építése a városban 36%-ot tett ki, mely megyei szinten megközelítette az 55%-ot. A gépek, berendezések járművek beszerzésében a hazai beszerzések domináltak, hasonlóan a megyében jellemzőhöz.

A beruházások gazdasági ágankénti összetételét tekintve legnagyobb hányaduk (23%-uk) a szállítás, raktározás, posta és távközlés realizálódott, melynek több mint 60%-a gép, berendezés és jármű beszerzése volt, nagyjából belföldi forrásból. Az iparban a megyeszékhelyen bejegyzett szervezetek által megvalósított beruházások 15%-a valósult meg, ezen belül több mint kilenctizedük a feldolgozóiparban. A jelzett gazdasági ágban 2,8-szer többet fordítottak gépbeszerzésre, mint épületek építésére, ezen belül a feldolgozóiparban a különbség 3,6-szeres volt.

Az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás területén, valamint az egészségügyben 8–9% közötti volt a beruházásokból való részesedés, az előbbi esetben az épületek építése, az utóbbiban a gépbeszerzés (főként a megyei kórház új szárnyának berendezése miatt) volt a gyakoribb. A megyeszékhely befektetéseire jellemző adatok nem tértek el számottevően a megyei arányoktól.

A főbb nemzetgazdasági ágak jellemzői

A **mezőgazdasági tevékenység** szerepe és jelentősége ma már nem számottevő a város életében. A korábbi struktúra felbomlását követően Zalaegerszegen gyors ütemben szaporodtak ugyan a mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó vállalkozások, súlyuk azonban egyre kisebb lett a gazdasági életben. Az 1990-es évek elejétől a privatizáció, a kárpótlás, a gazdasági élet átalakulása magával hozta a mezőgazdaság szerepének

változását is. 2006-ban a vállalkozások száma 307 volt, melyek a foglalkoztatásban sem töltöttek be igazán markáns szerepet, hiszen az összes gazdasági szervezet mindössze 3,2%-a tartozott ide.

A városban működő, főként jogi személyiségű vállalkozások a szántóföldi növénytermesztés, állattenyésztés, de a vadgazdálkodás területén is tevékenykednek, kihasználva a zalai táj adottságait, a föld termőképességét, valamint az időjárási viszonyok előnyeit. A zalai erdők kedvező vadállománya jól szolgálja a vadásztatási tevékenységet, a vadfeldolgozást, melyek nemzetközi hírnevet szereztek a városnak és a megyének egyaránt.

Zalaegerszeg közigazgatási területe jelenleg 9 985 hektár, melynek több mint negyede beépített. A dombos, lankás, tagolt szerkezetű szabad terület többsége szántó, de számottevő a rét és az erdő hasznosítás is. A 2000. évi Általános Mezőgazdasági Összeírás alapján a földterületet használók mintegy 63-63%-a szántót és szőlőt, 68%-a konyhakertet, mintegy felük gyümölcsöst is használt önállóan, vagy több művelési ágban is tevékenykedett.

Az összes művelt terület közel 60%-a mezőgazdasági terület, de igen számottevő, több mint 15%-os volt az erdők aránya is. A mezőgazdasági földterület ekkor 6 562 hektár volt, melynek mintegy 70%-a szántó. A gyepek aránya megközelítette az egyötödöt, a többi művelési ág nagysága viszont nem volt számottevő. Így a város területén sem jelentősebb szőlő, sem gyümölcsös ültetvények nem találhatók, igaz a környező falvakban nagy kiterjedésű gyümölcsösök biztosítanak az itt élőknek is időszakos munkalehetőséget. A szántóföld aranykorona értéke hektáronként megközelíti a 16-os értéket, ez azonban igényes növények termelésére nem igazán alkalmas. A gyümölcsösöknél már jóval kedvezőbb az érték, amely 52, a szőlőknél pedig 35 aranykorona volt.

A város viszonylag nagy területen helyezkedik el, a koncentrált városi belterületet 12 egyéb belterület övezi, a mintegy háromszor annyi külterületi résszel, ahol még ma is hagyománya van a hobbikerteknek. A peremkerületekben, a néhány évtizede még közigazgatásilag önálló városrészekben, esetenként még ma is megélhetési forrás a mezőgazdaság, de jövedelem kiegészítő szerepe vitathatatlan. A földtől, falutól teljesen elszakadni nem tudó városi, többnyire tömbházakban élő emberek számára a kiskertek, szőlők, gyümölcsösök művelése az egyik legintenzívebb kikapcsolódási forma.

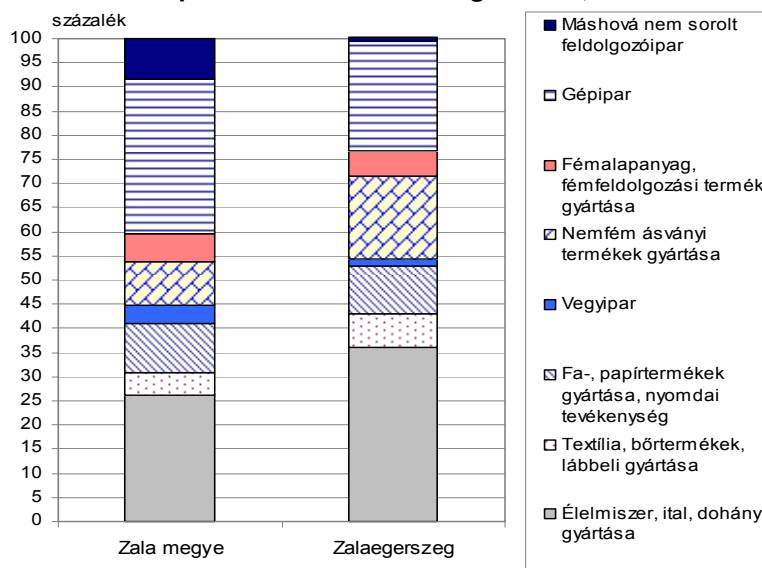
A város fokozódó terjeszkedése, illetve a többnyire kedvezőtlen adottságú termőföldek miatt várhatóan tovább csökken a mezőgazdaság szerepe a városban élők körében, melyhez a megváltozott életforma is hozzájárul. Zalaegerszeg közigazgatási határain belül jelenleg is kisebb a mezőgazdaság jelentősége, mint akár egy évtizeddel korábban.

Az ipari termelés az elmúlt évtizedben kisebb-nagyobb ingadozást mutatott, mely számos tényező együttes (pozitív és negatív) hatásának a következménye. Ezek közül a nagy arányú szervezeti átalakulás, az ehhez kapcsolódó privatizáció, ennek nehézségei, a külföldi tőke beáramlása, a válságágazatok tovagyűrűző hatásai, az igazi húzóerő hiánya említhetők. A változatos tulajdonosi struktúra kialakulása mellett az üzemi méretek is jelentősen átalakultak. A korábbi nagy- és középvállalatok (pl. Alumíniumipari Gépgyár, ruhagyár, Zalahús, MOM, Caola stb.) dominanciája megszűnt, sok esetben ezek „romjain” alakultak kisüzemek, kisvállalkozások.

A 49 főnél többet foglalkoztató, zalaegerszegi székhelyű üzemek adatai szerint a város ipari termelése gyakorlatilag a feldolgozóiparra, azon belül is az élelmiszeriparra koncentrálódik. 2007-ben a vállalkozások közel 60 milliárd forint produktumot hoztak létre (ez a megyei termelés 40%-át is meghaladta), melynek több mint harmada az élelmiszeripar területén realizálódott. Az élelmiszeriparban a Pannontej szerepe kiemelkedő, akik a hazai

ellátáson felül a kiváló tejtermékeik, sajtjaik egy részét exportálják. Az ágazatot nagyságrendben a gépipar követi, amely a városi teljesítmény negyedét képviselte (a megyeszékhelyen előállított ipari termelési érték ennél jóval magasabb, mivel a Flextronics gyáregységének – aki egyben a legnagyobb munkaadónak számít a környéken – székhelye nem Zalaegerszeg, így az nem szerepel a fent említett adatok között). Az előállított termékek 60%-a hazai piacra kerül, exportra 22 milliárd forint értéket termeltek a zalaegerszegi székhelyű ipari vállalatok. Az exportértékesítésből a gépipar 40, az élelmiszeripar 20%-kal részesedik. A megye ipari foglalkoztatottainak közel ötöde a város ipartelepein dolgozott, ezen belül 95%-ukat a feldolgozóipar foglalkoztatta.

Az ipari termelési érték megoszlása, 2007

Az önkormányzat egyik fontos törekvése, hogy munkahelyeket teremtsen, üzemeket, vállalkozókat „csábítson” a városba. Ennek egyik megnyilvánulási formája **ipari parkok** kialakítása, illetve létrehozásában való segítség. A városban jelenleg 3 ipari park található, ezek közül legrégebbi a Zalaegerszegi Ipari Park, melyet a Flextronics megvásárolt, és új üzemek építésével, beszállítóinak idetelepítésével jelentősen hozzájárul a város és környékének foglalkoztatottságához. A cég saját finanszírozásában a közelmúltban került átadásra egy elektronikai tanműhely, ahol magas színvonalon képezik a jövő szakembereit. A 16 hektáros Déli Ipari Park üzemeltetője a Zalaegerszegi Városfejlesztő Zrt. Az egyik legnagyobb üzem a Reneszánsz Kőfaragó Kft. mellett még 2 vállalkozásnak van itt gyáregysége. A város keleti övezetében, a Ganz Mávag egykori telephelyén alakult meg a Ganz Ipari Park, ahol 10 hektáros területen 12–15 kis- és közepes vállalkozás működik. Mivel mindhárom ipari park gyakorlatilag megtelt, a város északi területén 41 hektáron kialakításra, illetve 2007-ben átadásra került az ipari park címre pályázó „Ságodi ipari zóna”, ahova elsősorban logisztikai és feldolgozóipari cégek betelepülését várják.

Zalaegerszeg **építőipari** szervezeteire leginkább az elaprózottság jellemző. A megyében működő 50 fő feletti szervezetek fele, 7 található a megyeszékhelyen, teljesítményük a megyeiek 56%-át tette ki. A 2007-es árbevételüket tekintve közülük kiemelkedik a Colas Dunántúl Zrt., illetve az építőipar területén komoly hagyományokkal rendelkező ZÁÉV Zrt.

A volumen visszaesést ebben a létszám-kategóriában is a korábbi időszakban gyorsan bővülő, a termelés jelentős hányadát jelentő út- és autópálya építések csökkenő üteme okozta. Bár itt a hidak, alagutak, különböző közművek, út, vezetékek építése tette ki a

volumen közel kétharmadát, az épületek építése a lakáspiaci tényezők változásával összefüggésben csak a termelési érték maradék részét adta. Érzékenyen hatott az építőipari piacra a 2006-ban megszűnő címzett költségvetési támogatások hiánya, illetve az európai uniós pályázatok belépésének késése. Ezen gazdaságélénkítő tényezők elmaradása kihatott a megkötött szerződésállományok nagyságára is, ahol az egyes cégek profiljától függően az előző éveknél kisebb szerződéskötések történtek.

Zalaegerszegen félezernél is több gazdasági szervezet foglalkozott építőipari tevékenységgel, többségük 1–2 fős betéti társaság, valamint kissé nagyobb létszámú korlátolt felelősségű társaság volt. A főként csak magukat foglalkoztatók az összesnek 56%-át tették ki, de a legalább még egy alkalmazottal együtt dolgozók is 9%-kal részesedtek. A szervezetek kétharmadát kitevő vállalkozások termelésének súlya nem volt ugyan jelentős, de társadalmi szerepük annál nagyobb, mivel biztosítják az elsősorban a lakosság közvetlen igényeit kielégítő hiányszakmának minősülő munkák elvégzését. Létszámukat tekintve minden 10. szervezet 3-4 fővel dolgozott, melyek többnyire korlátolt felelősségű társaságként működtek. Hasonló arányt képviseltek az 5–9 fővel rendelkezők is, de teljesítményük már nagyobb súlyt képviselt az építőipari volumenben. A nagyobb létszám-kategóriákban a szervezetek egyre kisebb hányada dolgozott, ide gazdálkodási formájukat tekintve többségükben a kft-k, illetve részvénytársaságok tartoztak.

A kisebb létszámmal rendelkező szervezetek a lakossági közvetlen tevékenységen túl főként építési területek előkészítését, épületbontásokat, földmunkákat végeztek. Számottevő volt még körükben a villanszerelési, a víz-, gáz-, fűtésszerelési tevékenység is, míg a befejező építéseket főként a nagyobb szervezetek végezték.

Zalaegerszeg az elmúlt években nagy erőfeszítéseket tett a turizmus, az **idegenforgalom** fejlődéséért. A város rendelkezik olyan természeti (pl. termálvíz) és építészeti adottságokkal, amelyek az ide látogatók számára vonzerőt jelentenek. Ezek közül kiemelkedő a festői szépségű Gébárti-tó, amelynek környezete kellemes kikapcsolódást nyújt a fürdőzés, valamint a horgászat szerelmeseinek. E tó szomszédságában működik Közép-Európa egyik legnagyobb (7,5 ha) területű aquaparkja. A mintegy 4 500 fő pihenésére, szabadidő eltöltésére alkalmas vízi paradicsom területén 8–9 m² zöldterület jut egy fürdőzőre. 2007 februárjában átadásra került a termálfürdő, mely egyedülálló hang és fényterápiával kényezteti vendégeit. Mindezen fejlesztések ellenére az idegenforgalomra az egy-két napos látogatások jellemzők, melynek talán legfőbb oka az, hogy a fürdőhöz kapcsolódóan még kevés szálláshely épült.

Zalaegerszegen 2007-ben 1 754 kereskedelmi szállásférőhely állt a vendégek rendelkezésére, mely az elmúlt öt évben számottevően nem változott. Ezer lakosra 28,3 férőhely jutott (közel ugyanannyi mint a megyeszékhelyeken átlagosan), mely a zalai városok átlagának mindössze 30%-a. (Természetesen a magas zalai átlagban Hévíz, Zalakaros és Keszthely a „húzóerő”.) A fajlagos mutató ennek ellenére a megyeszékhelyek csökkenő sorrendjében a középmezőnybe tartozik.

A zalai megyeszékhelyen jelenleg 3 szálloda van, ahol 260 férőhellyel fogadják a vendégeket. Az üdülőházak kivételével kisebb-nagyobb mértékben minden szállástípuson visszaesett a vendégek száma, mely legnagyobb (35%) arányú a turistaszállókon volt. 2007 óta a városban kemping működik, ahol közel 800 vendég élvezte a pihenést. A szállodák közül a három csillagosoknál a vendégek száma egy év alatt 7%-kal emelkedett, melyen belül a belföldieké az átlagnál nagyobb (14%) mértékben nőtt, a külföldieké azonban visszaesett.

A szálláshelyek kiválasztásakor a vendégek zöme (több mint fele) a szállodákat választotta, míg a panziók és az egyéb kereskedelmi szálláshelyek közel azonos nagyságrendben fogadtak turistákat. A vendégkör összetételében a belföldiek száma a meghatározó, mindössze 18%-uk jelentkezett be külföldi állampolgárként, mely a megyeszékhelyek átlagánál 10 százalékponttal alacsonyabb.

Az elmúlt évben a 25,4 ezer vendég 58,4 ezer vendégéjszakát töltött el a városban. Az eltöltött vendégéjszakákból a külföldiek 21%-ban részesedtek, mely a megyeszékhelyek átlagánál 9 százalékponttal alacsonyabb. A vendégek átlagosan 2,3 éjszakát töltöttek el a város kereskedelmi szálláshelyein, melyen belül a külföldiek tartózkodása volt hosszabb (2,6 éjszaka) idejű.

A szálláshelyek vendégforgalmi adatai Zalaegerszegen, 2007

Szállástípus	Vendégek száma	Ebből: külföldiek aránya, %	Vendég-éjszakák száma	Ebből: külföldiek aránya, %
Szálloda összesen	13 646	28,4	29 358	35,0
Ezen belül:				
három csillagos	13 290	28,9	28 750	35,6
két csillagos	356	8,4	608	5,9
Panzió	6 413	8,5	13 322	11,0
Turistaszálló	3 230	1,7	9 442	1,0
Üdülőház	1 412	0,2	4 337	0,3
Kemping	743	24,0	1 944	23,3
Mindösszesen	25 444	18,3	58 403	21,1

Zalaegerszegen nagyon sok természeti (pl. Alsó- és Csácsi erdő, Azáleás völgy) és építészeti (templomok, múzeumok, szobrok) érték van, amely jó alapja lehet az idegenforgalom fejlesztésének. Ezen kívül természetesen a vendégcsalogató rendezvények (pl. regionális vásárok, koncertek, színházi előadások) számát is népszerűsíteni, növelni kell.

A megyeszékhely **kereskedelmi** életére leginkább a vásárlási szokások átalakulásából adódó kihívások voltak a legnagyobb hatással. 2006-ban a városban több mint 1 400 kiskereskedelmi üzlet volt, egytizeddel több, mint öt évvel korábban. Ez a megyei üzletszámnak csak negyede volt, mely Nagykanizsa jelentős kereskedelmi potenciálja miatt alacsonyabb, mint általában a többi megyeszékhelyen.

Az elmúlt években módosult, átrendeződött a kiskereskedelmi üzlethálózat. 2006-ra tovább csökkent az élelmiszer üzletek és áruházak aránya, a 14,1%-os részesedés 2,9 százalékponttal alacsonyabb a 2002. évinél. A hasonlóan magas arányt képviselő ruházati szaküzletek 14,2%-os hányada mérsékelt növekedést jelez az öt évvel korábbihoz képest, ellentétben a megyeszékhelyeken összességében érvényesülő tendenciákkal.

Egyúttal tovább emelkedett valamennyi gépjármű eladással és javítással foglalkozó szaküzlet száma, beleértve a motorkerékpár és azok alkatrész szaküzleteit is. A profilhoz kapcsolódóan a korábbinál négyvel több, 19 üzemanyag-töltő állomás működött a városban, újabb területek kerültek be a gépjárművet használók ellátásába. A gépjármű és motorkerékpár értékesítő hálózat mind a régióban, mind a többi megyeszékhelyen jellemző volt, kihasználva az ezen időszakban bekövetkezett jogszabályi változások, hitelkonstrukciók forgalom élénkítő hatásait.

Az iparcikk üzletek és áruházak száma és aránya szintén növekedett a vizsgált időszak során, ugyanis az ehhez tartozó termékek fogyasztói árai jelentősen visszaesett az

elmúlt években, élénkítve ezzel az egyre nagyobb számban megjelenő új technikai eszközök kínálatát, azok vásárlását, valamint a gyorsan avuló eszközök cseréjét.

A kiskereskedelmi üzletek strukturális átrendeződéséhez jelentősen hozzájárultak az időközben Zalaegerszegre települt hipermarketek és bevásárlóközpontok is. Az 1999-ben átadott Interspar, majd a 2002-ben nyitó Tesco áruház alapjaiban hatott az élelmiszer boltok létrejöttére, a kicsi, de viszonylag magas rezsivel működő üzletek, melyek addig a mindennapi ellátás részesei voltak, jórészt bezárásra kényszerültek. A kiskereskedelmi tevékenység nagy alapterületű létesítményekbe integrálódásának folyamata folytatódott, hiszen a Plus, a Lidl, a Praktiker stb. áruházak nyitása újabb koncentrációt jelentett az adott üzlettípusok körében.

A Zala Plaza bevásárlóközpont 2002-től szolgálja a vásárlók igényeinek kielégítését, majd 2007-ben a Park Center nyitása adott ehhez további lehetőségeket. Ezek a bevásárlóközpontok egyúttal új értékesítési formákat honosítottak meg. Sajátos jellegük miatt viszonylag alacsony számban fordulnak elő bennük élelmiszer jellegű üzletek, viszont főként a textil-, ruházati és lábbeli, bútor, műszaki cikk áruházak, illetve az illatszer üzletek színesítik a kínálatot. A bevásárlóközpontokban a kiskereskedelmi üzletek száma nyitásuk óta változik, módosul, alkalmazkodva a vásárlói igényekhez, a piac diktálta feltételekhez.

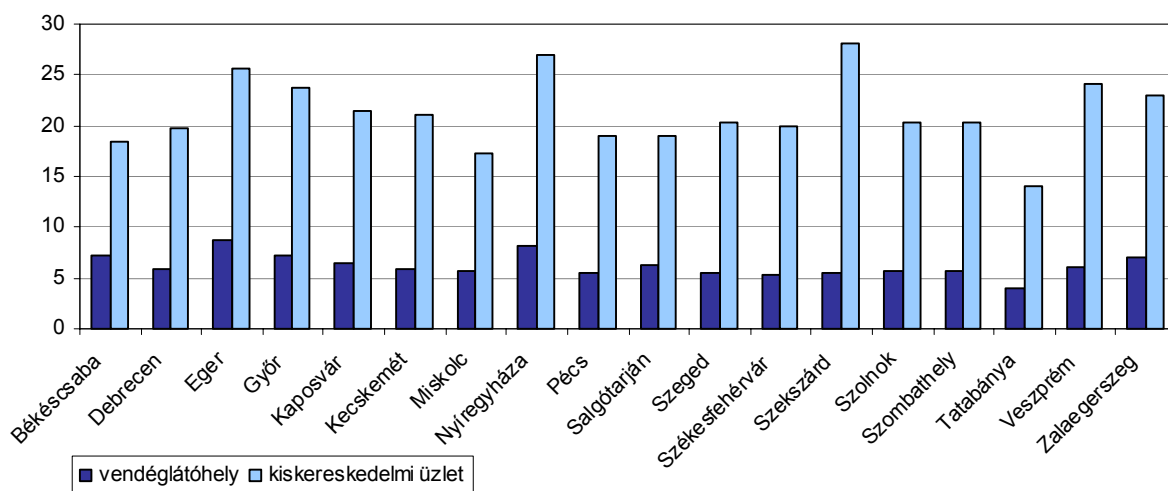
A részben vagy teljesen külföldi tulajdonban lévő vállalkozások fokozódó szerepvállalása a kereskedelemben főként ezen áruházláncok hazánkba kerülésével lett jellemző. Mind az élelmiszer, mind az egyéb kereskedelmi szegmensekben megjelenő külföldi tőke a hipermarketekbe, bevásárlóközpontokba fektetett be.

Zalaegerszegen 205 nagykereskedelmi raktár található, melyek központi elosztó jellegűknél fogva típusonként hasonló arányban vannak jelen, mint a megyeszékhelyeken átlagosan. Így 2006-ban az élelmiszer- és a fogyasztásicikk nagykereskedelmi raktárak aránya 40 és 38% volt.

A vendéglátás területén kiemelkedő üzletszám növekedés következett be az elmúlt években, mely komoly minőségi változásokkal is együtt járt. A zalaegerszegi vendéglátóhelyek száma több mint ötödével, 437-re nőtt, a megyeszékhelyek közül csak Békéscsabán volt hasonló mértékű emelkedés. 2006-ban étterem, cukrászda összesen 340, bár, borozó 40 helyen működött a városban, előbbi 16%-kal, utóbbi 29%-kal több a 2002. évinél. Kedvező jelenség, hogy a munkahelyi étkezőhelyek száma közel kétharmaddal emelkedett, 2006-ban már 57 munkáltató gondoskodott szervezett formában a dolgozói étkeztetéséről.

Az 1000 lakosra jutó mutatók is jelzik, hogy mind a kiskereskedelmi üzletek, mind a vendéglátó egységek tekintetében a zalaegerszegi ellátottság kedvezőbb a megyeszékhelyekre jellemzőnél.

Az 1000 lakosra jutó kiskereskedelmi üzletek és vendéglátóhelyek, 2006

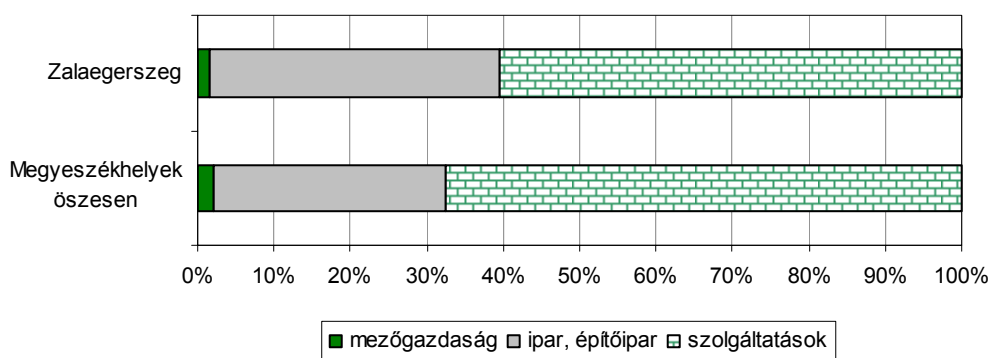
A lakosság ellátását szolgáló kölcsönzőhelyek száma 23-ra csökkent az elmúlt öt évben, ezen belül is a fogyasztási cikkek kölcsönzési helyeinek száma esett vissza leginkább. A kölcsönzési díjak szolgáltatásokhoz mért viszonylagos nagysága e téren inkább az új termékek megvásárlását preferálja. A gépjármű és egyéb járművek kölcsönzési helyei viszont nőttek.

Munkaerőpiaci jellemzők

A Zalaegerszegeen élők **gazdasági aktivitása** kedvezőbb volt a legutolsó népszámlálás időpontjában (2001. február 1-jén), mint a megyeszékhelyeken átlagosan. A gazdaságilag aktív népesség aránya itt 4,9 százalékponttal magasabb 59,2% volt. A megyeszékhelyek közül Szombathely és Székesfehérvár népességének gazdasági aktivitása a legnagyobb. A gazdaságilag aktív népesség 94,6%-a volt foglalkoztatott a népszámlálás időpontjában Zalaegerszegeen, a munkanélküliek aránya ekkor 5,4%-ot tett ki. Ez az arány a megyeszékhelyek átlagának a kétharmadát sem érte el.

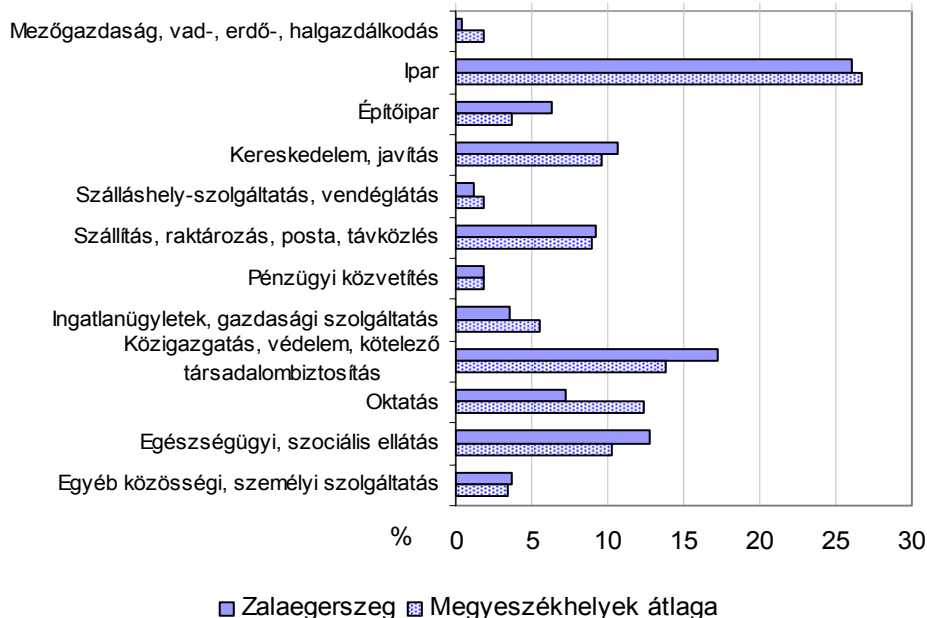
A **foglalkoztatottak** összevont gazdasági ágankénti megoszlását figyelembe véve, nagyságrendileg ugyan hasonló arányok figyelhetők meg az egyes megyeszékhelyeken, gazdasági szerkezetük különbözőségeiből fakadóan azonban kisebb eltérések tapasztalhatók. A mezőgazdaságban Veszprémben a foglalkoztatottak 5,7, Békéscsabán 3,6%-a dolgozott, ugyanakkor a mutató Salgótarjánban és Miskolcon nem érte el az 1%-ot sem. Az iparban, építőiparban dolgozók aránya a megyeszékhelyek együttesében mintegy 30%-ot tett ki, mely Tatabányán, Szombathelyen, Székesfehérváron ennél is majd egytizeddel magasabb volt. Zalaegerszeg mutatószáma 7,5 százalékponttal nagyobb a megyeszékhelyekre jellemzőnél. Országosan az összevont szolgáltatási ágakban a foglalkoztatottak több mint kétharmada dolgozott. Ezen belül viszonylag nagy volt a szóródás, ahol az ipar részesedése nagyobb, kevesebb embert foglalkoztattak a szolgáltatási szférában.

Az összevont gazdasági ágak megoszlása, 2001. február 1.

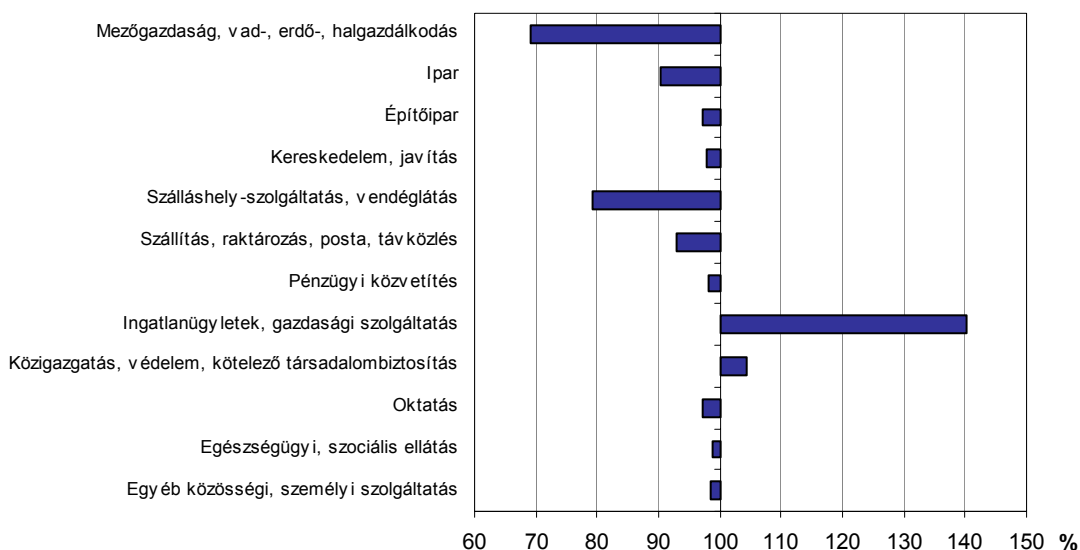
Zalaegerszegen 2006-ban mintegy 19,6 ezren álltak alkalmazásban, több mint hattizedük a versenyszférában, 39%-uk pedig a közigazgatásban. A **gazdasági ágankénti összetételt** tekintve Zalaegerszegen a legnagyobb létszámot az ipar – az összes alkalmazott 26%-át – regisztrálta, ezen belül is a feldolgozóipar a legnagyobb foglalkoztató több mint 4 800 fővel. A kereskedelem, javítás, valamint a szállítás, raktározás, posta, távközlés gazdasági ágakban az alkalmazásban állók hányada 10-10%-ot tett ki. A megyeszékhelyen főként a költségvetési szférához tartozó gazdasági ágakban volt arányaiban nagyobb a létszám, éppen az iparban foglalkoztatottak kisebb aránya miatt. A közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás gazdasági ág az alkalmazottak 17,3%-ának biztosított kereseti lehetőséget, mely 3,5 százalékponttal magasabb a megyeszékhelyek átlagánál.

Az alkalmazásban állók számának megoszlása gazdasági áganként, 2006

Az egészségügy, szociális ellátás területén alkalmazásban állók hányada is meghaladta az ország megyeszékhelyeire jellemzőt, mely összefügg a megyei kórház központi ellátó szerepével. Az oktatási hálózat, ezen belül a felsőoktatási bázis alacsonyabb jelenléte miatt az itt foglalkoztatottak aránya 7,2% volt, mely a megyeszékhelyek átlagától 5,2 százalékponttal marad el.

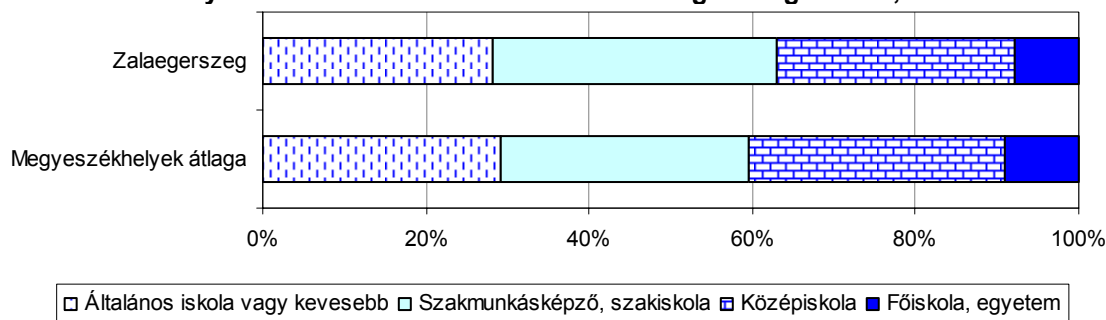
Az alkalmazásban állók bruttó keresete a megyeszékhelyek átlagának százalékában, 2006

Az alkalmazásban állók bruttó keresete meghaladta a 169 ezer forintot, mely 2,6%-kal alacsonyabb volt a megyeszékhelyek átlagánál. 2006-ban a versenyszférában 147,3 ezer forintot, a költségvetési szerveknél 202 ezer forintot kerestek havonta. Zalaegerszegen is, mint a többi megyeszékhelyen a pénzügyi közvetítés gazdasági ág fizetett a legjobban, több mint 333 ezer forintot, amely kétszer nagyobb, mint ami az alkalmazásban állók egészére jellemző. A közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás gazdasági ágban a fizetések meghaladták a 247 ezer forintot. A mezőgazdaság, valamint a szálláshely szolgáltatás gazdasági ág bruttó átlagkeresetei 30, illetve 20%-kal alacsonyabbak voltak a megyeszékhelyekre jellemzőnél, s mindössze az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás területén volt 1,4-szer magasabb az alkalmazásban állók keresete. A többi gazdasági ág mutatószáma elmaradt a megyeszékhelyek átlagától.

Zalaegerszegen 2006. decemberében mintegy 2 ezer **munkanélkülit tartottak nyilván**, melyek 52,5%-a nő volt. A tartósan munkanélküliek (180 napnál hosszabb ideje) az összes nyilvántartottnak több mint felét tették ki.

A nyilvántartott munkanélküliek iskolai végzettség szerint, 2006

A regisztrált álláskereső 3,3%-a általános iskolai végzettséggel sem rendelkezett, mely nagyságrendileg azonos a megyeszékhelyek átlagával. A szakmunkás és szakiskolai végzettségük 34,7%-os részesedése viszont Zalaegerszegen nagyobb, mely az elhelyezkedési nehézségek a megyeszékhely iparszerkezetének összetételével szorosan összefügg. Főiskolai, egyetemi diplomával minden 13. munkanélküli keresett állást. Az összes nyilvántartott munkanélküli közel 72%-a volt fizikai foglalkozású, a pályakezdők hányada pedig 8,1%-ot tett ki.

2007. év végén a nyilvántartott álláskereső aránya a munkavállalási korú népességből 5,0% volt a városban. Az év folyamán kissé nőtt a regisztrációba bekerültek száma, ezen belül minden negyedik személy egy évnél hosszabb ideje volt munkanélküli.

A jövedelmek vizsgálatának szerves részét képezi a személyi jövedelemadó (SZJA) mértéke is. A **jövedelem- és adókülönbségek** elemzéséhez a személyi jövedelmek bevallási kötelezettsége, illetve az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal szolgáltatott település szintű adatokat.

2006-ban Zalaegerszegen 31 ezer adófizető 50 milliárd forint adóköteles jövedelmet vallott be, amely a megyei közel egynegyedét, illetve 27,0%-át tette ki. Egy adózóra átlagosan 1 624 074 forint jövedelem, egy állandó lakosra 175 638 forint SZJA jutott. Ez a megyeszékhelyek átlagánál adózónként 7 ezer forinttal kisebb bevételt, s lakosonként 9 ezerrel több adót jelentett. Az átlagosnál magasabb adóbefizetésre utal az is, hogy az állandó népesség több mint fele adózik, míg a megyeszékhelyeken 46,9%-a. Mindez igazolja, hogy a lakosság jövedelmének alakulásában jelentős szerepet tölt be a lakóhely, illetve annak helyzete. A település mérete (népesség-nagyság szerint), típusa meghatározza a kereseti lehetőségeket.

Közlekedés, környezet

A zalai megyeszékhely a 76-os, 74-es és a 75-ös főközlekedési útvonalak vonzáskörzetében helyezkedik el, utazási idő tekintetében a fővárostól legtávolabb lévő megyeszékhely. A 76-os út új, a várost északról elkerülő szakaszának megépítésével (2006-ban adták át) sikerült mérsékelni a belvárost terhelő átmenő forgalmat. A következő időszakban a déli elkerülő útvonal megépítése fontos célkitűzés, mellyel bezárulna a várost körülölelő körgyűrű. Az elmúlt években jelentős mértékű fejlesztések történtek a vasúthálózatban is. Többek között 2003-ban megtörtént a vasútállomás elkerülését szolgáló ún. deltavágány kiépítése. A továbbiakban egy új vasútállomás felépítése szerepel, mely a városközponttól távolabb valósulna meg. A vasúti közlekedést meghatározza, hogy a Magyarországot Szlovéniával összekötő pálya Zalaegerszegen megy keresztül, a többi jelentős fővonalat azonban csak Zalaszentivánról átszállással lehet igénybe venni. (Gyakorlatilag ez a település látja el a vasúti csomópont szerepét.) A Budapestről induló IC, illetve expressz szerelvények viszont közvetlenül Zalaegerszegről indulnak és ide is térnek vissza.

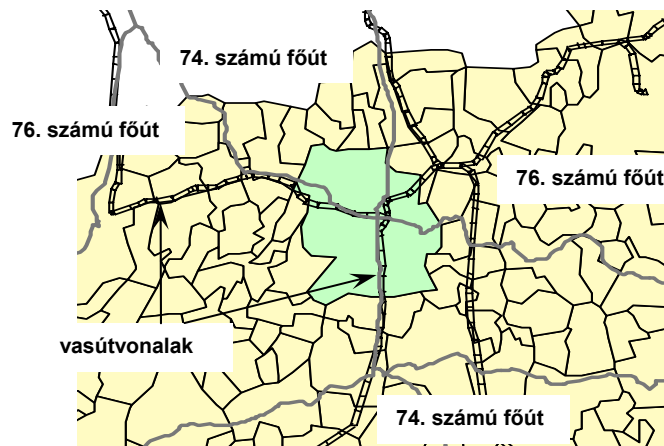
2006-ban az önkormányzati kiépített **utak és közterek** hossza 316 kilométert, területük pedig 1775 ezer m²-t tett ki. A város belső úthálózata megfelelő, annak javítására, felújítására nagy gondot fordít az önkormányzat, viszont a mezőgazdasági és a hegyi utak állapota néhány kivételtől eltekintve kritikus. Önkormányzati kiépítetlen belterületi út és köztér 195, járda pedig mindössze 1 km volt a városban. A kiépített járdák hossza 222 km. Az elmúlt években megkezdődött, illetve a mai napig folytatódik a kerékpárutak kiépítése, 2003-ban közel 7 km volt a városban. A zalai megyeszékhely rendelkezik repülőtérrel is, mely már az 1950-es években üzemelt. Később szovjet katonai létesítmény lett, jelenleg bel- és külföldi kiségek fogadására alkalmas.

A zöldterületek nagysága és aránya folyamatosan csökken a városban. 2002-ben 4 924 ezer m² zöldterület volt Zalaegerszegen, mely 2006-ra 2 164 ezer m²-re csökkent. Egy lakosra átlagosan 35 m² zöldterület jutott, mely a megyeszékhelyek átlagánál 10-zel magasabb, és a nyugat-dunántúli régió megyeszékhelyei között is a legkedvezőbb. A komfortérzet szempontjából fontos a környezet ápolása, tisztasága, melyre nagy gondot

fordít az önkormányzat. A rendszeresen tisztított köz-, és zöldterületek nagysága folyamatosan emelkedik, 2006-ban 1 015 ezer m² tisztított közterület volt a zalai megyeszékhelyen, 1,7-szer nagyobb mint öt évvel korábban. A természetvédelemnek is fontos szerep jut a környezet ápolásában. Zalaegerszegen országos jelentőségű védett természeti érték, vagy nemzeti park nem található, viszont 15 helyi jelentőségű természeti terület volt itt. Ezek közül a legnagyobb területű (24 ha) az „Azáleás-völgy”, a „Biológiai oktatókert”, a „Csácsi arborétum” és az „Aranyoslapi-forrás”, melyek szinte kivétel nélkül kedvelt kirándulóhelyek.

**Zalaegerszeg város
főbb közlekedési kapcsolatai**

A **helyi tömegközlekedés** autóbusszal történik. 2006-ban a buszjáratok száma 48, a vonalhálózat pedig 70 km volt, s havonta átlagosan mintegy 1,8–2 millió utas utazott a zalaegerszegi helyi járatokon.

A lakosság egy részének személygépkocsi és motorkerékpár is rendelkezésre áll a közlekedési gondjai enyhítésére. 2006-ban több mint 20 ezer személygépkocsit tartottak nyilván Zalaegerszegen, 4%-kal többet mint 2002-ben. 1000 lakosra 326 személygépkocsi jutott, 16-tal több mint a megyeszékhelyeken átlagosan. A motorkerékpárral történő közlekedés (főként tavasztól ősziig) is egyre nagyobb teret kap. 2006-ban közel 800 volt a megyeszékhelyen, másfélszer több mint pár évvel korábban.

A 2001. évi népszámlálási adatok szerint a megyeszékhelyen lakó foglalkoztatottak mintegy 90%-a helyben is dolgozott, mely a megyei átlagnál 24 százalékponttal volt magasabb. A megye, illetve a megyeszékhely vonzáskörzetének aprófalvas településszerkezete következtében 10 ezren jártak munkába a zalai megyeszékhelyre. Az ingázók közel 60%-a az iparban, építőiparban dolgozott, és négytizedük szakmunkás volt. A tömegközlekedést igénybe vevő ingázók száma az utóbbi években valamelyest apadt, melynek legfőbb oka néhány nagyobb gazdasági szervezet (pl. Zalahús, Ruhagyár) megszűnése, illetve az, hogy a nagyobb létszámot foglalkoztató cégek saját (bérelt) munkásjáratokkal oldják meg a munkaerő szállítását.

TÁBLÁZATOK

Terület, népesség, 2006. december 31.

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
Terület, km ²	17,5	9,8	10,0
Lakónépesség száma	128 265	79 534	61 898
a 2002. évi %-ában	99,5	98,1	99,6
A népesség száma életkor szerint, év:			
– 4	6 356	3 601	2 589
5 – 9	5 215	3 225	2 366
10 – 14	6 264	4 060	3 013
15 – 19	8 493	5 298	4 261
20 – 24	9 249	5 006	4 449
25 – 29	11 950	6 898	5 139
30 – 34	11 305	6 947	5 197
35 – 39	8 958	5 797	4 233
40 – 44	7 209	4 559	3 553
45 – 49	7 477	4 666	4 289
50 – 54	10 161	6 510	5 370
55 – 59	8 782	6 200	4 551
60 – 64	7 811	4 960	3 449
65 – 69	5 948	3 860	2 896
70 – 74	4 754	2 852	2 470
75 – 79	3 998	2 486	2 027
80 –	4 335	2 609	2 046

Népmozgalom, 2002-2006

Megnevezés	2002	2003	2004	2005	2006
Győr					
Élveszületések száma	1 253	1 235	1 255	1 381	1 370
Halálozások száma	1 409	1 434	1 518	1 438	1 480
Házasságkötés	670	738	666	651	699
Válás	373	367	403	385	344
Odavándorlás	6 029	5 359	5 672	5 718	6 614
Elvándorlás	5 960	6 153	5 859	5 456	6 563
Szombathely					
Élveszületések száma	760	726	719	734	734
Halálozások száma	952	918	929	942	935
Házasságkötés	414	423	374	403	394
Válás	227	265	224	224	245
Odavándorlás	2 781	3 049	3 016	3 121	3 319
Elvándorlás	3 296	3 458	3 226	3 223	3 564
Zalaegerszeg					
Élveszületések száma	474	503	493	537	550
Halálozások száma	652	678	647	721	697
Házasságkötés	287	291	246	270	247
Válás	177	137	178	148	158
Odavándorlás	2 571	2 625	2 492	2 615	2 970
Elvándorlás	2 368	2 495	2 477	2 643	2 773

Vándorlás életkor szerint, 2006

Korcsoport, év	Állandó		Ideiglenes		Vándorlási különbség
	oda-	el-	oda-	el-	
	vándorlás		vándorlás		
Győr					
– 19	599	747	1 055	708	199
20 – 24	255	208	646	861	–168
25 – 29	555	462	803	738	158
30 – 34	451	547	429	443	–110
35 – 39	202	282	224	208	–64
40 – 49	233	276	293	235	15
50 – 59	145	209	206	215	–73
60 –	252	182	266	242	94
Összesen	2 692	2 913	3 922	3 650	51
Szombathely					
– 19	302	408	727	543	78
20 – 24	123	134	298	281	6
25 – 29	225	285	310	326	–76
30 – 34	196	258	197	201	–66
35 – 39	100	171	123	126	–74
40 – 49	125	151	124	143	–45
50 – 59	88	127	113	131	–57
60 –	159	180	109	99	–11
Összesen	1 318	1 714	2 001	1 850	–245
Zalaegerszeg					
– 19	307	264	613	352	304
20 – 24	90	96	290	428	–144
25 – 29	227	224	243	245	1
30 – 34	180	204	152	167	–39
35 – 39	101	93	100	76	32
40 – 49	85	120	97	110	–48
50 – 59	68	94	96	108	–38
60 –	206	107	115	85	129
Összesen	1 264	1 202	1 706	1 571	197

A 7 éves és idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége, 2001. február 1.

(százalék)

Megnevezés	Férfi	Nő	Összesen
Győr			
Az általános iskola első évfolyamát sem végezte el	1,2	1,1	1,1
Általános iskola			
1-7 évfolyam	11,4	13,9	12,7
8. évfolyam	18,4	23,7	21,2
Középiskola			
érettségi nélkül	25,5	15,1	20,0
Érettségivel	23,7	29,7	26,8
Egyetem főiskola			
oklevél nélkül	3,6	3,3	3,4
oklevéllel	16,2	13,2	14,6
Szombathely			
Az általános iskola első évfolyamát sem végezte el	1,3	1,1	1,2
Általános iskola			
1-7 évfolyam	10,9	13,4	12,3
8. évfolyam	19,0	24,5	21,9
Középiskola			
érettségi nélkül	26,7	15,4	20,7
érettségivel	24,8	29,8	27,4
Egyetem főiskola			
oklevél nélkül	2,3	2,8	2,6
oklevéllel	15,0	13,0	13,9
Zalaegerszeg			
Az általános iskola első évfolyamát sem végezte el	1,6	1,2	1,4
Általános iskola			
1-7 évfolyam	12,1	15,0	13,6
8. évfolyam	18,4	23,3	21,0
Középiskola			
érettségi nélkül	29,2	17,1	22,7
érettségivel	22,3	28,5	25,6
Egyetem főiskola			
oklevél nélkül	2,0	2,5	2,3
oklevéllel	14,4	12,5	13,4

Lakásépítés 2002-2006

Megnevezés	2002	2003	2004	2005	2006
Győr					
Épített lakások száma	1 038	878	819	537	405
Ebből:					
1 szobás	134	122	74	20	18
2 szobás	270	240	220	116	98
3 szobás	379	286	251	188	138
4 és több szobás	255	230	274	213	151
természetes személy által épített	431	375	362	249	238
gazdasági szervezet által épített	477	281	366	238	159
értékesítési céllal épített	480	280	368	274	173
Szombathely					
Épített lakások száma	353	232	623	453	319
Ebből:					
1 szobás	41	12	54	10	17
2 szobás	78	50	225	142	67
3 szobás	146	85	193	127	94
4 és több szobás	88	85	151	174	141
természetes személy által épített	154	120	205	123	136
gazdasági szervezet által épített	184	112	414	321	182
értékesítési céllal épített	164	112	413	322	203
Zalaegerszeg					
Épített lakások száma	319	513	409	428	369
Ebből:					
1 szobás	18	106	14	14	21
2 szobás	91	161	68	127	121
3 szobás	125	140	157	168	138
4 és több szobás	85	106	170	119	89
természetes személy által épített	127	108	171	112	86
gazdasági szervezet által épített	156	299	238	307	263
értékesítési céllal épített	203	241	243	304	269

Infrastruktúra, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
Háztartási villamosenergia fogyasztók száma	66 205	38 650	34 567
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza, km	384,7	353,8	282,1
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakás	54 419	31 834	22 672
Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza, km	358,9	195,4	181,5
Közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakás	52 489	31 448	18 729
Gázcsőhálózat hossza, km	546,7	338,2	376,8
Gázfogyasztók száma	54 103	31 285	26 576
ebből: háztartási fogyasztó	50 885	28 670	24 545
Gázzal fűtött lakások száma	25 963	19 175	19 916
Távfűtésbe bekapcsolt lakás	23 778	11 314	–
Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakás	54 045	32 525	24 112
Összes zöldterület, m ²	2 037 168	1 368 264	2 163 517
Állami közutak hossza, km	33,3	12,8	29,8
Önkormányzati kiépített út és köztér hossza, km	331,0	214,0	316,8
Önkormányzati kerékpárút, közös gyalog-és kerékpárút hossza, km	27,2	8,5	10,1
Önkormányzati kiépített járda hossza, km	375,9	71,0	221,9

Egészségügy, szociális ellátás, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
Bölcsődei férőhely	580	380	280
Bölcsődébe beírt gyermek	816	520	378
Elhelyezést nyújtó szociális intézmények működő férőhelyei	1 072	628	808
Háziorvosok száma	59	43	26
Házi gyermekorvosok száma	27	18	11
A megjelentek és a meglátogatottak száma			
a háziorvosi ellátásban	703 218	504 883	342 813
a házi gyermekorvosi ellátásban	194 379	108 290	87 132
Működő kórházi ágy	1 566	1 309	1 170
A kórházakból elbocsátott beteg	51 810	47 208	41 668

Oktatás, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
Óvodai férőhely	4 883	2 613	1 849
Óvodás gyermek	4 303	2 699	1 807
Általános iskolai feladatellátási hely	37	17	13
Nappali tagozatos általános iskolai tanuló	10 408	6 672	4 782
Naponta bejáró általános iskolai tanulók aránya, %	17,2	15,7	18,4
Szakiskolai feladatellátási hely ^{a)}	16	8	8
Gimnáziumi feladatellátási hely	18	7	5
Szakközépiskolai feladatellátási hely	23	17	9
Nappali tagozatos szakiskolai tanuló ^{a)}	3 291	1 936	1 378
Nappali tagozatos gimnáziumi tanuló	5 308	2 601	2 285
Nappali tagozatos szakközépiskolai tanuló	6 781	4 716	3 771
Naponta bejáró középiskolai tanulók aránya, %	43,5	39,2	42,2
Felsőoktatásban résztvevő hallgatók száma az összes tagozaton	17 004	6 480	2 060
ebből: nappali tagozatos egyetemi és főiskolai képzésben résztvevő hallgató	8 566	3 060	1 484
esti, levelező, távoktatás tagozatos egyetemi és főiskolai képzésben résztvevő hallgató	7 578	2 874	405

a) Speciális szakiskolákkal együtt.

Kultúra, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
Települési könyvtárak szolgáltató helyei	16	7	9
Könyvtárak beiratkozott olvasói	23 323	15 777	12 199
Mozik férőhelyei	2 688	1 557	1 464
Mozilátogatások száma	374 366	204 661	137 679
Színházak előadásai	700	196	401
Színházak látogatói	180 289	31 451	102 767
Muzeális intézmények száma	10	7	3
Muzeális intézmények látogatói	94 624	85 346	89 750
Közművelődési intézmények száma	18	14	29
Kulturális rendezvények száma	900	875	507
Kulturális rendezvényeken résztvevők száma	193 092	179 345	293 232

Gazdasági szervezetek, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
Regisztrált gazdasági szervezetek száma	22 254	13 631	10 390
Ebből: társas vállalkozás	8 645	4 440	3 738
ezen belül: részvénytársaság	54	28	27
korlátolt felelősségű társaság	3 911	2 369	1 516
betéti társaság	3 483	1 588	1 686
egyéni vállalkozás	12 407	8 290	5 917
ezen belül: főfoglalkozású	4 934	3 155	2 357
Regisztrált nonprofit szervezet	1 071	792	661

Regisztrált vállalkozások száma gazdasági áganként, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
A,B Mezőgazdaság, vad-, erdő-, halgazdálkodás	230	740	307
C,D,E Ipar	1 338	698	646
F Építőipar	1 444	815	648
G Kereskedelem, javítás	3 456	2 035	1 371
H Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	691	593	612
I Szállítás, raktározás, posta, távközlés	680	395	318
J Pénzügyi közvetítés	657	471	353
K Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	9 703	5 077	3 992
M Oktatás	926	614	388
N Egészségügyi, szociális ellátás	509	358	306
O Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	1 415	934	713

Működő vállalkozások száma létszám-kategóriák szerint, 2005

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
0 és ismeretlen főt foglalkoztató	289	208	148
1-9 főt foglalkoztató	12 179	6 873	5 403
10-19 főt foglalkoztató	341	166	154
20-49 főt foglalkoztató	177	110	82
50-249 főt foglalkoztató	108	52	51
250-499 főt foglalkoztató	12	8	6
500 és több főt foglalkoztató	13	9	5
Összesen	13 119	7 426	5 849

A népesség gazdasági aktivitása, 2001. február. 1.

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
Gazdaságilag aktív népesség	60 276	39 540	29 341
Foglalkoztatottak száma	56 874	37 946	27 750
Ebből: mezőgazdaságban	384	427	216
iparban, építőiparban	9 658	7 449	5 609
szolgáltatási ágakban	8 833	5 611	4 132
Munkanélküliek száma	3 402	1 594	1 591
Gazdaságilag inaktív népesség	69 136	42 380	32 313

Az alkalmazásban állók száma nemzetgazdasági ág szerint, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
A,B Mezőgazdaság, vad-, erdő-, halgazdálkodás	345	854	75
C Bányászat			
D Feldolgozóipar	16 710	10 165	4 843
E Villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás	1 375	579	250
C,D,E Ipar	18 085	10 744	5 093
F Építőipar	1 675	981	1 228
G Kereskedelem, javítás	4 204	2 729	2 083
H Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	777	425	231
I Szállítás, raktározás, posta, távközlés	5 061	3 556	1 804
J Pénzügyi közvetítés	1 030	561	370
K Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	2 496	1 938	688
L Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	6 309	3 427	3 406
M Oktatás	4 469	2 376	1 409
N Egészségügyi, szociális ellátás	4 182	2 564	2 520
O Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	1 893	1 055	722
Összesen	50 526	31 210	19 629
ebből: versenyszféra	34 889	22 402	11 802
költségvetési szféra	14 915	8 573	7 700

Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete nemzetgazdasági ág szerint, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
A,B Mezőgazdaság, vad-, erdő-, halgazdálkodás	142 532	141 380	81 644
C Bányászat			
D Feldolgozóipar	224 527	173 238	146 400
E Villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás	239 328	182 030	189 965
C,D,E Ipar	225 654	173 740	148 645
F Építőipar	198 810	142 463	140 285
G Kereskedelem, javítás	133 335	132 109	116 300
H Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	106 336	80 985	79 627
I Szállítás, raktározás, posta, távközlés	169 024	152 191	149 158
J Pénzügyi közvetítés	356 111	326 190	333 103
K Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	139 688	118 805	174 447
L Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	237 644	237 478	247 308
M Oktatás	204 940	200 986	191 086
N Egészségügyi, szociális ellátás	149 772	153 147	153 423
O Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	148 099	135 435	147 060
Összesen	198 775	170 043	169 168
ebből: versenyszféra	198 170	158 338	147 246
költségvetési szféra	201 708	200 735	202 353

Munkanélküliség, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
Regisztrált munkanélküliek száma	2 458	1 734	2 033
Ebből: férfi	1 092	831	965
nő	1 366	903	1 068
pályakezdő	139	157	164
180 napon túl nyilvántartott álláskereső	937	759	1 027
25 éves és fiatalabb	325	286	334
26-50 éves	1 542	1 041	1 214
51 éves és idősebb	591	407	485
legfeljebb általános iskolai végzettségű	660	503	576
középfokú végzettségű	1 544	1 051	1 299
főiskolai, egyetemi végzettségű	254	180	158
Regisztrált munkanélküliek száma ezer lakosra	19,2	21,8	32,8

Idegenforgalom, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
Kereskedelmi szálláshelyek férőhelyei	2 516	2 138	1 611
ebből: szállodában	1 400	510	260
Ezer lakosra jutó kereskedelmi szállásférőhely	20	27	26
Vendégek évi átlagos száma a kereskedelmi szálláshelyeken (2002-2006)	96 960	55 593	30 343
ebből: külföldi	56 283	11 604	6 207
Vendégéjszakák évi átlagos száma a kereskedelmi szálláshelyeken (2002-2006)	237 607	108 809	61 384
ebből: külföldi	117 244	28 521	14 075

Kereskedelem, vendéglátás, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zalaegerszeg
Kiskereskedelmi üzletek száma	3 048	1 617	1 416
Ebből: élelmiszer jellegű üzlet és áruház	505	255	199
ruházati szaküzlet	462	275	200
iparcikk szaküzlet	302	19	72
Ezer lakosra jutó kiskereskedelmi üzlet	24	20	23
Vendéglátóhelyek száma	920	451	437
Ebből: étterem, cukrászda	594	298	340
bár, borozó	186	61	40
Ezer lakosra jutó vendéglátóhely	7	6	7

A nyugat-dunántúli megyeszékhelyek összehasonlító mutatói, 2006

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zala- egerszeg	Az ország megyeszék- helyeinek átlaga
Népesség, népmozgalom				
Népsűrűség, fő/km ²	734,7	815,6	619,9	538,6
Eltartottsági ráta, %				
gyermek népesség	19,5	19,2	17,9	20,1
idős népesség	20,8	20,8	21,2	21,5
eltartott népesség	40,3	39,9	39,1	41,5
Öregedési index, %	106,7	108,5	118,5	106,8
Ezer lakosra jutó				
élveszületés	10,7	9,2	8,9	9,7
halálozás	11,5	11,7	11,3	11,6
természetes szaporodás/fogyás	-0,9	-2,5	-2,4	-1,9
odavándorlás	51,6	41,6	48,0	46,6
elvándorlás	51,2	44,7	44,8	45,5
vándorlási különbözet	0,4	-3,1	3,2	1,1
Lakáshelyzet				
A 2002-2006 között épült lakások a 2006. év végi lakásállomány %-ában				
	6,8	6,0	8,1	5,2
Tízezer lakosra jutó épített lakások évi átlagos száma (2002-2006)				
	57,3	49,2	65,7	44,2
Ebből: többszintes, többlakásos épületben				
	38,9	26,5	39,1	24,2
Infrastruktúra				
Közüzem vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya, %				
	100,0	96,3	90,3	97,2
Közüzem szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, %				
	96,5	95,2	74,6	86,7
Vezetékes gázfogyasztó a lakásállomány százalékában				
	93,5	86,8	97,8	84,0
Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások aránya, %				
	77,7	55,5	80,2	70,5
1000 lakosra jutó távbeszélő fővonal				
	428	398	420	371
Egészségügy				
Száz bölcsődei férőhelyre jutó beírt gyermek				
	141	137	135	134
Egy házi orvosra és házi gyermekorvosra jutó lakos				
	1 491	1 304	1 673	1 397
Tízezer lakosra jutó működő kórházi ágy				
	122	165	189	160

**A nyugat-dunántúli megyeszékhelyek összehasonlító mutatói, 2006
(folytatás)**

Megnevezés	Győr	Szombathely	Zala- egerszeg	Az ország megyeszék- helyeinek átlaga
Oktatás, kultúra				
Száz óvodai férőhelyre jutó óvodás gyermek	88	103	98	96
Ezer lakosra jutó				
általános iskolai tanuló	81	84	77	83
középiskolai tanuló	120	116	98	115
felsőoktatásban tanuló	133	82	33	105
Ezer lakosra jutó könyvtári egység	6 180	6 330	6 550	5 527
Ezer lakosra jutó mozilátogatás	2 919	2 573	2 224	2 249
Ezer lakosra jutó színházi látogató	1 406	395	1 660	933
Ezer lakosra jutó múzeumi látogató	738	1 073	1 450	1 208
Gazdasági szervezetek				
Regisztrált vállalkozások száma a 2002. évi százalékában	104,1	103,4	102,4	101,7
Ebből: társas vállalkozás	114,3	111,6	111,9	110,3
Ezer lakosra jutó regisztrált gazdasági szervezet	174	171	168	159
Ebből: társas vállalkozás	67	56	60	60
Gazdasági aktivitás ^{a)}				
Aktivitási arány, %	58,5	60,6	59,2	54,3
Foglalkoztatási arány, %	55,2	58,1	56,0	49,7
Munkanélküliségi ráta, %	5,6	4,0	5,4	8,6
Idegenforgalom, vendéglátás				
Ezer lakosra jutó kereskedelmi szállásférőhely	20	27	26	25
Egy kereskedelmi szállásférőhelyre jutó vendégéjszakák száma (2002-2006 évi átlag)	60	47	36	47
Ezer lakosra jutó kiskereskedelmi üzlet	24	20	23	21
Ezer lakosra jutó vendéglátóhely	7	6	7	6

a) 2001. február 1-jei népszámlálás adatai.

MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK

A kiadványban összehasonlításként az ország (Budapest nélkül) megyeszékhelyeinek átlagát használtuk.

A népmozgalmi adatokat a tényleges lakóhely szerint közöljük. A korcsoportos megoszláshoz az ismeretlen korúakat általában a legidősebbek csoportjában szerepeltetjük.

Állandó vándorlás: ha a vándorló lakóhelyét elhagyva, más településen lévő lakást jelöl meg lakóhelyéül.

Ideiglenes vándorlás: ha a vándorló lakóhelyét fenntartva változtat lakást, s új lakását tartózkodási helynek jelöli meg, valamint akkor is, ha egyik tartózkodási helyről másik tartózkodási helyre költözik.

Öregedési index: az idős népesség a gyermek népesség százalékában.

Eltartott népesség rátája: a gyermek- és az idős népesség a 15–64 éves népesség százalékában.

Gazdaságilag aktív népesség: a foglalkoztatottak és a munkanélküliek együttes száma. Foglalkoztatottnak minősül minden 15 éves és idősebb személy, aki az eszmei időpontot megelőző héten legalább egy órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendszeres foglalkozásától csak átmenetileg volt távol. **Aktivitási arány:** a foglalkoztatottak és a munkanélküliek együttes száma a 15-74 éves népesség százalékában. **Foglalkoztatási arány:** a foglalkoztatottak 15-74 éves népességén belüli aránya.

Nyilvántartott álláskereső: a Foglalkoztatási Hivatal adatgyűjtése alapján. Nyilvántartott álláskereső az állami munkaközvetítő irodában nyilvántartásba vett személy, aki munkaviszonnyal nem rendelkezik, nem nyugdíjas, nem tanuló, foglalkozást elősegítő támogatásban nem részesül, munkát, állást vagy önálló foglalkoztatást keres és ennek érdekében az Állami Foglalkoztatási Szolgálattal álláskeresési megállapodást kötött. A közölt adatok december 20-ra vonatkoznak.

Személyi jövedelemadó-fizető, személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem: az adatok forrása az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal.

Regisztrált szervezet: a megfigyelés időpontjában adminisztratív nyilvántartások szerint jogilag létező egység, azaz adószámmal rendelkező gazdasági szervezet, beleértve az adott időpontban csőd-, felszámolási és végelszámolási eljárás alatt állókat is.

Egy adott évben **működő vállalkozásnak** tekintünk egy adott vállalkozást, ha az év folyamán volt árbevétele vagy foglalkoztatottja.

Külföldi érdekelttségű vállalkozás: olyan jogi személyiségű vagy jogi személyiség nélküli vállalat, amelyben egy másik gazdaságban rezidens befektető a törzsrészesvények vagy szavazati jogok legalább 10%-ával, vagy ennek megfelelő részesedéssel rendelkezik. Az adatok a 10% alatti részesedésű és a külföldön tevékenységet végző, passzív pénzközvetítői funkciót betöltő vállalkozásokat nem tartalmazzák. A külföldi tőke állományának meghatározásakor a külföldiek saját tőkéből való részesedését vettük alapul.

A gazdasági szervezetek adatai a megyei székhelyű szervezetek adatait tartalmazzák.

Ipari termelés: az iparba sorolt vállalkozások ipari tevékenységének bruttó termelési értéke. E mutatót úgy számítjuk, hogy az ipari tevékenység nettó árbevételét korrigáljuk a saját termelésű ipari készletek állományváltozásával. **Összes értékesítés:** az iparba sorolt vállalkozások ipari tevékenységéből származó nettó árbevétellel azonos. **Az ipari termelés és értékesítés volumenindexei:** az ipari termelési érték, illetve az értékesítés nettó árbevételének volumenváltozását kifejező, összehasonlító áron számított mutatók. A számításhoz az országos árindexeket használtuk. **Az adatok forrása:** a KSH szervezeti szintű iparstatisztikai adatgyűjtése. Az ipari termelés és értékesítés székhely szerinti adatai

az évközi adatgyűjtésből származnak és a 49 főnél többet foglalkoztató vállalkozásokra vonatkoznak. A 4 fő feletti vállalkozásokra vonatkozó ipari termelési adatok telephelyre vonatkoznak, azaz arra a területre, ahol a termelőtevékenység ténylegesen folyik. **A székhely szerint megfigyelt adatok** a győri, szombathelyi vagy zalaegerszegi székhelyű vállalkozásokra vonatkoznak, függetlenül attól, hogy azok telepei a város területén, vagy azon kívül vannak.

Építőipari termelés: új építmények építése, meglévő építmények bővítése, átépítése, átalakítása, fenntartása, illetve bontása. Az adatok a saját építőipari termelésre vonatkoznak, amely a saját állományú vagy szerződéses munkavállalókkal, saját vagy bérelt gépeken végzett tevékenység. **Az építőipari termelés volumenindexe:** az építőipari tevékenység tárgyidőszaki árszinten kifejezett összehasonlító áras adataiból számított mutató. A számításhoz az országos árindexeket használtuk. **Az adatok forrása** a KSH szervezeti szintű építőipari adatgyűjtése. **A székhely szerinti építőipar** azon vállalkozások adatait tartalmazza, melyek székhelye Győrben, Szombathelyen vagy Zalaegerszegen van, függetlenül attól, hogy azok telepei (munkahelyei) a város területén vagy azon kívül vannak-e.

Kereskedelmi szálláshely: minden, engedélyben feljogosított, erre a célra épített vagy átalakított és használt létesítmény, amely üzletszerűen, egész éven át vagy idényjelleggel, folyamatos napi üzemeltetéssel, megszakítás nélkül szállásszolgáltatást nyújt. A kapacitásadatok csak a működő egységekre vonatkoznak. A kereskedelmi szálláshelyek szoba- és férőhelyszáma július 31-i állapot szerinti.

Idegenforgalmi idények:

előidény: május 1. – június 30.

főidény: július 1. – augusztus 31.

utóidény: szeptember 1. – október 31.

idényen kívül: január 1. – április 30. és november 1. – december 31.

Az egyes adatok, mutatók tartalmára vonatkozó bővebb információ, módszertani útmutató található a megyei évkönyvekben és a népszámlálási kötetekben.